Ringsted Kommuneatlas

Byer og bygninger 2000

Skov- og Naturstyrelsen
Miljø- og Energiministeriet

Indhold

Forord 2

Indledning 3

Landskab og bebyggelse 4

Hovedtræk af Ringsteds historie 7

Arkitektoniske kvaliteter i Ringsted 12

Byen og landskabet, side 13. Sct. Bendts Kirke, Kirkelunden og Klosterlunden, side 14. Bymidten, side 15. De gamle villaer ved Teglovnsvej, side 16. Arbejderboliger i Sct. Knudsgade, side 17. "Bedre byggeskik" Harhoffs Allé, side 17. Villaerne omkring Klosteralléen, side 18 Sjællandsgadekvarteret, side 19. De røde tage ved Havemøllevej, side 20. Benløse – den nordlige bydel, side 21 Byens Torve, side 22

Arkitektoniske kvaliteter på landet 23

Landsbyen Benløse, side 24. Bringstrup, side 24. Haraldsted, side 25. Allindemagle, side 25. Gyrstinge, side 26. Valsølille, side 26. Jystrup, side 27. Vigersted, side 28. Kværkeby, side 28. Nordrup, side 29. Vetterslev, side 29. Sneslev, side 30. Ørslev, side 31. Kagstrup, side 31. Eskildstrup, side 32. Skjoldenæsholm, side 32. Giesegård, side 33. Englerupgård, side 33.

Byggeskik i Ringsted 34

Byggeskik på landet 37

Bygningernes bevaringsværdier 39

Ringsted nord for stationen, side 40. Ringsted syd for stationen, side 42. Ringsteds nordlige bydel, Benløse side 43. Ringsted Landsogn og Benløse Sogn, side 44. Gyrstinge Sogn og Allindmagle Sogn, side 46. Haraldsted Sogn, side 48. Valsølille Sogn og Jystrup Sogn, side 50. Vigersted Sogn, side 52. Kværkeby Sogn, side 54. Nordrupøster Sogn og Farendløse Sogn, side 56. Ørslev Sogn, side 58. Sneslev Sogn, side 59. Vetterslev Sogn og Høm Sogn, side 60. Sigersted Sogn, side 61. Bringstrup Sogn, side 62.

Bevaring og udvikling 63

Litteraturliste 65

Forsidebilledet viser Ringsteds byprofil.

Ringsted Kommuneatlas

Byer og bygninger 2000

Skov- og Naturstyrelsen, Miljø- og Energiministeriet
i samarbejde med Ringsted Kommune

Forord

Med Ringsted Kommuneatlas er der sat fokus på de arkitektoniske og kulturhistoriske værdier i kommunen.

I samarbejde med Ringsted Kommune har Skov- og Naturstyrelsen registreret og kortlagt bevaringsværdierne i kommunen og dermed skabt et solidt grundlag for den fremtidige planlægning.

Arbejdet med Ringsted Kommuneatlas har stået på siden foråret 1999 og giver borgere, politikere og planlæggere bedre muligheder for at vurdere, hvilke kvaliteter der bør værnes om i fremtiden, og hvor man har mulighed for at bygge nyt.

Kommuneatlasset skal ses i sammenhæng med en række andre initiativer til sikring af kulturmiljøet, som f.eks. Folketingets beslutning i 1997 om at ændre bygningsfredningsloven. Bag lovændringerne ligger en ambition om dels at styrke arbejdet med de bevaringsværdige byer og bygninger, dels at inddrage en bredere del af befolkningen heri.

I forlængelse heraf udarbejdede Skov- og Naturstyrelsen i 1998 en vejledning om bevarende lokalplanlægning. Vejledningen rummer konkrete eksempler på, hvordan et kommuneatlas kan danne grundlag for forskellige typer af lokalplaner. Samtidig har kommunerne fået mulighed for at nedsætte bygningsforbedringsudvalg, som kan yde økonomisk støtte til istandsættelse af bevaringsværdige bygninger. Udpegningen af de bevaringsværdige bygninger i kommune- og lokalplanlægning kan med fordel ske med udgangspunkt i kommuneatlasset.

Bag Ringsted Kommuneatlas står en lokalt sammensat følgegruppe, som med engagement og indsigt har fulgt arbejdet og bidraget med viden og anbefalinger. Det er håbet, at nogle af anbefalingerne vil fremkalde debat og dermed få skabt opmærksomhed om byen og egnens arkitektoniske, kulturhistoriske og landskabelige kvaliteter.

Hans Henrik Christensen	Rasmus Kristensen
Direktør Skov- og Naturstyrelsen	Borgmester Ringsted Kommune

Følgegruppen samlet til sit sidste møde.
Bagest fra venstre ses stående: Plan- og miljøchef, arkitekt m.a.a. Erik Djursø, Ringsted Kommune, landskabsarkitekt Karen Dahl, Bygningskulturforeningen i Ringsted. Forrest stående fra venstre: gårdejer Bodil Krag-Andersen, Landsbyforeningen i Ringsted, fuldmægtig Boye Jensen, Skov- og Naturstyrelsen, arkitekt m.a.a. Randi Harpøth, Ringsted Kommune, Museumsinspektør Kirsten Bøge Henriksen, Ringsted Museum. Siddende fra venstre: Michel Steen-Hansen, Byplan- og Boligudvalgets formand, arkitekt m.a.a. Otto Arp, Arp & Nielsen, Ejvind Sørensen, Byplan- og Boligudvalgets næstformand.

Indledning

Udviklingen af bygningskulturen i Ringsted har gennem en lang årrække været højt prioriteret, og kan føres tilbage til opførelsen af det nye rådhus i 1934, afholdelse af flere arkitektkonkurrencer om vigtige bygningsværker i byen, udbygningen af Klostergrunden, store byfornyelsesprojekter i Pileborggade samt senest gennemførelsen af en regulering af Torvet. Det er de samme bestræbelser, der har givet sig udslag i engagementet og beslutningen om udgivelse af dette kommuneatlas.

Ringsted Kommuneatlas er udarbejdet på baggrund af erfaringerne fra en lang række kommuneatlasprojekter landet over, som Miljø- og Energiministeriet har gennemført. Det vil sige, at udvalgte, bebyggede miljøer og bygninger i hele kommunen beskrives og registreres.

Arbejdet med Ringsted Kommuneatlas indledtes i 1999 med en forundersøgelse, hvor kommunens by- og bygningshistorie og topografiske forhold blev beskrevet. Følgegruppen udvalgte på baggrund heraf en række by- og landsbymiljøer, og de blev efterfølgende kortlagt, registreret og vurderet. Arbejdet omfatter endvidere en registrering af alle bygninger, der er opført før 1940. Som noget særligt for Ringsted er registreringen i Ringsted og Benløse udvidet til at omfatte alle bygninger opført før 1960. Grunden hertil skal søges i det faktum, at en meget stor del af det byggeri, der er identitetsskabende for Ringsted, netop er opført i perioden 1940 – 60. Det har derfor været vigtigt for følgegruppen også at få denne periode registreret.

Ved bygningsregistreringen vurderes bygningerne ud fra blandt andet arkitektoniske, kulturhistoriske og miljømæssige kriterier. På baggrund heraf angives en samlet bevaringsværdi for den enkelte bygning. I alt er ca. 7.000 enkeltbygninger i kommunen blevet registreret.

Under overskriften „Bevaring og udvikling" udtrykkes følgegruppens anbefalinger til det fremtidige bevaringsarbejde i kommunen. Anbefalingerne tager fat i mange sider af bygnings- og landskabskulturen i Ringsted Kommune.

Hvordan atlasset kan bruges

Ringsted Kommuneatlas indeholder kun et udvalg af de registreringer, der er gennemført i løbet af det sidste år, men alle de vigtigste resultater er med, og kommuneatlasset er således en enestående platform for en diskussion af, hvordan kulturmiljøet, her specielt byerne og bygningerne i Ringsted skal håndteres fremover, så det på den ene side sikres, at det bedste og mest værdifulde bevares, og at der på den anden side samtidig skabes mulighed for en nyudvikling af byen og det åbne land gennem den lokale planlægning.

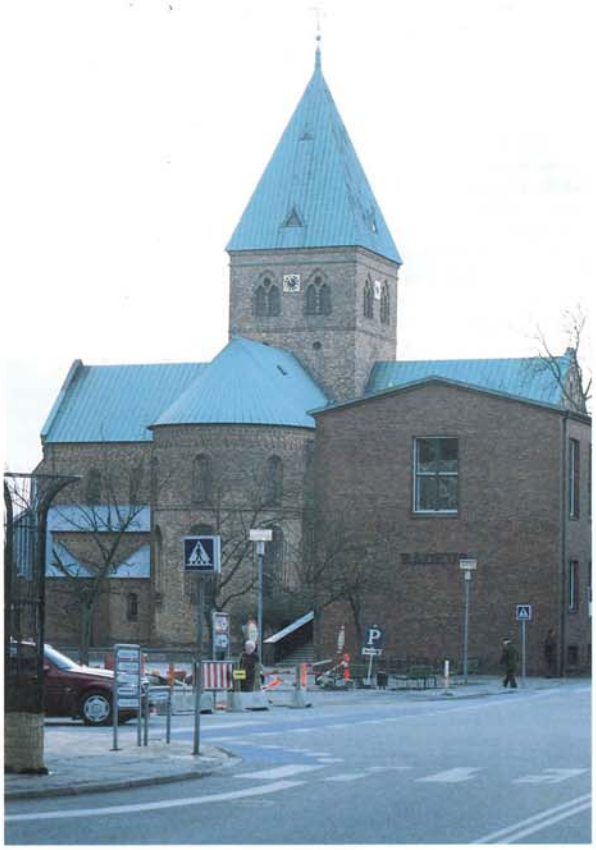

Ringsted rådhus underordner sig Sct. Bendts Kirke.

Udsigt over Gyrstinge Sø, set fra nord.

Ringsted karakteriseres bl.a. af mange enfamiliehuse fra 1940'erne og 1950'erne.

Landskab og bebyggelse

Landskabets udformning

Landskabets hovedtræk er formet af gletschere og smeltevand i løbet af sidste istids afslutning. Vejrliget, plantevæksten og senest også menneskers virksomhed har gjort landskabet rundere og mere frugtbart. Men endnu er Ringstedegnen præget af de yngste gletscheres bund- og randmoræner. Ved smeltevandets afstrømning mod nordvest, aflejredes og sorteredes materialerne i sten, grus, sand og ler. Under afsmeltningen blev enkelte ismasser isoleret fra hovedgletscheren som såkaldt dødis, der lå tilbage og så at sige fordampede lidt efter lidt. Ofte var dødisen dækket af morænemateriale, og efterhånden som isen forsvandt, opstod der et specielt dødisterræn med en småbakket overflade og talrige afløbsløse lavninger. Tillige er de såkaldte plateau- eller fladbakker knyttet til dette terræn. Disse ofte højtliggende, fladtoppede bakker er opbygget af lagdelt ler eller fint sand, der må tydes som bundaflejringer afsat i issøer. De bedst kendte eksempler er Gyldenløveshøj, 126 m, og det vest for liggende Højbjerg, 118 m.

Isen, der trængte frem fra sydøst, har efterladt Susådalen, der har tunneldalens typiske egenskaber: kraftige skrænterelieffer og søbassiner. Hvor smeltevandet er fosset mellem isvæggene, har flodbundsaflejringer kunnet opbygges, støttet af isen. Ved dennes bortsmeltning er de lagdelte grus- og sandmasser efterladt som ensartede høje, voldformede bakker, der snor sig gennem landskabet, afspejlende de tidligere floders slangebugtede forløb. De karakteristiske afbrydelser vidner om israndens gradvise tilbagesmeltning. Her kan nævnes Haraldsted Ås, nord for Langesø. Åsene er knyttet til tunneldalene, snart liggende i disses lavning snart slyngende sig langs deres sider. Mange små åse er i dag helt bortgravede, og de resterende præges af grusgravenes skår i voldens flanker.

Langesø (Haraldsted Sø) ligger i en smal slugt, der mod vest fortsætter i Gyrstinge Sø og mod øst op under Køge Ås, der med sit næsten 30 km lange stræk er Danmarks længste ås. Blandt de bedst bevarede dele af åsen er de fredede partier i skovene Humleore og Høed Skov på hver side af hovedvej A1, øst for Ringsted. Nord for Langesø ligger Vrangeskov og den fredede bakkeknude, Humlebjerg. Længere nordpå ligger Valsølille Sø med en skovdækket ø midt i søen. På et næs ved søens nordbred ligger voldanlægget fra det ældste Skjoldenæsholm. Her er også markante konturer i landskabet af den såkaldte Kong Valdemars Vej, der senest har været en del af kongevejen mellem Ringsted og Roskilde. Den nordligste del af kommunen er i vore dage præget af store skovområder, mens den øvrige del er mere eller mindre skovløs.

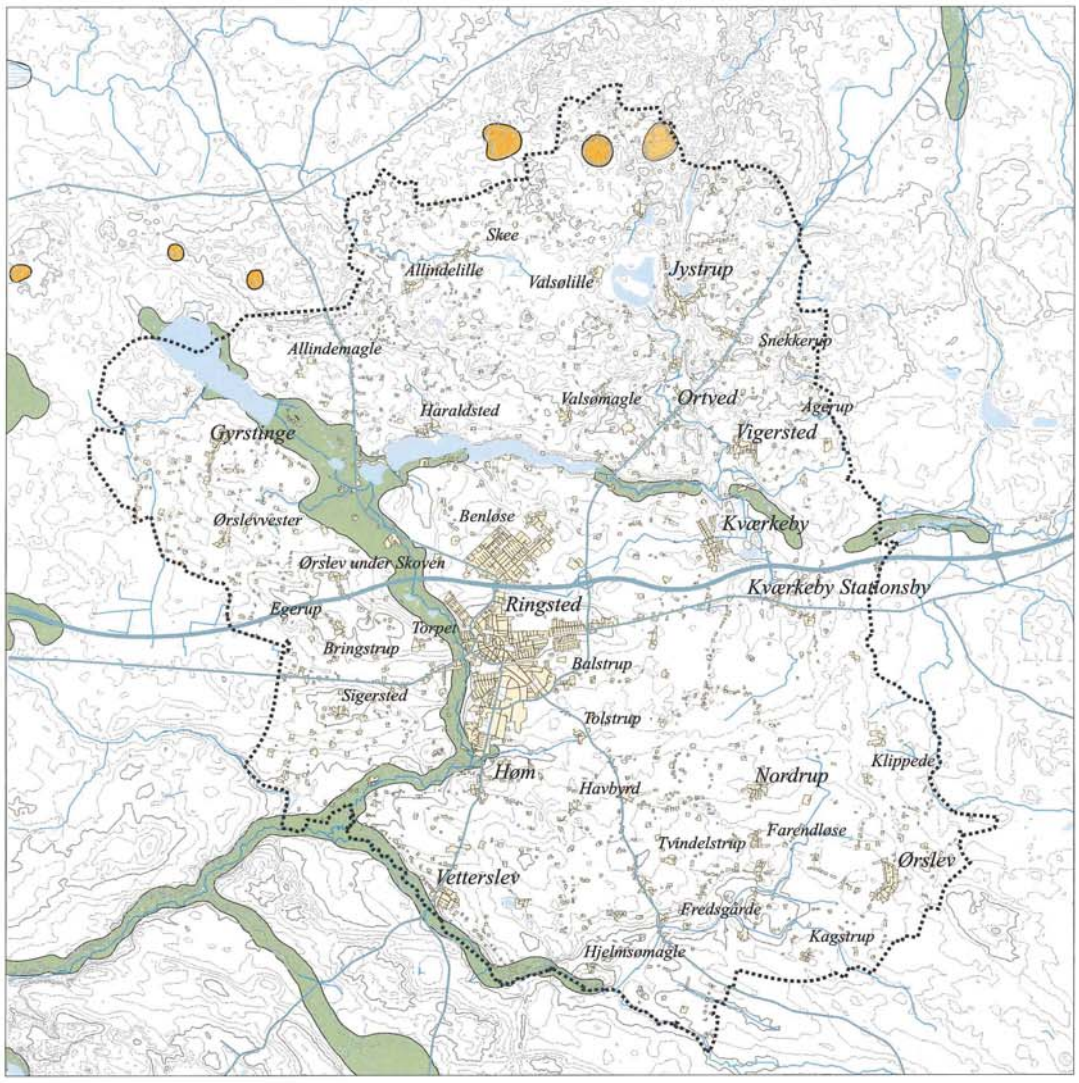

Geomorfologisk kort. 1:150.000

- *Byområde*
- *Overordnet vejnet*
- *Højdekurver, 5 m*
- *Bakkeø*
- *Morænelandskab*
- *Markant dal*

Kommunen karakteriseres af smukke å-forløb, her ses et stykke af Ringsted Å syd for byen.

Den tidligste bosætning

En af landets ældste gengivelser af et menneske er indridset på en urokseknogle, fundet ved Rymarksgård i Jystrup. Denne hilsen fra den ældste stenalders omstrejfende jægere, ca. 7.000 år før vor tidsregning, understreger, at de tidlige bønder, der skabte et antal bygder i det højtliggende, dengang skovbevoksede slettelandskab, omkring 4.000 før vor tidsregning, ikke var de første. Bygderne var naturligt afgrænset af mindre vandløb og vådområder. Bønderne har efterladt sig et stort antal gravminder, således har der ligget mindst 48 gravhøje fra yngre stenalder og bronzealder - de ældste fra ca. 2.400 år før vor tidsregning. Men kun et fåtal er bevaret. Saxo og Ole Worm henfører beretningen om den kongelige Sigeræt til Sigersted, hvis kirke har indmuret en sten med ristninger fra bronzealderen. Stenen, der dog er meget ældre end sagnets Sigeræt, må formodes at stamme fra tiden efter Kristi fødsel. Syd for Sigersted ligger den anselige Hagbards Høj (Hagehøj) alene tilbage. Der har tidligere været et dusin gravhøje i området, og nogle kan have været fra jernalderens senere perioder.

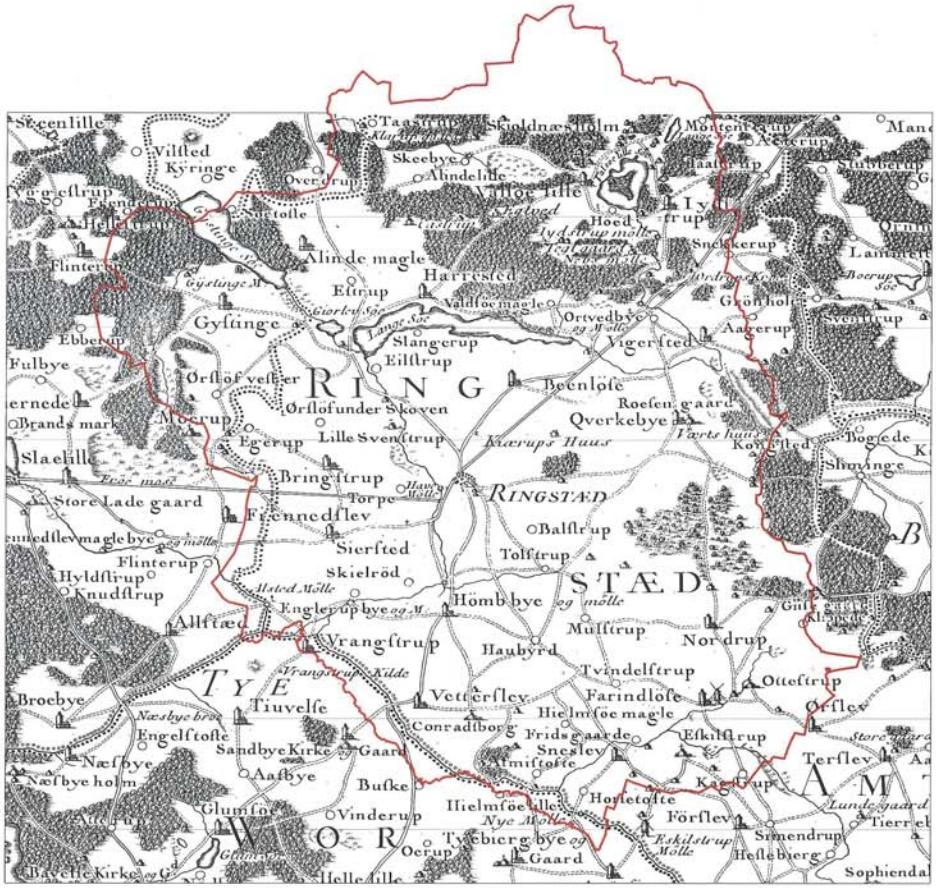

Udsnit af Videnskabernes Selskabs kort 1770, 1:150.000. Kommunegrænsen er indtegnet.

Ringsteds veje

Oldtidsbygderne var selvforsynende, og trafikkens hjulspor nåede ikke længere end til markerne, tørveskærene og til nabobygderne gennem skovområder eller over enge og vandløb. I løbet af middelalderen, hvor den myrdede Knud Lavard blev begravet i kirken og helgenkåret, og Ringsted blev købstad, voksede byens betydning for kongemagten og kirkens pilgrimme. Trafikkens mange spor førte derfor fra fjerne bygder og byer langs landskabernes tørre vandskel til Ringsteds torv, der blev samlingssted og ramme for den nye tids indtægtskilder: handel og afgifter. Men sandsynligvis har der allerede i hedensk tid været tale om en handelsplads. Landbrugets og håndværkernes produkter blev solgt og købt, og byens råd regulerede gader og stræder mellem de stadigt mindre, men dyrere byggegrunde. Også landstinget bragte omsætning og overnattende gæster.

Kongevejene er et særligt dansk fænomen, fordi de ikke var til offentlig brug. Frederik II anlagde de første i 1584, og året efter var turen kommet til Ringsted, hvor kongen byggede sin vej mellem Ringsted Kloster og Antvorskov. Under Christian IV førtes vejen fra Antvorskov til Korsør, mens vejen fra Roskilde til Haraldsted og videre til Ringsted Kloster og Korsør gennemførtes 1638, formentlig delvist på den gamle middelalderlige alfarvej. Da København blev residensstad efter enevældens indførelse, åbnedes kongevejene omkring Ringsted for almindelig færdsel, indtil vejene igen blev reguleret, og mange gamle vejstrækninger forfaldt eller gik i glemmebogen. Et eksempel er den såkaldte Kong Valdemars Vej ved Skjoldenæsholm.

Under Generalvejkommissionens virke efter Struenses fald i 1772 lagdes de første konkrete planer for de sjællandske veje, og hovedlandevejen fra Roskilde gennem Ringsted til Slagelse og Korsør blev besluttet i 1778. Den blev udført i 1779-92 og var en del af en samlet plan for kongerigets modernisering på linie med stavnsbåndets ophævelse, udskiftningen af landbrugets jorder og indførelse af den forstmæssige drift af skovene. De mindre veje i Ringsteds opland fik derefter den udformning, de har i vore dage. Mindre sogneveje snor sig i skarpe sving langs markskellene, mens de større landeveje føres i mere rette linier.

Siden er der kommet flere veje omkring Ringsted, og billedet er blevet mere uklart. Mens vejene tidligere samlede både bydele og folkeliv, er de nu blevet til trafikkorridorer. Derfor er moderne vejplanlæggere blevet opmærksomme på de problemer, som trafikken medfører, og omfartsvejen ved Ringsted leder således en del af den tætte biltrafik fra landevejene uden om byens gamle centrum.

Udviklingen fortsatte, og Vestmotorvejen mellem Køge og Halskov (E-20) drager nu nord om Ringsted og afskærer den nordlige bydel Benløse fra Ringsted. Jernbanen svinger i en mægtig bue fra Roskilde i nordøst, syd om byen mod sydvest til Sorø og syd til Næstved. Motorvejen, der blev foreslået i slutningen af 1930'erne, blev påbegyndt i 1956 i forbindelse med Halskov Færgehavn, og færdigbyggedes i 1993 sammen med tilslutningsanlægget til Storebæltsbroen. Fjerntrafikken har derfor ikke længere tid til at gøre ophold i Ringsted som i gamle dage, men farer forbi og forsvinder i færgehavnene eller støder til de imponerende broer, der sammenbinder alle landets dele i det store motorvejs-H. Byens rolle som knudepunkt for fjerntrafikken er med andre ord udspillet.

Udsnit af Ole Rømers kort fra 1697: Alle store Weyes Maaling og Afdeeling. Det Kgl. Bibliotek, Kort- og billedsamlingen.

Valdemarsvejen, som den ser ud i dag.

Det nye motorvejsanlæg præger byens omgivelser.

Hovedtræk af Ringsteds historie

Byens hovedstruktur

Mod øst gik vejen fra Ringsted gennem Sct. Hansgade mod Næstved og over Balstrup mod Køge. Den vestlige vej gik fra Sct. Bendtsgade over Torpet mod Sorø. Mod nord fulgte vejen den nuværende Nørregade til Benløse Runding, hvor den delte sig mod Holbæk og Roskilde. Denne vej blev også kaldt Strædet, en gammel betegnelse for centrale færdselsårer. Strædet menes at have forbindelse med den gamle alfarvej fra middelalderen, der stadig på et stykke kan findes som Kong Valdemars Vej nord for Haraldsted Sø og i skovene ved Skjoldenæsholm.

Det er disse gader og veje, der mødes i Ringsted og danner byens ældgamle gadestruktur, der ud over at følge de gamle indfaldsveje også har måttet indordne sig efter klosterets beliggenhed. Således følger Sct. Bendtsgade klosterets arealer mod nord og Sct. Hansgade klosterets jorder mod sydøst. Vejstrukturen er derfor opbygget således, at Nørregade fra nord tragtformet udvider sig til et torv, hvorfra først Sct. Bendtsgade forløber ud af byen i en bue mod sydvest og derefter ad Sct. Hansgade i en bue mod sydøst.

Det var en ganske lille by, der i hele middelalderen helt var undergivet kirkens og klosterets indflydelse. Gaderne Pileborggade og Søgade tilhører også det middelalderlige gadenet, selv om Pileborggade i middelalderen blot var en ubebygget markvej.

I 1870'erne blev der anlagt stier med beplantning omkring byen, hvorved der skabtes en veldefineret og smuk afgrænsning mellem by og land.

Ved gadegennembrud i Nørregade i 1872 og Sct. Hansgade i 1922 kom nye gader til, nemlig Sct. Knudsgade og Tinggade, hvilket gjorde gadenettet i den indre by lidt mere komplekst. Endvidere etableredes Dagmarsgade, parallelt med Nørregade, med forbindelse til Pileborggade og Sct. Hansgade. Her opstod i 1870'erne et arbejderkvarter og omkring århundredskiftet byens første egentlige villakvarter (1901-15) med de største og fineste villaer beliggende i den nordlige del.

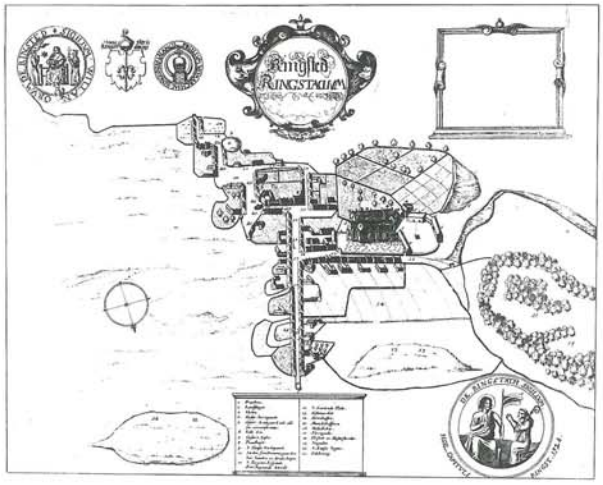

Ringsted 1670 efter Resens Atlas, (syd opad).

Ringsted, Maleri af Rach og Eegberg, ca. 1750. Nationalmuseet.

Ringsted by omkring 1680

Ringsted by omkring 1800

Byens opståen

Ringsteds opståen kan formentlig føres tilbage til 1000-tallet, men der har muligvis også været en mindre bebyggelse i oldtiden. Navnet *Ringsted* kan henvise til en egn, en bygd eller en bebyggelse, der er flyttet flere gange inden for et bestemt område. I den tidlige del af vikingetiden har de lokale bygder imidlertid fundet sammen i større fællesskaber på herredsniveau, og da *Ring-* både kan være et mandsnavn eller en stenring, kan *Ringsted* hentyde både til en bygd, etableret af storbonden Ring, og til fællesskabets tingsted. Den seneste tolkning af navnet Ringsted er, at navnet er en betegnelse på en (sol)ring, der var et religiøst symbol på et hedensk kultsted for Odin.

Tages der udgangspunkt i Ringsteds beliggenhed midt i det frugtbare og afvekslende istidslandskab, er det nærliggende at se Ringsted som et bekvemt sted for de sjællandske bønder at samles til fælles ting og gudedyrkelse – før kristendommens indførelse. Der henvises til, at Odenses betydning for fynboerne, Viborgs for jyderne og Lunds for skåningerne rimeligvis var den samme som Ringsteds betydning for Sjællænderne, før Roskilde og siden København kom til. De er alle indlandsbyer.

De ældste historiske oplysninger er lidt usammenhængende. Svend Tveskæg holdt o. 985 gravøl i Ringsted over sin far Harald Blåtand, der blev begravet i Roskilde. Første gang vi møder Ringsted på skrift er på to mønter, som blev slået i byen på Knud den Stores tid (1018-1035). Biskop Svend Nordmand opførte o. 1080 en frådstenskirke, hvis rester ligger under kirkegulvet i Sct. Bendts Kirke. På Torvet ligger i dag 3 store, flade sten, der angives at være byens oldgamle tingsten. Der mangler arkæologiske udgravninger, før det er muligt at komme videre med opklaringen af byens ældste bebyggelse og den tilhørende historie.

Middelalderen

Danmark var et valgkongedømme, og det betød, at den nye konge skulle vælges på landstingene. Derfor fik Ringsted en central placering i kongefamiliens strid om, hvem der skulle afløse den gamle Kong Niels på Danmarks trone. Da Kong Niels' søn, Magnus, myrdede sin fætter Knud Lavard i Haraldsted Skov år 1131, krævede Hvideslægten, at den dræbte skulle bisættes i Roskilde Domkirke. Da Kong Niels nægtede, blev Knud Lavard begravet foran alteret i frådstenskirken i Ringsted. Den var oprettet af biskop Svend Nordmand i tilknytning til tingstedet og et lille benediktinerkloster, grundlagt af Erik Emune.

Ved mordstedet i Haraldsted blev der bygget et lille kapel, der for længst er nedrevet. Siden er ruinen fremdraget og indgår nu i et lille anlæg. Efter Knud Lavards død fulgte langvarige borgerkrige, der først sluttede, da Knud Lavards søn, Valdemar den Store, i 1157 blev valgt som Konge af Danmark. Han skænkede jordegods til klosteret i Ringsted, og påbegyndte et storstilet kirkebyggeri i teglsten til afløsning af den gamle frådstenskirke, der var viet til Jomfru Maria. Det blev til den nuværende Sct. Bendts Kirke, der skulle være en værdig gravkirke for faderen Knud Lavard. I 1169 blev Knud Lavard officielt erklæret som helgen af paven i Rom, og begivenheden blev året efter fejret ved en stor højtidelighed i Ringsted, hvor landets mægtigste mænd var forsamlet. De jordiske rester af den afdøde blev taget op af graven i den gamle kirke og lagt i et pragtfuldt skrin under højalteret i den nye kirke samtidig med, at Valdemar fik sin 7- årige søn Knud (VI) kronet til ny, fremtidig konge. Kirken var imidlertid ikke færdig. Koret og tværskibet var opført og sammenbygget med den gamle frådstenskirke, resten manglede. Men i slutningen af 1100-årene stod kirken færdig og indgik som en del af det efterhånden betydelige firefløjede klosteranlæg, viet til Sct. Benedikt.

Ringsteds betydning var steget, og det påvirkede naturligvis områdets velstand. Ikke alene trak landstinget årligt mange til byen, men også helgenbegravelsen i kirken betød øget omsætning, takket være de mange pilgrimme. Den ældste bebyggelse øst og sydøst for klosteret voksede, og i samme område lå også en sognekirke, hvis datering er usikker. Kirken er siden nedrevet. Ringsteds kendte købstadsprivilegier blev bekræftet af Christoffer af Bayern 1441. Men de er næppe de ældste, eftersom byens råd med to borgmestre havde nedsat sig mindst et par generationer tidligere. Adskillige brande har desværre udslettet byens ældste arkiver.

Kongemagtens gravkirke

Valdemar den Store blev efter sin død i 1182 gravsat i Ringsteds kirke og Valdemars søn, Knud VI, blev stedt til hvile i kirken i 1202. Hans anden søn, den navnkundige Valdemar Sejr, der i sit dødsår 1241 udstedte Jyske Lov i Vordingborg, blev begravet i Ringsted mellem sine to dronninger Dagmar og Bengerd. Dronning Dagmar er gennem overle-

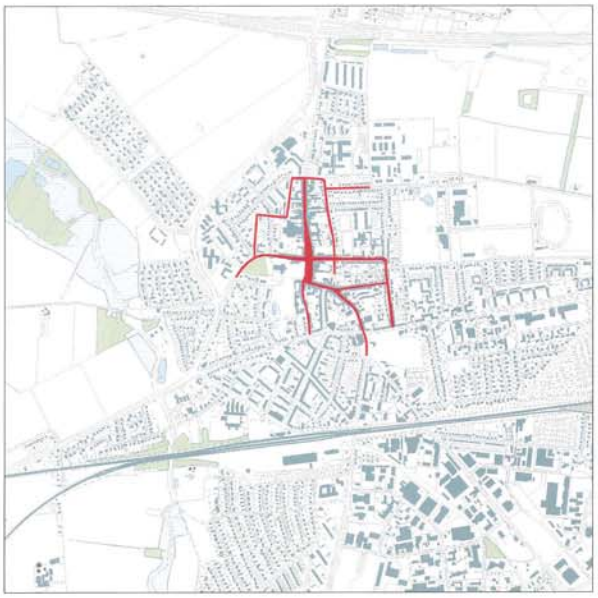

Ringsted by omkring 1880

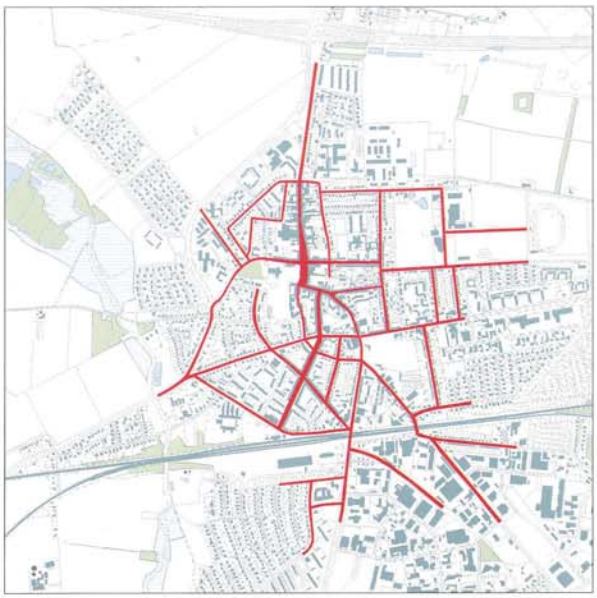

Ringsted by omkring 1960

veringen og folkevisen blevet en af de mest elskede dronninger i Danmark. Dagmars grav eksisterer dog ikke mere, idet kirkens sognepræst, Christian Blichfeld i 1683 lod indrette et gravkammer til sin kone på det sted, hvor Dronning Dagmar lå. Det kendte Dagmarkors er antageligt fundet ved denne lejlighed. Erik Plovpenning ligger i et skrin bag en sandstenstavle i korets nordvæg. Den sidste konge, der blev begravet i Ringsted var Erik Menved, som døde i 1319. Han er begravet sammen med sin dronning Ingeborg under en stor, imponerende smukt udformet messingplade, centralt placeret i kirkens kor. De følgende konger begravedes i Sorø Klosterkirke, indtil Roskilde Domkirke blev den foretrukne gravkirke for det danske kongehus.

Landstinget

Eriks Sjællandske Lov (efter 1216) fortæller, at et ting først kunne afsige domme med retskraft, når tiden, stedet og folket var lovligt. Det vil i praksis sige, at kongen bestemte, og folket samtykkede, formentlig som første punkt på dagsordenen. Man var ikke bundet til at holde ting det samme sted hver gang, og det betyder, at det i vore dage er meget vanskeligt at lokalisere de gamle tingsteder. De tre sten på Ringsted Torv er således først fra omkring 1743 blevet udlagt som det sjællandsk landstings tingsted, men de kan jo tjene som synlige mindelser om det faktum, at Sjællandsfar Landsting blev afholdt på Ringstedegnen fra den ældste middelalder og helt frem til 1805, hvor det flyttedes til København. Nu kaldes det Østre Landsret.

På Sjællandsfar Landsting traf man måske de beslutninger om fælles anliggender på grundlag af egnens sæd og skik, der efterhånden blev samlet i landskabslovene i løbet af 1200-tallet.

Sjællands Landsting i Ringsted var i begyndelsen af middelalderen rammen om mange store og vigtige begivenheder: Biskop Absalon gav her en ny kirkelov i 1171. Christoffer II indgik forlig med grev Johan i 1329. I 1349 aflagde Valdemar Atterdag regnskab for sine dispositioner. I 1387 hyldedes dronning Margrethe til „fuldmægtige frue og husbond". I 1467 hyldedes Hans og i 1487 Christian II. Men også Christian III, Frederik II, og som den sidste konge, har Christian IV modtaget den sjællandske befolknings hyldest på Torvet i Ringsted i 1584.

Sct. Bendts Kirkes indre. I gulvet foran højalteret ses stenpladerne for de gravsatte konger og dronninger.

Reformationen

Byen havde sin største betydning i middelalderen takket være samarbejdet mellem samfundets største magtfaktorer, nemlig kirke og kongemagt. Efter reformationen i 1536 blev kirkens magt brudt, og klosteret ændrede efterhånden status til et kongeligt regnskabslen. Det blev i nogle år administreret af abbeder, indtil de sidste munke var borte. 1592 blev lenet tillagt landsdommernes embeder, og klosteret fungerede som et almindeligt, større gods. Ringsteds omsætning svandt hastigt i disse år, fordi den katolske helgendyrkelse var ophørt, og kongehuset for længst havde taget Roskilde Domkirke i brug som gravkirke. Residenserne var flyttet til Nordsjælland og København og de gamle betydningsfulde centre i Vestsjælland (Antvorskov, Ringsted og Sorø) var opgivet. Byerne, bygningerne og vejene forfaldt, i takt med at handelen og håndværkene blev knyttet til søfarten og byer med havne.

Ringsted blev i 1551 og i 1590 hærget af voldsomme brande, der hver gang næsten lagde byen øde. Hovedparten af befolkningen var fæstere under klosteret, og af håndværkerne udgjorde især skomagerne en stor gruppe.

I byens nordlige udkant var der allerede i 1261 opført en Sct. Jørgensgård med hospital og kirke for spedalske. Denne institution blev nedlagt i 1631, og „lemmerne" blev overført til Vartov i København. I 1571 blev Sct. Hans Sogn henlagt under klosterkirken og Sct. Hans Kirke blev nedrevet ca. 1740, hvorefter klosterkirken blev sognekirke for byen.

Klosterkirken blev hovedistandsat i 1582, samtidig med at der indrettedes latinskole i de søndre kapeller. De nordlige kapeller blev brugt af landstinget, der hidtil ikke havde haft eget hus. Latinskolen eksisterede til 1739 og landstinget til 1805.

Tilbagegang og stilstand

Ringsted led hårdt under den svenske besættelse 1658-60, og under plyndringen af byen blev lensmanden Jørgen Seefeldts store og kostbare bibliotek fragtet til Stockholm som krigsbytte. Det var vanskelige tider, og byens indbyggertal var i 1672 ikke stort mere end 700 personer. Men ulykkerne fortsatte, og byen hærgedes igen af store brande i 1693, 1717 og 1747.

Byen stagnerede i næsten 200 år, på trods af at den lå på hovedfærdselsåren mellem København og Korsør. Den manglende adgang til havet gjorde, at området havde vanskeligt ved at afsætte sine landbrugsprodukter. I 1806 brændte klosteret, og bygningerne blev totalt ødelagt. Året efter blev byen besat af englænderne, og i 1808 indkvarteredes spanske hjælpetropper. Befolkningstallet steg kun langsomt og var i 1850 på 1.380 indbyggere.

Jernbanen og den tidlige industrialisme

Da Ringsted var afskåret fra havet, fik byen først igen forbindelse med oplandet og den øvrige del af riget ved indvielsen af jernbanen mellem København og Korsør i 1856. Handelen og industrien kom hurtigt efter, og byen blomstrede atter op. Fra den tid stammer de ældste industrier: bryggeri 1859, flere maskinfabrikker og i slutningen af århundredet et stort svineslagteri. Efter århundredskiftet kom savværker, cementvarefabrik, træskofabrik, elektricitetsværk, vandværk osv.

Jernbanetrafikken fra Ringsted udviklede sig hastigt. I 1917 etableredes en ny bane til Køge, i 1924 en dobbeltsporet bane til Næstved og i 1925 jernbane til Frederikssund. Det var nu muligt at komme i alle retninger med toget fra Ringsted, der var blevet et vigtigt jernbaneknudepunkt for Sjælland. Ringsted Station blev anlagt et godt stykke uden for byen, idet man ikke ønskede røg og støj inde i byen. Adgangen til stationen skete ad en gangsti over klosterets jorder. Den Midtsjællandske Jernbane var oprindelig planlagt helt til Hillerød, men måtte lukke allerede i 1936. Banen til Køge var i drift indtil 1963.

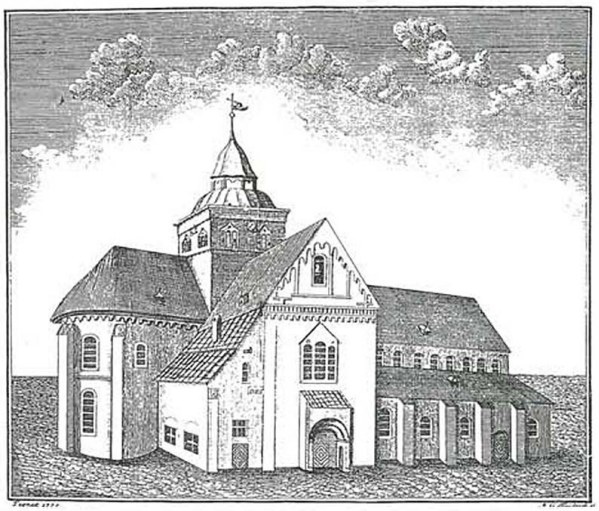

Stik fra 1777 af Sct. Bendts Kirke. Landstinget havde fra 1584 til huse i de to nordlige kapeller i kirken.

Under 1. verdenskrig blev Ringsted garnisonsby, og der opførtes en ny kaserne med tilhørende garnisonssygehus i den nordøstlige del af byen ved Teglovnsvej. Under den tyske besættelse blev kasernen i 1943 overtaget af Schallburgkorpset, hvilket gav anledning til mange spændte situationer i byen.

Nyere udvikling

Efter købet af Klosterjorden syd for byen i 1917 fik Ringsted mulighed for at udvikle sig sydpå mod jernbanestationen. Dette store område blev fra 1930'erne til 1960'erne helt udbygget med henholdsvis etage- og parcelhuse efter en byplan udarbejdet af arkitekt, professor Steen Eiler Rasmussen. Byen strakte sig nu helt ned til byens jernbanestation, hvorfra Sjællandsgade i en lige linie førte op til bymidten og den centrale, nye plads, der blev skabt syd for Tinggade. I 1934 ryddedes de ejen-

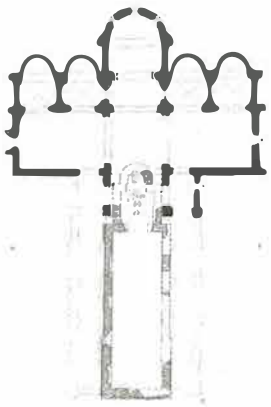

Grundplan af Sct. Bendts Kirke o. 1170. Det lyst skraverede angiver den gamle frådstenskirke, mens det mørkere viser den del af teglstenskirken, som var bygget i 1170. Den gamle og den nye kirke var altså på dette tidspunkt bygget sammen.

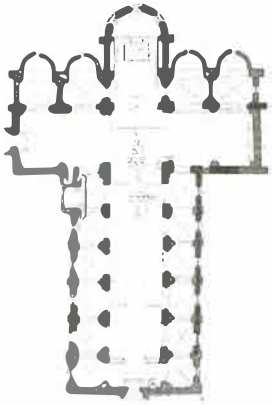

Grundplan af Sct. Bendts Kirke efter den store restaurering 1900-1909. Restaureringen var en tilbageføring til kirkens formodede udseende i middelalderen.

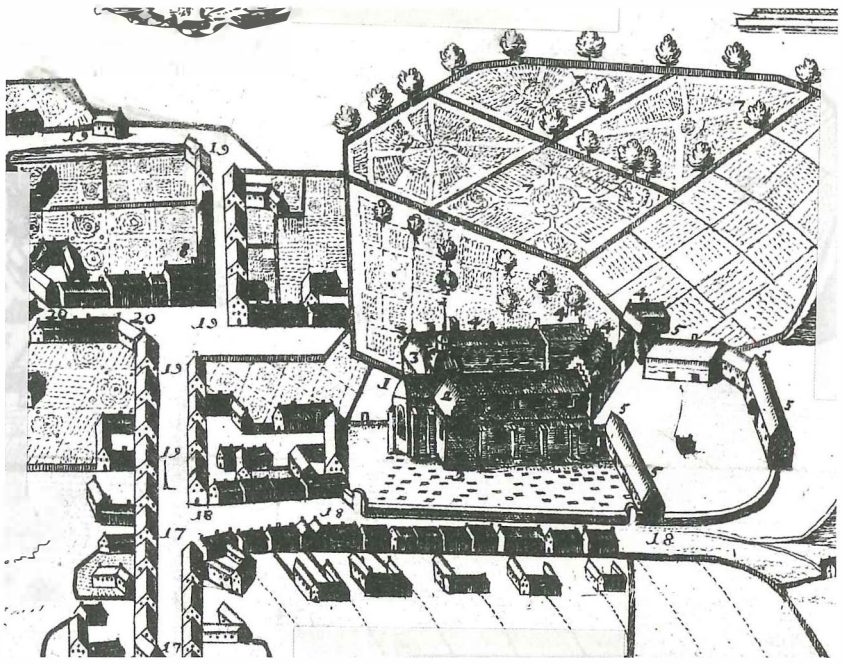

Udsnit af Resens Kort: "Atlas Danicus" fra 1677. Kortudsnittet viser Sct. Bendts Kirkes omgivelser i 1600-årene, da klosterbygningerne endnu eksisterede.

Kort over Ringsted Købstad, forfattet i årene 1860, -61 og -62 af Philip Nielsen.

domme, der lå mellem Torvet og Sct. Bendts Kirke, således at kirken blev frilagt. Herefter opførtes et nyt rådhus, tegnet af arkitekten Steen Eiler Rasmussen. I 1950'erne begyndte byen at udvikle sig syd for jernbanen, hvor der opstod et homogent og fint kvarter overvejende med mindre statslånshuse. Fra 1960'erne opførtes nye boligkvarterer langs Køgevej mod øst samt store nye boligområder og fabriksanlæg mod syd. I 1992 indviedes den smukke, moderne Klostermarkskirke, tegnet af arkitekt Keld Wohlert. Kirken er smukt beliggende ned mod Ringsted ådal.

Byen er i dag en mellemstor, dansk provinsby med betydende industri og handel og med et stort opland. Ved kommunesammenlægningen i 1970 blev Ringsted by sammenlagt med de omkringliggende sogne. Ringsted Kommune tæller i dag 17 sogne og er arealmæssigt Sjællands største.

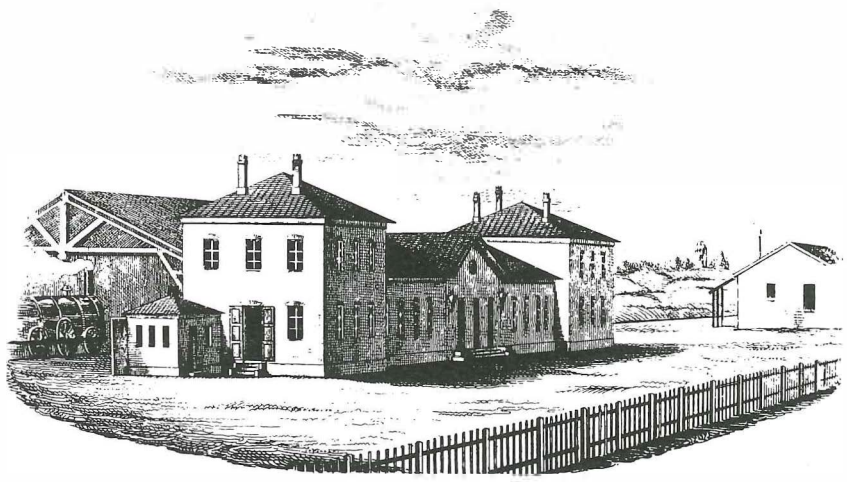

Ringsteds første banegård. Stik fra 1856.

Bryggeriet "Alliancen" i Pileborggade. Ældre foto, Midtsjællands Lokalhistoriske Arkiv.

Hjørnet af Sct. Bendtsgade og Torvet omkring 1880. Her ligger i dag byens rådhus fra 1937. Ældre foto, Midtsjællands Lokalhistoriske Arkiv.

Arkitektoniske kvaliteter i Ringsted

De bymæssige kvaliteter, der særligt kendetegner Ringsted, er beskrevet i det følgende afsnit. I Ringsted er det i høj grad byens placering midt på Sjællands højdedrag, Kirkelundens store gamle træer, der danner et „grønt tag" over bymidten samt byens røde, stejle tage omkring det store, massive kirketårn, der markerer sig i bybilledet. Disse karakteristika danner tilsammen et identitetsskabende billede af Ringsted.

I dette atlas inddeles beskrivelse og vurdering af de karakteristiske og bevaringsværdige forhold i tre kategorier:

Dominerende træk.
Ved dominerende træk forstås de væsentligste struktur- og identitetsskabende byelementer. Det kan være landskabelige elementer eller byens profil med kirken som det markante fikspunkt.

Bebyggelsesmønstre.
Bebyggelsesmønstre er afgrænsede områder i bygningsmassen, hvori bygninger, veje, pladser og grønne træk danner en helhed.

Elementer i bebyggelsen.
Ved elementer i bebyggelsen forstås vigtige gadeforløb, torve og pladsdannelser i byen.

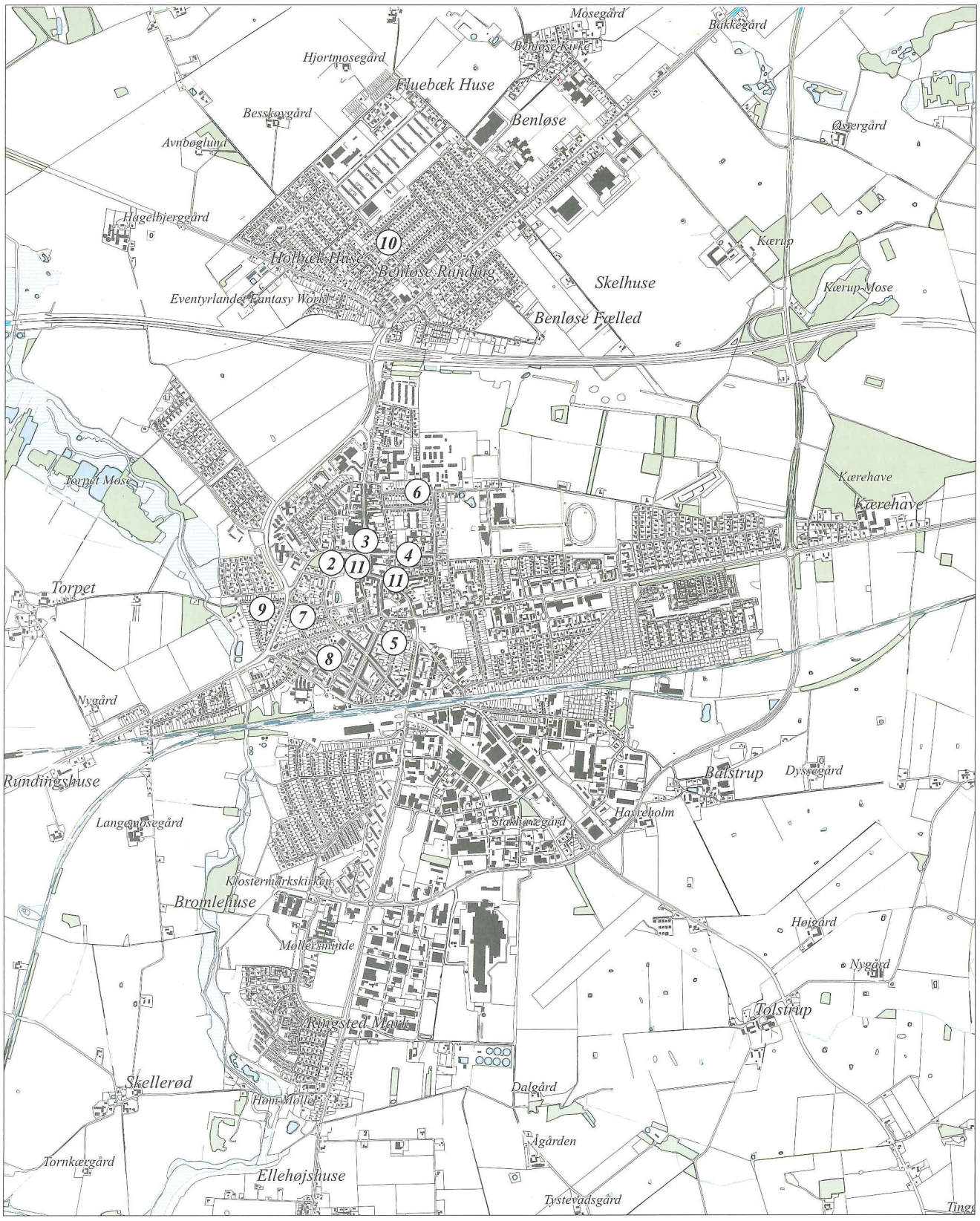

Dominerende træk:

1. *Byen og landskabet, side 13*
2. *Sct. Bendts Kirke, Kirkelunden og Klosterlunden, side 14*

Bebyggelsesmønstre:

3. *Bymidten, side 15*
4. *De gamle villaer ved Teglovnsvej, side 16*
5. *Arbejderboliger i Sct. Knudsgade, side 17*
6. *"Bedre Byggeskik", Harhoffs Allé, side 17*
7. *Villaerne omkring Klosteralléene, side 18*
8. *Sjællandsgadekvarteret, side 19*
9. *De røde tage ved Havemøllevej, side 20*
10. *Benløse - den nordlige bydel, side 21*

Elementer i bebyggelsen:

11. *Byens Torve, side 22*

Ringsted by: 1:30.000

Byen og landskabet

Mod syd afgrænses Ringsted Kommune af Susåen, hvis slyngede ådal er en helt betagende naturoplevelse. Fra ådalen stiger terrænet stejlt mod nord op til det svagt bølgede morænelandskab, der strækker sig syd og øst for Ringsted. Dette landskab, Ringstedsletten, er præget af spredt bebyggelse af gårde og huse, hvor de store gårde ligger med ret ensartet afstand.

Fra vest, ad Sorøvej, opleves byen som meget velafgrænset af villabebyggelsen fra årene efter 2. Verdenskrig. Denne bebyggelse ned mod Ringsted Å er meget homogen og karakteriseres af de ensartede røde tegltage med samme hældning. Vest for åen ligger det åbne land, og således dannes her et markant og præcist skel mellem by og land. Det er en naturlig grænse, der yderligere understreges af de stejle skråninger ned til åen. Fra vest opleves bebyggelsen med de ensartede, røde tage, der hæver sig svagt op mod kirkens markante tårn over Kirkelundens skovlignende træbevoksning. Dette opleves som et karakteristisk og værdifuldt træk i forholdet mellem landskabet og byen. Vandtårnet og Ringsted Dampmølles store og dominerende silo markerer sig ligeledes tydeligt i byens profil, og set fra flere vinkler udgør de en slags pendant til kirketårnet. Indtrykket fra de øvrige indfaldsveje, især fra syd og øst, domineres af industrianlæg med store siloer og fabriksbygninger, højspændingsmaster samt af de store, lyse og meget dominerende boligblokke, der både i proportioner og størrelse forekommer fremmede for Ringsted. Især fra syd forstærkes dette indtryk, idet tagene på de store boligblokke opleves som een meget stor, sammenhængende flade. Mod vest og syd ligger tillige små klynger af nybyggede parcelhuse og mindre boligbebyggelser, og der ses også her en vis defineret afgrænsning mod landskabet og de tidligere engarealer ned mod Ringsted Å.

Luftfoto af Ringsted by, set fra nordvest. I forgrunden ses Sct. Bendts Kirke, torvet og Nørregade. Luftfoto, Ringsted Kommune.

Mod nord afgrænses Ringsted by af motorvejen, der afskærer den nordlige bydel, Benløse, fra selve Ringsted. Fra motorvejen er det vanskeligt at erkende byens grænser på grund af bevoksningen, men Sct. Bendts Kirke og enkelte andre bebyggelser markerer sig dog i byens silhuet. Set mod kasernen og sygehuset har byen en veldefineret afgrænsning mellem bebyggelsen og det åbne land mod nord.

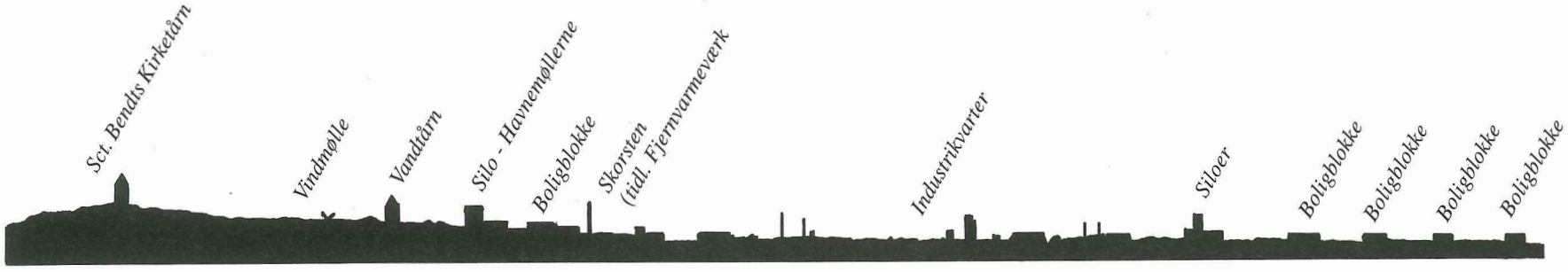

Ringsteds sky line set fra vest

Landskabet ved Ringsted, 1:50.000

Højdekurver, 5 m

Overordnet vej

Bygninger, der særligt understreger topografien

Sct. Bendts Kirke, Kirkelunden og Klosterlunden

Området omkring Kirken, Kirkelunden og Klosterlunden er præget af store terrænforskelle, hvilket blandt andet giver sig udtryk i den stejle bakke ned mod søen i Klosterlunden. Her falder terrænet godt 10 meter. Kirken, Kirkelunden og Klosterlunden udgør kernen i Ringsteds ældste historie. Det var her Ringsted Kloster, der var sammenbygget med kirken, lå. Vest for kirken lå således Kirkelunden med et stort kompleks af landbrugsbygninger, mens de egentlige klosterbygninger var placeret umiddelbart syd for kirken.

Området er helt præget af kirken, der i øvrigt dominerer hele byen, og som også set fra stor afstand i landskabet karakteriserer Ringsted. Kirkelunden fremtræder i dag som en næsten skovlignende bevoksning med et net af slyngede grusstier mellem de store træer. Bevoksningen præger dele af bymidten, men synes herudover sammen med kirken at være et dominerende træk for Ringsted, idet træerne på det højt beliggende sted syner som et grønt tag over bymidten, f.eks. set fra Sorøvej. Vestligst i Kirkelunden er sat en stor mindesten for redaktøren og hjemstavnsforskeren J. V. Christensen (1876-1934). I anlægget ses hovedsagelig eg, kastanje, tjørn, bøg og ikke mindst elm, hvilket på grund af den udbredte elmesyge formentlig vil medføre omfattende træfældning inden for en kortere årrække. Dette nødvendiggør en nærmere planlægning af områdets fremtid. I denne forbindelse burde bunkeren, der netop ligger i kirkens længdeakse, fjernes. Men det er vigtigt på længere sigt at fastholde træbeplantningen i Kirkelunden.

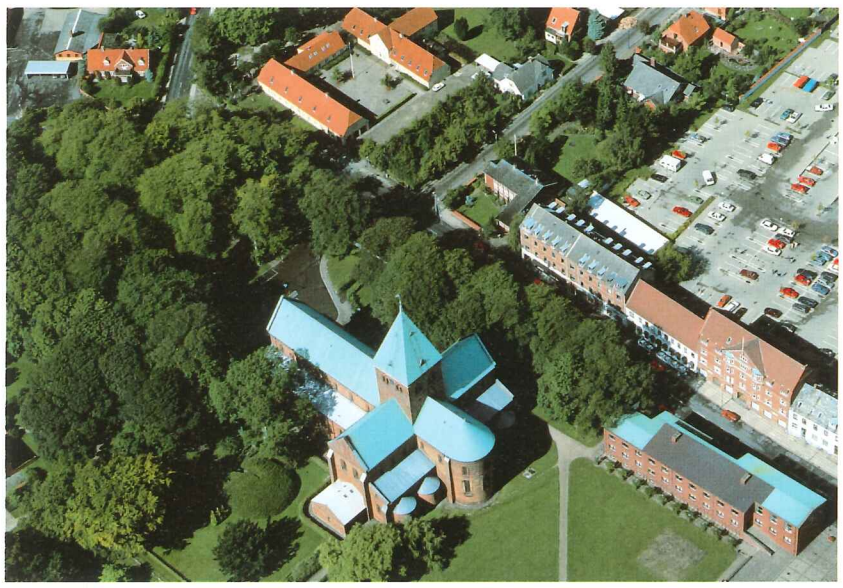

Sct. Bendts Kirke ligger omgivet af Kirkelunden, som er en næsten skovlignende bevoksning med et net af slyngede grusstier mellem de store træer. Luftfoto, Ringsted Kommune.

Sct. Bendts Kirke ligger magtfuld og dominerende i byen.

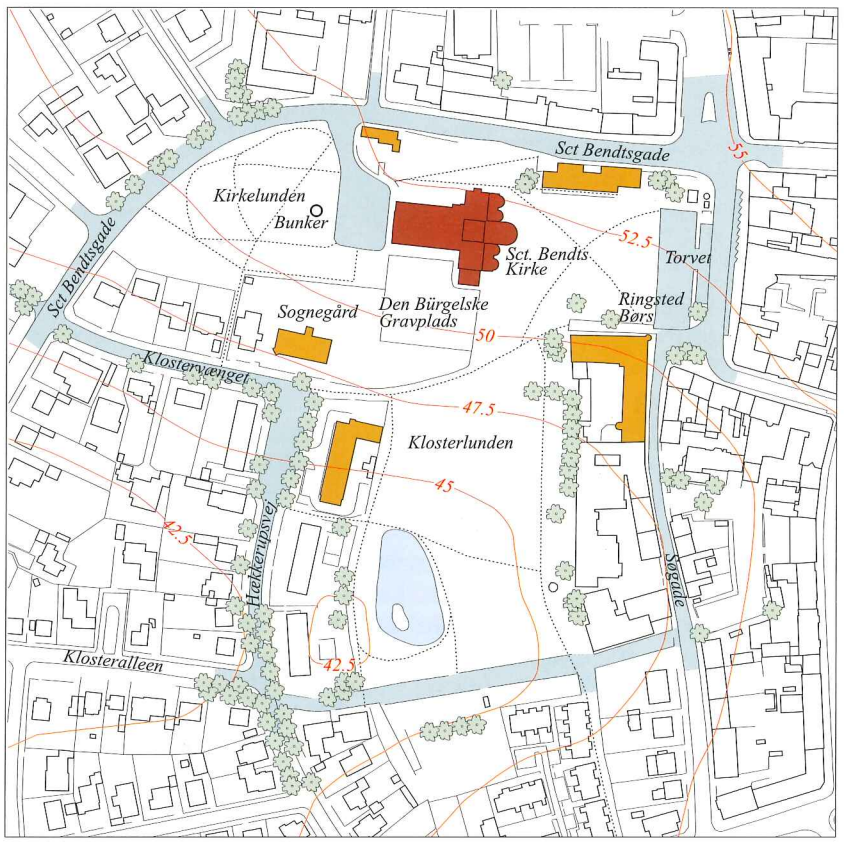

Sct. Bendts Kirke, Kirkelunden og Klosterlunden, 1:4.000

Klosterlunden har et parklignende præg med åbne græsarealer, store, gamle træer og sydligst en lille sø. Slyngede grusstier, hvoraf den ene flankeret af en række 300 år gamle træer forbinder adgangene til anlægget og sikrer en naturlig rundgang. Mod syd afsluttes Klosterlunden af den tidligere, vestlige indfaldsvej til byen. Vejen, der er smukt kantet af store vejtræer, var tidligere forbundet med Havemøllevej, der fortsætter over Ringsted Å mod Sorø. Umiddelbart syd for kirken er en lille begravelsesplads, Den Bügelske Gravplads, og syd herfor udgør den brede sti, der forbinder Klostervænget og Torvet, en overgang til Klosterlundens parklignende karakter. Stien har tidligere været en egentlig trafikvej.

Klosterlundens østre afgrænsning er en 2 meter høj kampestensmur, over hvilken der ses et langt, monotont facadeparti. Mod vest afgrænses Klosterlunden af enkeltstående, større huse i en boligbebyggelse fra 1920'erne og 1940'erne. Nord for kirken ses et nu græsbevokset område lidt hævet over kirkens brolægning. Det er den tidligere kirkegård, og der ses endnu enkelte kors og mindesten i muren ud mod Sct. Bendtsgade. Øst for kirken ligger ud mod Torvet et ligeledes græsbevokset, stort areal med diagonalt anlagte stier. Kirkens hovedindgang vender ud mod parkeringspladsen i Kirkelunden. Ved parkeringspladsens indkørsel fra Sct. Bendtsgade ligger ved kirkegårdsmuren de to fredede "Mahlerske Huse" fra henholdsvis slutningen af 1700-årene og midten af 1800-årene. Det ældste var tidligere accisebod. I 1960'erne blev husene restaureret efter at være reddet fra en truende nedrivning. De illustrerer i dag ved deres beskedne størrelse kirkens store format i forhold til tidligere tiders bebyggelse.

I den sydlige del af Kirkelunden, med hovedfacade mod Klostervænget, ligger Sct. Bendts Kirkes Sognegård, der er indrettet i den tidligere forvalterbolig fra Ringsted Kloster.

Kirkens nære omgivelser er af ret forskellig karakter: mod vest den skovlignende Kirkelunden, mod nord det gentilplantede, lidt bare græsareal op mod kirkegårdsmuren, mod øst den græsbeklædte plads ud mod Torvet og mod syd Klosterlunden med det kuperede terræn og den parklignende karakter. Mod øst kunne det store, åbne areal styrkes ved en mere markant afgrænsning mod selve Torvet. Mod vest burde kirkens hovedindgang markeres bedre. Dette kunne opnås ved etablering af et kirketorv eller kirkeplads, hvor der samtidig blev skabt smukkere parkeringsforhold, og hvor den skæmmende bunker blev fjernet.

Bymidten

Bymidten omfatter gaderne Nørregade, Torvet, Sct. Hansgade samt Søgade, Tinggade og den østligste del af Sct. Bendtsgade. Det store rum mellem kirken og den høje, sammenhængende husrække langs Torvets østside kan opfattes som eet rum af to forskellige dele: mod vest ved kirken et rum med parkkarakter, og mod øst et rum med bykarakter.

I den vestlige del går græsarealet op mod kirkens apsisparti og rådhusets sydfacade. I forbindelse med frilæggelse af Sct. Bendts Kirke i 1934 blev kirkens omgivelser reguleret med forbillede i Salisbury-katedralen i England, der er omgivet af store, grønne plæner. Den østlige del af Torvet fremtræder med hårde belægningsmaterialer, med trafikareal for kørende og gående samt et areal til parkeringspladser. Græsarealet foran kirken er næsten vandret, mens selve Torvet skråner ned mod Søgade.

Bykernen har i dag næsten samme udstrækning som i 1600-årene; men den er blevet fortættet ved stadige opførelser af nye huse.

Langs den stærke og markante bebyggelse på Torvets østside er et bredt fortov, og herfra er der frit udsyn op ad Nørregade, der ved sin tragtformede udformning forstærker perspektivet. Endvidere ses kirken herfra indrammet af bygningen "Ringsted Børs" og rådhuset. Nørregade er en af byens ældste strøggader. Gaden udvider sig mod syd, og hvor den møder Sct. Bendtsgade, har den en bredde, der svarer til Torvets bredde før frilæggelsen af Sct. Bendts Kirke. I tilknytning til Nørregade ligger Ringsted Centret med sin hovedfacade indpasset i Nørregades vestlige facaderække. Ved Parkstræde, der oprindeligt var et smalt bystræde til byens vandingsplads, er et større hul i facaderækken med indkørslen til Ringsted Centrets parkeringsplads. I den sydlige del af Nørregade findes, midt på gaden og overfor det tidligere Hotel Postgården, et kileformet anlæg, kaldet Gardistens Grav. Det tidligere Hotel Postgården, der er den mest markante bygning i Nørregade, rummer nu bankvirksomhed og administration.

I Søgade, der er en gade med både bolig og erhverv, ligger på den østlige side kommunens medborgerhus (tidl. Venstre Folkeblad), som er en fritliggende bygning, trukket tilbage fra facadelinien.

Sct. Hansgade forløber fra den sydlige del af torvet og virker tæt og bymæssig på grund af bebyggelsens højde i forhold til gadebredden. Gaden ændrer retning ved mødet med Pileborggade, og netop her dannes et lille torv (Lilletorv) med et par platantræer og en lille vandkunst. Imellem de to gader ligger apoteket i en bygning fra begyndelsen af 1970'erne. Stedet kunne fortjene en bygning, der var mere udadvendt, og som kunne udgøre en passende pendant til den karakteristiske gavl på Ringsted Børs ved Torvet. Nørregade, Tinggade og Sct. Hansgade er Ringsteds strøggader og er i de seneste år blevet omlagt med nye belægninger og byinventar. Sct. Hansgade og Tinggade er anlagt med relativt brede fortove og med belægningsmønstre adskilt fra kørebanen, der flere steder får karakter af plads eller torv.

Sct. Hansgade set fra Lilletorv. Gaden har en tæt og bymæssig karakter. I baggrunden bygningen "Ringsted Børs".

Søgade har et mærkbart fald mod syd. Til højre ses den markante bygning "Ringsted Børs".

Overgangen mellem Klosterlunden, det åbne areal foran kirken og det store, urbane torv virker lidt udefineret og opløst. Ringsted Kommune har i 1995 afholdt en arkitektkonkurrence for bl.a. at afklare de arkitektoniske og trafikale forhold omkring Torvet og kirkepladsen, og det er planen i år 2000 at realisere dele af vinderprojektet, som ved en tæt træbeplantning skal afgrænse Torvet fra Kirken.

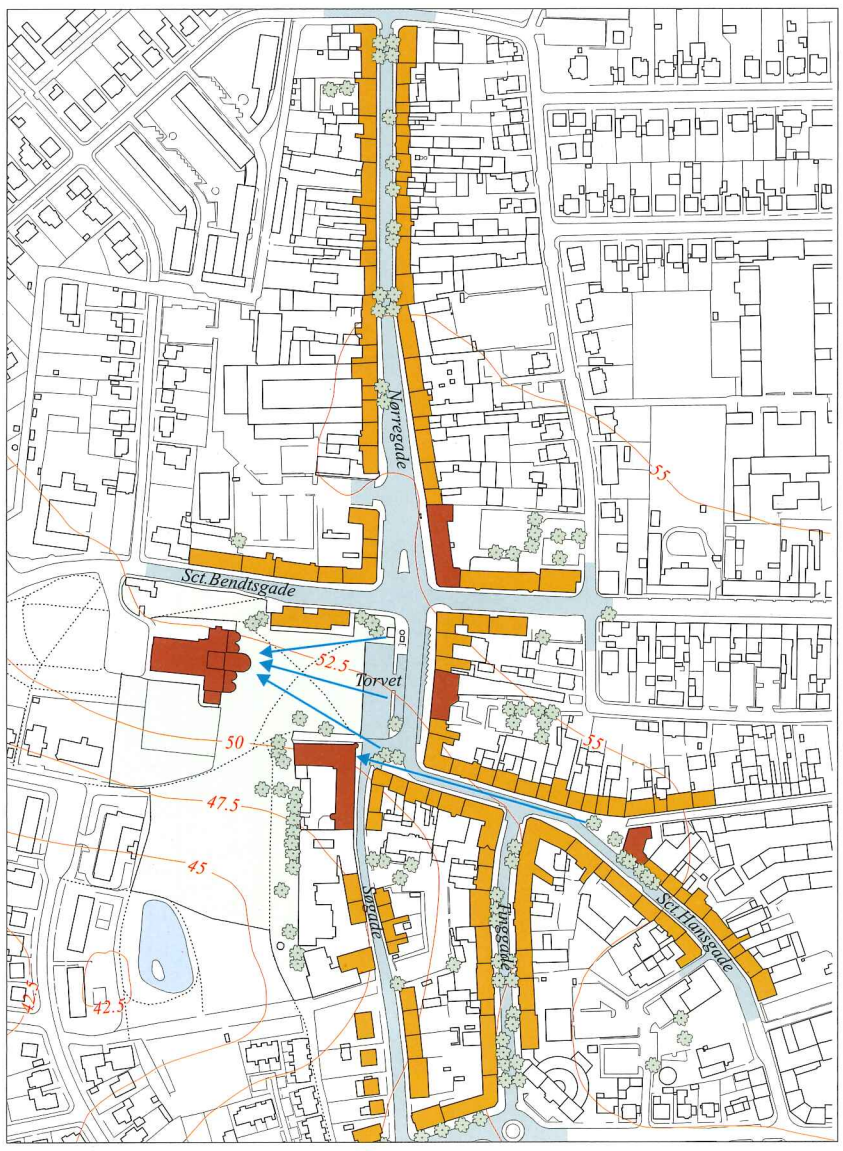

Bymidten, 1:5.000

De gamle villaer ved Teglovnsvej

Kvarteret, der omfatter Teglovnsvej, Skolegade, Valdemarsgade og Bøllingsvej, er anlagt med et retvinklet gadenet på det ret flade område nordøst for bymidten.

Dagmarsgade blev anlagt i 1880'erne. I forlængelse heraf blev Valdemarsgade anlagt i forbindelse med etableringen af det nye kvarter omkring Skolegade, Teglovnsvej og Bøllingsvej i perioden 1905-1914.

Sygehusets ældste bygninger fra omkring 1915 har tydelige nybarokke træk, og hovedbygningen, der ligger ud mod Bøllingsvej, og den tilhørende fløj udgør den ældste del. En række udvidelser fra forskellige tider har medført, at det samlede bygningskompleks er blevet relativ stort.

Kasernen blev opført i 1913-15 og fremstår som et symmetrisk bygningsanlæg omkring kasernegården, med hovedbygningen mod nord og store bygninger omkring midteraksen, der munder ud i Teglovnsvej. Kasernen flankeres af små pavilloner, der med de karakteristiske pyramidetage danner begyndelse og afslutning på det lange bygningsforløb mod Teglovnsvej. Foruden selve kasernebyggeriets symmetriske anlæg ligger mod øst en række store administrationsbygninger til kasernen, ligeledes opført i perioden 1913-15.

Kvarteret, der ligger mellem sygehuset, kasernen og Lystanlægget, er byens ældste villakvarter med mange, smukke huse. Teglovnsvej, hvis navn muligvis stammer fra et tidligere teglværk på stedet, er kantet med allétræer, der giver den brede gade en boulevardlignende karakter. Overfor kasernen ligger de store villaer relativt tæt.

Valdemarsgade er ligeledes bebygget med store villaer, men kun på den ene side af vejen, hvor de ligger med bagsiden ud imod det grønne anlæg „Lystanlægget". Valdemarsgades forløb fortsætter i den ældre Dagmarsgade, der har en ganske anden karakter og består af ældre, mere eller mindre sammenbyggede, mindre huse.

Husene i Skolegade er fra omkring 1915, og kvarteret omfatter et markant skolebyggeri, Valdemarskolen fra 1939, enkeltstående villaer samt en del større tofamiliehuse. De fleste huse er enten gavlhuse eller langhuse med frontispicer eller gavlkviste. Den ret brede gade med allétræer udgør et karakterfuldt og fint miljø i Ringsted.

Teglovnsvej, Valdemarsgade og Skolegade udgør en fin, bevaringsværdig helhed med gode bygninger fra en betydningsfuld arkitektonisk periode, f.eks. Dagmarasylet, Borgerstiftelsen og Sct. Joseph Skole.

Kvarteret har et vist homogent præg; gaderne er brede, og mellem fortov og gade er plantet bornholmsk røn.

Teglovnsvej, Skolegade og Valdemarsgade, 1:5.000

Fra Valdemarsgade er der gennem en kort allé med en stor, karakteristisk trælåge adgang til Lystanlægget. Det er en bypark med slynget stiforløb, med søer og åbninger omkranset af træer og mere skovlignende bevoksninger - et landskabeligt haveanlæg med den romantiske, engelske have som forbillede. Langs østsiden af anlægget ud til Tværallé ligger det relativt nybyggede bibliotek tegnet af arkitekten Knud Holscher i 1983 ved siden af anlæggets store pavillonbygning fra 1906. Herefter afsluttes parken af tennisbaner ned mod Teglovnsvej.

I 1999 blev det besluttet at nedlægge Ringsted Kaserne. Dette er naturligvis et stort tab for byen, men det skaber dog også nye muligheder for, ved en anden anvendelse at tilføre byen og bydelen nye aktiviteter.

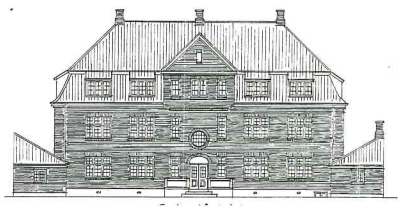

Borgerstiftelsen, Valdemarsgade 16, opført 1909 af arkitekt A. T. Christensen.

Sygehusets gamle hovedbygning fra 1915 har tydelige nybarokke træk.

De store villaer ligger tæt på Teglovnsvej. Gaden er præget af de gamle allétræer.

Arbejderboliger i Sct. Knudsgade

Sct. Knudsgade, der forløber i en ret linie fra Nørregade til Dagmarsgade, tilhører ikke den middelalderlige gadestruktur, men omfatter imidlertid det ældste kvarter i byen efter bykernen. Gaden er anlagt i midten af 1800-årene, og blev i 1872 gennemført til Nørregade. I Sct. Knudsgade lå byens første folkebibliotek og en ny skole. Sct. Knudsgade er præget af den fine træbeplantning af hovedsageligt lind samt af den helt sammenbyggede række små arbejderboliger på sydsiden. De små huse har lange smalle haver, der især i den østlige del når helt ud til Schandorphsvej, som derfor har en lidt spredt bebyggelse. Schandorphsvej er bebygget med huse fra perioden mellem 1880 og 1900 har i øvrigt samme forløb, som da den var en del af bagstien omkring byen.

På nordsiden af Sct. Knudsgade findes overvejende enkeltstående, en- og flerfamiliehuse samt bygninger indeholdende forskellige institutioner. Endelig ligger byens katolske kirke lidt tilbagetrukket fra gaden.

Fra krydset ved Bøllingsvej ændrer Sct. Knudsgade karakter. Dette skyldes gadegennembruddet i 1872. Bebyggelsen i denne del af gaden består af 2-3 etages forretningsejendomme, der blev opført i forbindelse med gadegennembruddet. Bøllingsvej var i øvrigt en del af det system af bagstier, der indtil 1917 afgrænsede bykernen, og som tidligere udgjorde overgangen til det åbne land. Resterne af disse bagstier kan bedst ses ved stien, der kantet af store allétræer løber bag Amtsstuegården op til Nørregade, hvor den fortsætter i Bøllingsvejs forløb.

Sct. Knudsgade er en fin, homogen gade med en meget tiltalende karakter, på trods af at næsten alle husene har mistet deres oprindelige udseende. Hvor de tidligere fremtrådte i gul, blank mur, er næsten alle bygningerne i dag malet i forskellige farver.

Sct. Knudsgade og Schandorphsvej, 1:4.000

Sct. Knudsgade set mod Nørregade. Til venstre ses den lange række af sammenbyggede arbejderboliger. I baggrunden Sct. Bendts kirketårn.

„Bedre Byggeskik", Harhoffs Allé

Harhoffs Allé stiger ret kraftigt nordpå imod vandtårnet, der udgør et markant fixpunkt for kvarteret, og som især på den øverste del af vejen ses lige midt for vejens afslutning. Hovmarksvej, der ligger på tværs af Harhoffs Allé, følger stort set terrænet og er således næsten vandret.

Kvarteret omkring Harhoffs Allé og Hovmarksvej er overvejende bebygget i 1930'erne med pæne en- og tofamiliehuse. I den østlige del af Hovmarksvej er bebyggelsen dog lidt ældre, overvejende fra midten af 1920'erne.

Kvarteret er karakteriseret af allétræerne og de mange gavlhuse, ofte med karnapper og småsprossede vinduer. Bebyggelsen er stærkt præget af retningslinierne fra „Landsforeningen for Bedre Byggeskik". Husene med de halvvalmede tage ligger forholdsvis tæt, med små forhaver mod gaden og i ensartet afstand fra fortovskanten.

På sydsiden af Hovmarksvej ligger en samlet bebyggelse af en- og tofamiliehuse, mens nordsiden er mere spredt bebygget. Bag et par meget fine huse på nordsiden ligger det store og stærkt dominerende siloanlæg med fabrikationsbygninger tilhørende Havnemøllerne. Hovmarksvej nr. 4 og 6, umiddelbart bagved, er to større villaer, der er særdeles karakteristiske og tidstypiske huse fra midten af 1920'erne.

Kvarteret omkring Harhoffs Allé og Hovmarksvej er et fint og værdifuldt kvarter med en karakteristisk og bevaringsværdig villabebyggelse fra 1920'erne og 1930'erne. Det er særdeles vigtigt, at de enkelte huses udtryk opretholdes, og da det samtidig er huse med et sårbart ydre, tåler de ikke for drastiske ændringer eller forringende ombygninger.

Harhoffs Allé og Hovmarksvej, 1:4.000

Kvarteret er præget af mange gavlhuse fra 1920'erne opført efter retningslinierne fra landsforeningen "Bedre Byggeskik".

Byens vandtårn rejser sig markant for enden af Harhoffs Allé.

Villaerne omkring Klosteralléen

Terrænet stiger op ad Hækkerupsvej op mod klosterets tidligere forvalterbolig og stiger iøvrigt fortsat op mod kirken. Kvarteret er præget af homogene forløb, som understreges af vejenes lette krumninger; bebyggelserne forekommer sammenhængende fra omtrent samme periode.

Hækkerupsvej er bebygget med huse fra 1930-, 1940- og 1950'erne. Nordligst udvider Hækkerupsvej sig til en lille plads med en aflang grønning i midten. Her står en mindesten for folketingsmanden H. K. Hækkerup. Pladsen afsluttes af klostergodsets tidligere forvalterbolig, der i dag er indrettet til sognegård, og som ligger ved siden af præstegården. Ud til den lille plads ligger tillige et par mindre etageejendomme. Fra pladsen er der mod nordøst et godt kik mod kirken, der knejser højt bag bevoksningen fra Kirkelunden. Klostervænget er bebygget med huse og villaer fra perioden mellem 1920-1950'erne, mens bebyggelsen langs Graversensvej og Vermehrensvej overvejende er fra 1950'erne. Kvarteret er beliggende på en del af det store jordareal, der i 1917 blev bortsolgt fra klostergodset til byen.

Mod Hækkerupsvej ligger husene med gavlene mod gaden. De ældste af husene har en lille halvvalm, mens husene fra 1940'erne har rejst gavl med en ret stejl taghældning. Tagene er næsten alle af røde vingetegl, både enfamiliehusene og de mindre ejendomme ved pladsen. Klosteralléen præges af en dobbeltrække af store kastanjetræer; det er disse træer, der sammen med træbevoksningen på Kirkelunden udgør hovedparten af den tætte bevoksning, der ses når byen betragtes fra de vestlige indfaldsveje. Disse træer giver vejen en karakteristisk stemning og et særligt præg. I Klostervænget ligger blandt andet to markante og arkitektonisk fine villaer fra 1920'erne.

Kvarteret omkring Klostervænget, Hækkerupsvej, Klosteralléen og den østlige side af Sct. Bendtsgade virker roligt og harmonisk. Det er et meget fint og attraktivt beliggende lille kvarter, tæt ved Sct. Bendts Kirke, Kirkelunden og Klosterlunden. Det er stort nok til at have sin egen karakter og identitet, og det må anbefales at fastholde den nuværende karakter, både hvad angår bygninger og beplantning. Nybygninger og den nødvendige efterplantning kan underbygge gadernes homogene forløb og medvirke til at fastholde kvarterets harmoniske og rolige præg.

Kvarteret omkring Klosteralléen, 1:4.000

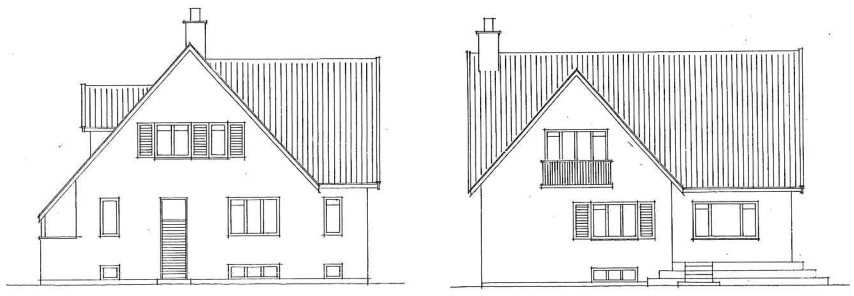

Vermehrensvej 14, opført i 1949 af arkitekt Valdemar Jørgensen.

Klosteralléen præges af de store gamle træer, der er en reminiscens fra Klosteralléens funktion som byens vestlige indfaldsvej.

Hækkerupsvej er præget af allétræer og en homogen bebyggelse fra 1940'erne. I baggrunden ses klostergodsets tidligere forvalterbygning, nu ombygget til sognegård.

Sjællandsgadekvarteret

Karrébebyggelsen på den tidligere klosterjord afgrænses af Jyllandsgade, Sjællandsgade og Vestervej. Terrænet stiger markant fra stationen mod nordøst op mod Jyllandsgades og Sjællandsgades afslutning ved politistationen, der som et centrum binder strukturen sammen. Fra Jyllandsgade er der udsigt ud over Ringsted Ådal og de åbne marker i baggrunden, og for enden af Sjællandsgade ligger stationsbygningen fra 1924.

Ved købet af klosterjorden i 1917 blev det muligt at udvide byen ned mod jernbanestationen. Det store område blev i perioden mellem 1930'erne og 1960'erne udbygget med henholdsvis etage- og parcelhusbyggeri efter en byplan af arkitekt, professor Steen Eiler Rasmussen. Situationsplanen blev udformet med karré- og stokbebyggelse, hvor indgangs- og trappeforbindelser placeredes mod nord eller øst og opholdsrum med altaner mod syd eller vest. Jyllandsgade og Sjællandsgade mødes i en stor trapezformet plads, der defineres af en væsentlig symmetri og med endepunkt i politistationens karakteristiske facade. Overfor politistationen ligger en stor boligbebyggelse fra 1950'erne med forretninger i stueetagen og udformet med en karakteristisk krumning i facaden - i folkemunde kaldt „Bananen".

Fra store dele af pladsen dominerer vandtårnet udsigten. Øverst ligger foran politistationen en rundkørsel, der i stedet for beplantning burde have en fast belægning, således at Mindelunden blev det eneste grønne element i dette byrum. Mindelunden, der oprindelig er tegnet og planlagt af havearkitekten C. Th. Sørensen, virker i dag som et lidt rodet anlæg, der trænger til at strammes op ved regulering og nybeplantning.

Jyllandsgade og Sjællandsgade, der er tænkt som symmetriske radialgader, har forskellige karakterer: bebyggelsen i Jyllandsgade går lige efter den centrale plads over i en mere åben bebyggelse af huse og villaer, hvorimod Sjællandsgade fortsætter i lejlighedsbebyggelse i to til tre etager. Sjællandsgade er mere urban og i bedre pagt og sammenhæng med pladsen og den planlagte bydel i øvrigt.

I Brogade, der ligger på tværs af de to radialgader, opløses gaderummet i den vestlige del, hvor den udmunder i Jyllandsgade. Dette skyldes et supermarked i en kasseformet bygning, en tidligere karosserifabrik, der er trukket tilbage fra gadelinien og over for en benzintank på hjørnet mellem Brogade og Jyllandsgade.

Langs Vilh. Andersens Vej ligger etageejendomme i varierende afstand fra vejen, og gaden har derved mistet karakter og forekommer lidt opløst. Fynsgade, der er kvarterets tredje radialgade, forløber mellem Brogade og Vestervej. Mod syd ses henover busterminalen, ledninger, master og kraner, og i det fjerne anes landskabet. Den lange, lave bebyggelse langs Vestervej indeholder supermarked og andre forretninger og fremstår som en uharmonisk, baraklignende bebyggelse, der danner en, omend ikke vellykket, væg over for stationen. I bebyggelsen mellem Vilh. Andersens Vej og Vestervej er der skabt en række små plæner og rum med beplantning samt gode rumdannelser, der kan have en vis rekreativ værdi. I dette planlagte område har gadeflugten en væsentlig betydning for rumdannelsen. I Vilh. Andersens Vej kunne der for at styrke gadeflugten plantes trærækker som kompensation for de mere eller mindre tilbagetrukne karrébebyggelser. Sjællandsgade kunne udformes som en allégade med to rækker træer på hver side af vejbanen, hvilket ville styrke og opstramme dette vigtige gadeforløb.

Det synes som om den ellers gennemtænkte byplan bliver udtyndet og mindre konsekvent i den nedre del ved Vestervej over for stationsbebyggelsen. Byplanen er næppe blevet fulgt helt op ved de senere bebyggelser i den sydvestlige del af denne storslåede stjerneplan. Rundkørslen for enden af Fynsgade ligger f.eks. skævt for gadeflugten og er alene anlagt af trafikale hensyn til busterminalen og det lidt udefinerede område omkring stationen.

På den anden side af jernbanen ligger boligkvarteret Søndervang, et kvarter med pæne, tidstypiske, mindre statslånshuse fra 1950'erne.

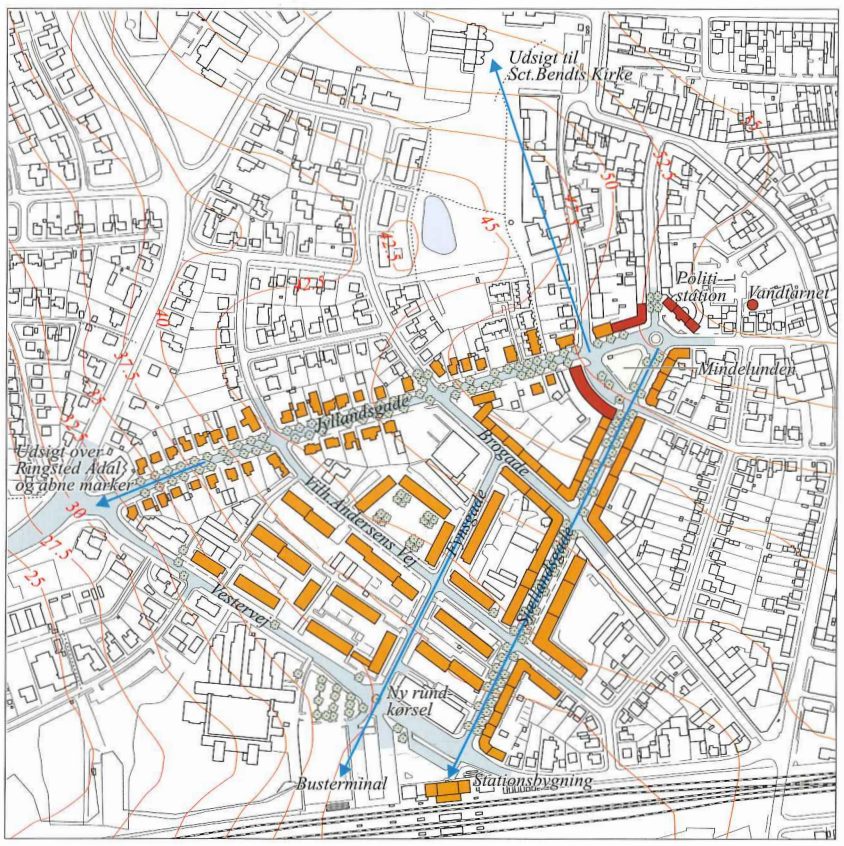

Klostergrunden, 1:8.000

Over for politistationen ligger den store boligbebyggelse fra 1950'erne med en karakteristisk krumning i facaden.

Luftfoto af Ringsted by, Sjællandsgadekvarteret med de store karrébebyggelser ses i forgrunden. Luftfoto, Ringsted Kommune.

De røde tage ved Havemøllevej

Havemøllevej og Mosevænget falder ensidigt fra øst mod vest ned mod Ringsted Å, mens sidevejene næsten følger højdekurverne. Der har i mange århundreder ligget en vandmølle, hvor Ringsted Å krydses af Havemøllevej, og overgangen var dæmning for en stor mølledam nord for vejen. Her står stadig den ca. 1,5 meter høje flodemålspæl af rødbrun granit. Den skulle tidligere angive vandstanden i forbindelse med driften af den vandmølle, der var placeret, hvor Ringsteds ældste vandværk i dag ligger. Der har været vandmølle på stedet fra midten af 1100-årene til 1901.

Havemøllevej var tidligere den vestligste indfaldsvej til byen. Den har fortsat sit forløb over omfartsvejen langs Klosteralléen over Hækkerupsvej langs stien for enden af Klosterlunden med udmunding i Søgade.

Grænsen mod omgivelserne er topografisk bestemt, idet der ikke kan bygges længere ned mod åen end nu. Denne bebyggelse er forgrunden til byens vestside med kirketårnet, der rejser sig bag den tætte bevoksning i Kirkelunden, vandtårnet og den fine byprofil mod øst. Her er de røde tage dominerende og karakteristiske.

På grund af det stærkt faldende terræn er der fra bebyggelserne i området fine udsigter over ådalen mod vest. Den øverste del af Havemøllevej er bebygget med huse fra 1920'erne, mens bebyggelsen længere nede af vejen præges af funkisinspirerede bygninger fra 1930'erne.

Åvejen, der løber parallelt med Ringsted Å, er bebygget i 1940- til 1950'erne med en for tiden typisk og homogen bebyggelse. Mosevænget med de fire tværveje mod nord forløber parallelt med Havemøllevej og er bebygget i 1960- til 1970'erne således, at de ældste huse er beliggende tættest ved åen, hvorefter der efterhånden er bygget op mod byen.

Kvarteret omkring Havemøllevej er et særdeles velegnet område til at studere parcelhusets og villaens bygningsudtryk fra omkring 1920 og op til vor tid.

Langs Åvejen ligger husene som gavlhuse vinkelret på gadeforløbet og med en vis aftrapning, der er med til at fremhæve tagfladerne både i gadebilledet og på længere afstand. Det er en spændende dispositionsplan, og det fornemmes, at tagene er væsentlige for arkitekturen. Åvejens slyngede forløb er endvidere medvirkende til at understrege gavlmotivet, der er enerådende og karakteristisk for dette kvarter. Åvejen ender meget brat med en betonmur mod omfartsvejen. Der er ingen huse, der skiller sig særligt ud. Det er helheden og sammenstillingen af de enkelte huse, der giver kvarteret dets præg.

Det er naturligvis vigtigt at fastholde bebyggelsesstrukturen, men det er ikke mindst vigtigt at fastholde materialekarakteren: røde vingesten på tagene, rød eller gul blankmur, almindelige hvide vinduer samt i øvrigt anvendelse af enkle og naturlige materialer. Store dominerende træbeklædninger, hvidmalede pergolaer eller bygningsdele i trykimprægneret træ virker fremmede og forstyrrende i denne rolige, homogene bebyggelse.

Åvej med karakteristiske gavlhuse fra 1950'erne.

Havemøllevej, byens gamle indfaldsvej fra vest, falder stejlt ned mod Ringsted Å.

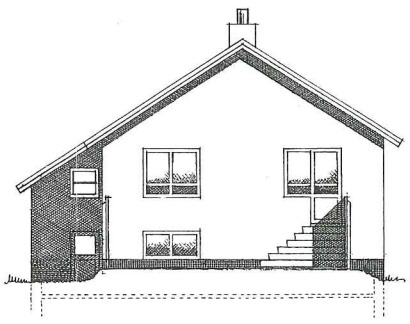

Et fint og karakteristisk typehus på Åvejen 26 opført 1942 af arkitekt Egil Sørensen.

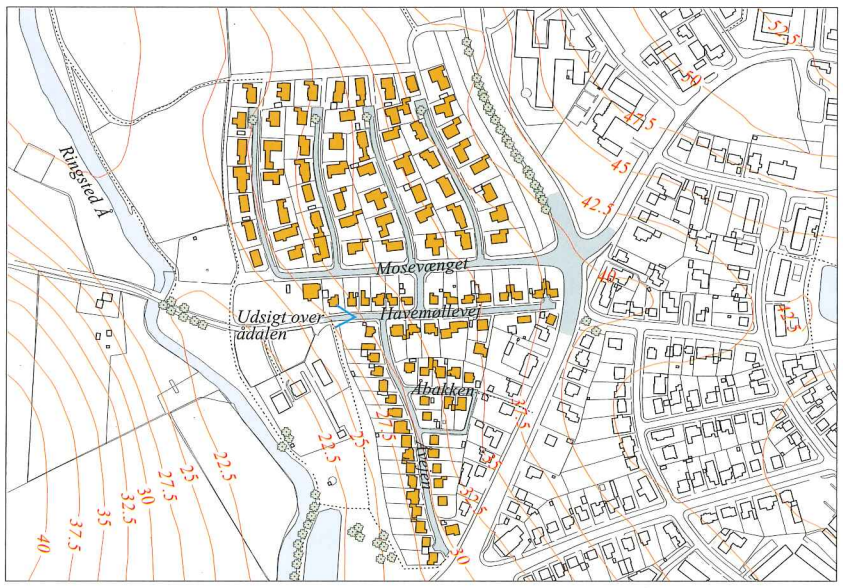

Kvarteret omkring Havemøllevej, 1:8.000

Benløse - den nordlige bydel

Mellem hovedvejene til henholdsvis Roskilde og Holbæk ligger en større bebyggelse på det flade område syd for landsbyen Benløse. Den sydligste del er bebygget med parcelhuse og mod nord ligger Benløseparken, der er karakteriseret af et samspil mellem de store boligblokke og den fine beplantning af træer, klippede hække m.v. Over for boligblokkene ligger et stort, grønt område, der er bydelens eneste rekreative område. I tilknytning hertil ligger Benløsecentret, der omfatter flere forretninger men virker ret lukket mod omgivelserne.

De kvarterer, der ligger tættest ved Ringsted by, er overvejende de ældste, og herefter er udstykningerne fortsat på nye, tilgrænsende markstykker. Bortset fra den ældre bebyggelse langs de gamle landeveje, ses parcelhuskvarterer fra 1950-1960'erne og op til vor tid. Langs Fluebæksvej ses et omfattende nybyggeri fra 1990'erne, og nye parcelhuskvarterer er i dag under opførelse her. Endvidere ligger her et nyere og et ældre industrikvarter, og nordligst er den lille, velafgrænsede havekoloni, Hjortemose, placeret.

Smålodsvej er grænsen mellem den ældre bydel og et nybyggerkvarter, hvor der opføres et stort antal nye parcelhuse. En markant forskel på de ældre og de nye parcelhuskvarterer er, foruden bygningernes udformning og materialevalg, en ændring i bebyggelsesplanen. Her kommer individualismen til fuld udfoldelse; husene ligger drejet i forhold til hinanden, trukket frem eller tilbage fra vejen i modsætning til regulariteten i den ældre og planlagte, vinkelrette struktur.

Benløseparken. Til venstre ligger en stor, lidt forsømt park. Til højre ses den store boligbebyggelse "Benløseparken".

Kvartererne inden for Fluebæksvej og Smålodsvej er generelt fint beplantet med træer i haverne, træer langs vejene og en nogenlunde skarp afgrænsning til gaderne. Hele bydelen forekommer under eet meget ensartet, hvorfor det var ønskeligt at etablere enkelte mere dominerende elementer, der kunne skabe centrum for nogle forløb, danne akser, fremhæve forløb og rum med identitetsskabende elementer.

Benløse, den nordlige bydel, 1:8.000

Byens torve

Torvet

Fra Nørregades afslutning falder Torvet dramatisk mod syd, og terrænfaldet fortsætter ned ad Søgade. Torvet skråner således stærkt mod syd, men også i nogen grad mod vest, mod Sct. Bendts Kirke. Tingstenene, kirken og gadestrukturen er de eneste elementer, hvis historie strækker sig langt tilbage i middelalderen. Bebyggelsen i øvrigt afspejler kun de seneste par hundrede års bygningskultur og udvikling.

Torvet ændrede helt karakter i 1934 ved nedrivningen af de store og markante bygninger, herunder det gamle rådhus, der lå mellem Torvet og kirken. Herefter opførtes byens nye rådhus ved arkitekt, professor Steen Eiler Rasmussen. I 1937 opstilledes statuen af Valdemar den Store, udført af billedhuggeren Johannes Bjerg, umiddelbart syd for det nye rådhus.

Der er i dag frit udsyn til Sct. Bendts Kirke, som helt dominerer pladsen. Kirkens magtfulde østgavl ses fra alle vinkler på Torvet. Bebyggelsesrækken mod øst er markant og veldefineret, og mod syd afgrænses Torvet også fint af Sct. Hansgades sydlige bebyggelsesrække og indkørslen til Søgade ved „Børsen", der er en farverig og meget ekspressiv bygning. Mod vest er der i dag en rumlig uklarhed mellem Torvet og pladsen foran rådhuset og kirken. Dette rådes der i nogen grad bod på ved realisering af et konkurrenceforslag fra 1998 om Torvets møblering, indretning og disposition. I Nørregades to husrækker, der danner et tragtformet rum, virker indkørslen til Parkstræde for bred og som et uheldigt ophold i bebyggelsen. Der er imidlertid plantet to træer, som måske efterhånden vil kunne opretholde gadeforløbet. Torvet virker meget bymæssigt, og det er overvejende bygninger i tre eller fire etager, der omgiver pladsen.

Gadegennembruddet af Sct. Knudsgade til Torvet har medført en vis opløsning af den lukkede og sluttede husrække, som ellers er så stærk og markant på torvets østside. Det burde overvejes at føre Sct. Knudsgade igennem som en allégade til gadens udmunding i Torvet for at mindske den lidt for store åbning mod Torvet.

Lilletorv

Hvor Pileborggade og Sct. Hansgade mødes, dannes der en naturlig, lille trekantet plads, Lilletorv, der er meget veldefineret og afgrænset. Terrænet falder ned imod "Ringsted Børs" og følger Sct. Hansgade og Pileborggades naturlige, svage fald mod vest.

Lilletorv er formentlig omgivet af den ældste bystruktur i Ringsted. Byen fik sin egen kirke, Sct. Hans Kirke, som måske har ligget ud til det lille torv. Men der mangler sikker viden herom, og arkæologiske gravninger er påkrævet for at få klarlagt byens ældste historie. Bebyggelsen omkring Lilletorv er i dag præget af bygninger fra midten af 1800-årene frem til o. 1900. Ifølge Resens kort over Ringsted var Pileborggade endnu ikke bebygget i 1670.

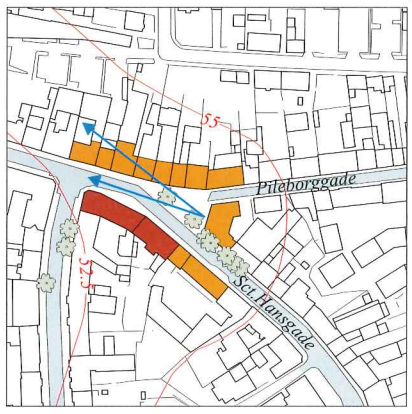

Lilletorv, 1.4.000

Lilletorv præges af to fine platantræer midt på pladsen.

Lilletorv afgrænses af relativt høje bygninger med forretninger i stueetagen. Apoteket, der afgrænser torvet mod øst, er velbeliggende og rigtigt disponeret, men i bygningens form og materialevalg fra 1970'erne adskiller den sig meget fra den øvrige bebyggelse omkring torvet.

Den lille plads er belagt med brosten, hvilket er en relativ ny belægning, der strækker sig ned ad Sct. Hansgade og de tilstødende gader. Torvet fornemmes meget urbant, og der er et godt kik mod "Ringsted Børs" og kirketårnet bag husrækken. På Lilletorv står to velplacerede platantræer og en moderne vandkunst.

Pileborggade er tæt og lukket bebygget med ældre huse fra den første halvdel af 1800-årene. Især den nordlige side, der er bebygget med mindre huse, har et tiltalende og varieret præg. Bryggeriet Alliancen, der tidligere var en af byens store virksomheder, lå midt i gaden på den sydlige side. Det tidligere bryggeri er nu ved et stort byfornyelsesprojekt ombygget til boligformål.

Lilletorv forekommer fint og meget naturligt, men indeholder vel meget byinventar. Det ville være velgørende at fjerne det meste af dette byinventar, således at torvet kunne opleves som en ren, enkel og afklaret lille plads.

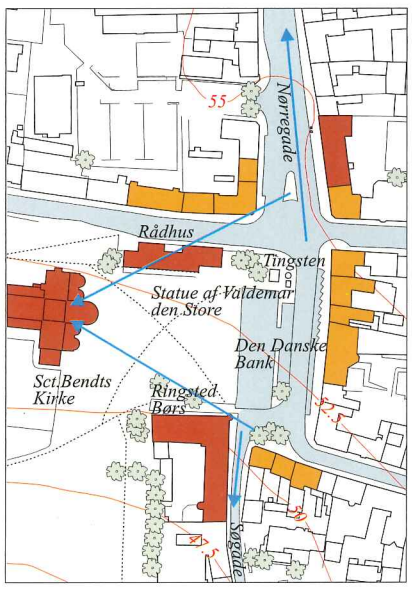

Torvet, 1.4.000

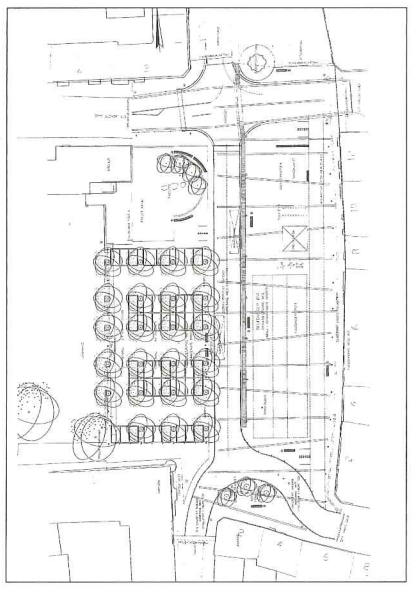

Torvets fremtidige disponering. Projekt: arkitekterne Seistrup og Lundgaard Christensen.

Torvet med Tingstenene i forgrunden.

Arkitektoniske kvaliteter på landet

Landskabet i Ringsted Kommune deles naturligt i den nordlige og den sydlige del. Den sydlige del præges af det overvejende skovløse, fuldt opdyrkede land i et svagt bølgende, næsten fladt morænelandskab. Bebyggelsen er fordelt jævnt eller samlet i de udskiftede landsbyer omkring landsbykirkerne. Gårdene er ofte stadig de traditionelle, firlængede med hvidkalkede mure, men i dag med bølgeeternit eller pandeplader på de stejle tagflader. Avlsbygningerne er forskellige; men typisk med fladt skrånende trempeltag med tagpap og rødmalet bræddebeklædning over de hvide mure. Flere steder er husmandsbrugene anlagt langs en ny, lige vej. Der er få og mindre skovpartier i denne del af kommunen.

Den nordlige del af kommunen ligger noget højere end den sydlige del. Nord for herregården Skjoldenæsholm findes således Sjællands højeste punkt. Landskabet bugter sig i bakke og dal, smalle veje snor sig gennem skove og langs levende hegn med fritstående, store ege og åbninger med kik vidt ud over landskabet. Området har et særdeles smukt og varieret landskab, der er præget af åløbene med de flade engarealer omkring, søerne samt de store skovområder.

I mange af de ældste landsbyer er den oprindelige landsbystruktur bevaret næsten intakt. Det skyldes især, at der stadig ligger gårde tilbage i landsbyerne, hvilket naturligvis styrker den oprindelige landsbykarakter. Der findes imidlertid også eksempler på landsbyer, der har mistet den oprindelige struktur og derfor kan virke noget opløste.

Blandt bebyggelsen på landet findes flere herregårdsanlæg, hvoraf de største er Skjoldenæsholm og Giesegård. Der har tidligere ligget en kongsgård i Haraldsted, ligesom der adskillige steder kan iagttages borgbanker efter tidligere, store gårde. Skjoldenæsholm med de store jordtilliggender udgør et værdifuldt kulturmiljø i den nordlige del af kommunen.

1. *Benløse, side 24*
2. *Bringstrup, side 24*
3. *Haraldsted, side 25*
4. *Allindemagle, side 25*
5. *Gyrstinge, side 26*
6. *Valsølille, side 26*
7. *Jystrup, side 27*
8. *Vigersted, side 28*
9. *Kværkeby, side 28*
10. *Nordrup, side 29*
11. *Vetterslev, side 29*
12. *Sneslev, side 30*
13. *Ørslev, side 31*
14. *Kagstrup, side 31*
15. *Eskilstrup, side 32*
16. *Skjoldenæsholm, side 32*
17. *Giesegård, side 33*
18. *Englerupgård, side 33*

Ringsted Kommune, 1:150.000

Landsbyen Benløse

Benløse forekommer nogenlunde velafgrænset i forhold til omgivelserne mod vest og nord. Kirken ligger højt, og terrænet stiger jævnt igennem byen fra syd mod nord. Omkring det store gadekær er en lukket bebyggelse. Nordligst i byen falder terrænet relativt stærkt mod den nordgående vej og landskabet.

Benløse, der benævnes Bylløse o.1200, blev udskiftet i 1799. Omkring gadekæret ligger en række markante bygninger, der tidligere hver især har afløst hinanden som landsbyskoler. Selve landsbyen udgør en helhed med homogen bebyggelse omkring det store gadekær og kirken. Bytræet står umiddelbart syd for kirkegården.

Benløse udgør en bevaringsværdig struktur, og især er gadeforløbet og de rumskabende bygninger omkring gadekæret karakteristiske. De mange fyrre- og grantræer samt de stedsegrønne beplantninger burde begrænses, således at det i stedet blev de løvfældende træer, der prægede landsbyen. Pladsen ved gadekæret er i det daglige opfyldt af biler, men burde friholdes herfor. Mod sydvest ligger Benløse Skole, og langs Præstevej er der hele vejen ned mod Roskildevej en nyere bebyggelse, der imidlertid ikke hører sammen med den egentlig landsby.

Benløse, 1:4.000

Gadekæret og den lange tidligere skolelænge karakteriserer landsbyen Benløse.

Bringstrup

Bebyggelsen i Bringstrup er samlet omkring gadekæret og kirken. Bringstrup er en slynget vejforteby og karakteriseres af de mange træer i landsbyen, der mod syd er ret velafgrænset mod de omgivende marker.

Bringstrup, der kendes fra 1233 (Brengstorp), blev udskiftet i 1794. Nordøst for byen lå der i middelalderen en hovedgård. Over for kirken ligger et af landets ældste forsamlingshuse, „Friheden", opført i 1875.

Syd for kirken ligger præstegården, som er opført i 1950'erne. Der ligger tre større, stråtækte huse og flere gårde i landsbyen, der stadig har bevaret sin komplekse struktur. Umiddelbart vest for kirken, som er karakteristisk ved at have det ret nye tårn påbygget koret i øst, ligger det store gadekær. Kirkegårdsmuren virker ret markant mod bygaden, og er mod nord og vest af røde mursten, mens den mod øst er sat i kampesten. Murens forløb kunne flere steder forstærkes ved beplantning af løvfældende træer mellem vej og kirkegårdsmur. I byens østlige del ligger en gård fra 1920'erne med et karakteristisk hvidkalket stuehus med røde vingetegl og trempelbyggede udlænger. Ved siden af gadekæret er der i 1950'erne opført flere beboelseshuse.

Markant og karakteristisk gård i Bringstrup. Bemærk de trempelbyggede udlænger.

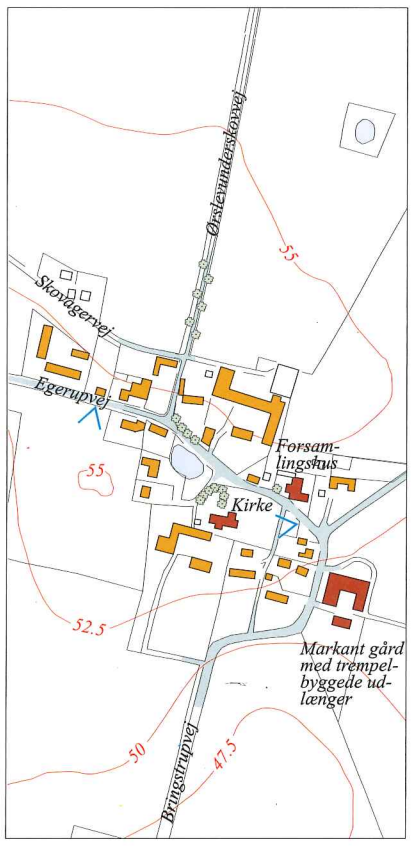

Bringstrup, 1:8.000

Kirkegårdsmuren er et markant element i landsbyen. I baggrunden ses præstegårdens udlænge med den karakteristiske gadeport.

Haraldsted

I Haraldsted, der er en slynget vejforteby, ligger kirken mod nord, omgivet af store træer - højt og markant i forhold til den øvrige bebyggelse. Desværre er de fleste træer fældet på grund af elmesyge. Byen ligger i en tragtformet lavning ned til Langesø i et smukt, kuperet landskab. Lidt sydøst for kirken krydses bygaden af den lille å, der løber til søen umiddelbart syd for byen. Haraldsted er præget af de store højdeforskelle i terrænet. Den tidligere forte har formentligt ligget i tilknytning til bygaden lige syd for kirken ved det S-formede sving i gadeforløbet.

Haraldsted (1231 Haraldstath) blev først udskiftet i 1800. Syd for kirken står en sten med oplysning om, at her stod den tidligere Kongsgård i Haraldsted. I Haraldsted blev arkitekten, der bl.a. byggede Amalienborg, Nicolai Eigtved, født i 1701. Omkring Haraldsted ligger flere gravhøje og gravpladser, og omtrent 700 m øst for kirken ligger den i 1884 udgravede ruin af Knud Lavards Kapel. Bygningen har været opført omkring 1150 af frådstenskvadre. Sokkel og murværk er bevaret i ca. en meters højde.

Øst for kirken ligger den meget smukke præstegård, der sammen med kirken og pladsen foran udgør landsbyens centrum og væsentligste aktiv. Byen bærer præg af mange ombyggede huse, og bebyggelsen er relativ spredt og uens, hvilket betyder, at byen opleves som løs og uden fast struktur. Det ville derfor være velgørende, om flere af de ombyggede huse blev ført tilbage til deres oprindelige udseende, og at nybygninger opføres, så landsbykarakteren og strukturen forstærkes.

Allindemagle

Allindemagle er ret lille og består af en samling huse omkring den smukke kirke, der har en karakteristisk tagrytter midt på skibet. Byen ligger højt i terrænet og har vid udsigt til alle sider over marker og landskaber.

Allindemagle, der i 1317 benævnes Alendæ, blev udskiftet i år 1800; men der var stadig efter udskiftningen en del gårde tilbage i landsbyen. Imidlertid blev landsbyen nedlagt i midten af 1800-årene efter krav fra ejeren af Skjoldenæsholm, og der er derfor ingen egentlige gårde tilbage i byen herefter. Den gamle landsbyforte giver sig imidlertid tydeligt til kende umiddelbart nord for kirken.

Nordøst for byen ligger Allindemaglegård, der er ret symmetrisk disponeret; men anlægget mangler en hovedbygning for enden af den lange grønning mellem avlsbygningerne. En sådan er imidlertid aldrig blevet opført. Allindemaglegård har tidligere været en stor gård under Skjoldenæsholm, og indtil for nyligt var den forsøgsgård, ejet af De Forenede Bryggerier. Syd for gården ligger en lille markmølle, der i øvrigt ses fra landsbyen.

Der er et fint miljø i den lille landsby, der imidlertid i dag kun består af ganske få huse. Mod nord står en række store, markante træer foran kirkegårdsmuren over for den store plads midt i landsbyen. Her kunne med stor forsigtighed bygges, således at landsbyen får en mere sluttet bebyggelseskarakter.

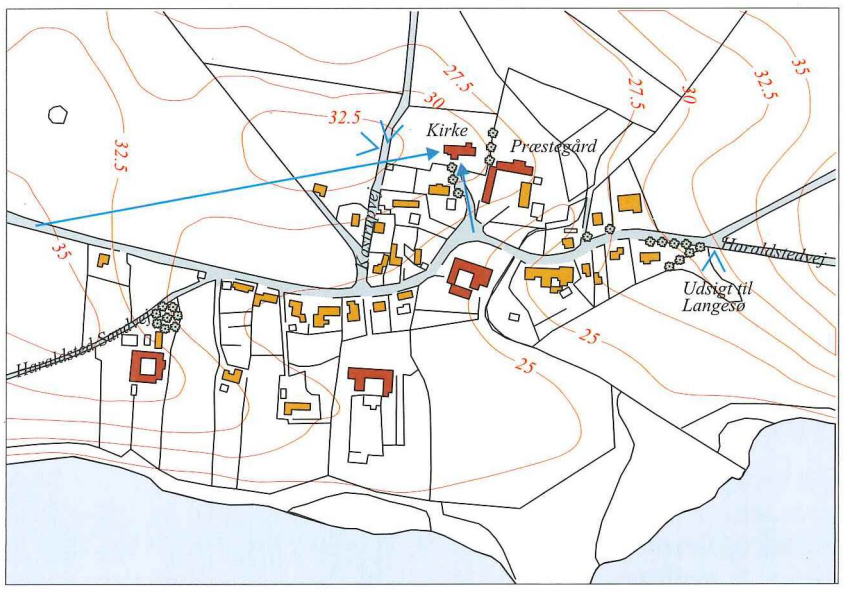

Haraldsted, 1:8.000

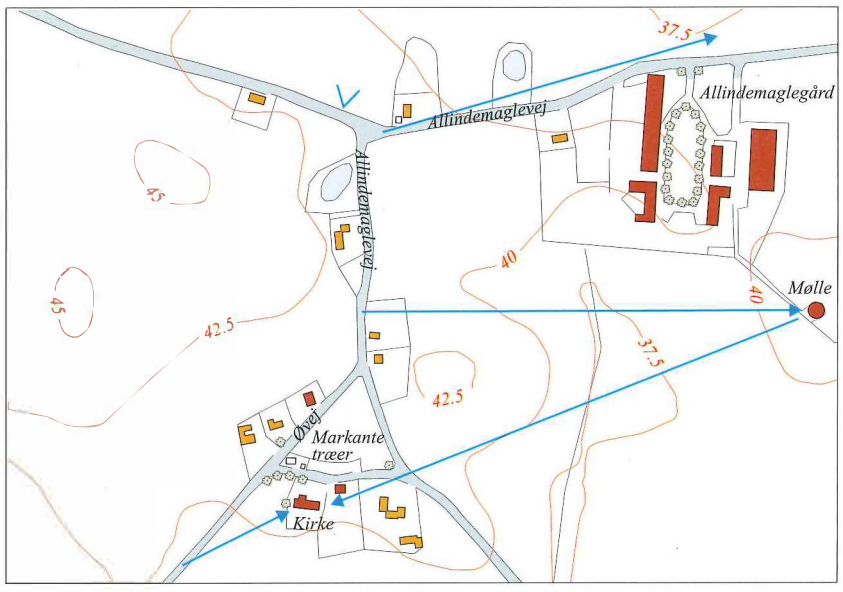

Allindemagle, 1:8.000

Kirken og præstegården udgør landsbyen Haraldsteds centrum og væsentligste aktiv.

Alindemagle ligger smukt afgrænset fra det åbne land. Den smukke kirke med den karakteristiske tagrytter ses midt i billedet.

Gyrstinge

Gyrstinge er en slynget vejby med en meget lang bygade. Byen nævnes i 1370 som „Gyrstinhæ" og blev udskiftet i 1794. Den sydlige del af Gyrstinges lange bygade præges af enkeltliggende enfamilieshuse, der ikke giver en klar afgrænsning mod det åbne land. Tæt ved Gyrstinge ligger Store - og Lille Bøgeskov. Skovene er det sidste, der er tilbage af de store jordbesiddelser i området, som tidligere var ejet af Sorø Akademi.

Såvel kirken som kirkegårdsmuren er meget dominerende i bygadens forløb, og omkring kirkegården er en del store træer, der præger bybilledet. Denne del af byen er Gyrstinges største aktiv; her ligger kirken, præstegården omgivet af den store fredede præstegårdshave, forsamlingshuset, Brugsen og skolen. Alléen fra gården „Ruhedal" består af store kastanjetræer og rækker helt ned til hovedgaden, hvor de sidste træer ses i gadeflugten. Ved Bygadens skarpe sving mod nord ligger en gård i gule sten og med røde tegltage, helt ombygget i 1950'erne. Gården er særdeles harmonisk og velproportioneret og et godt eksempel på gårdbyggeri fra 1950'erne. I en lille enklave mod syd ligger en snes nye andelsboliger. Sidevejen fra bygaden ned mod omfartsvejen er bebygget med huse fra 1930'erne til 1950'erne og beplantet med vejtræer af bornholmsk røn, hvilket karakteriserer vejen.

Gyrstinge virker som en velfungerende landsby med indkøbsmuligheder, skole, forsamlingshus og kirke, og byen har i området omkring kirken bevaret sin landsbykarakter, men en mere bevidst planlægning og behandling af belægninger og afgrænsninger ville kunne styrke denne oplevelse.

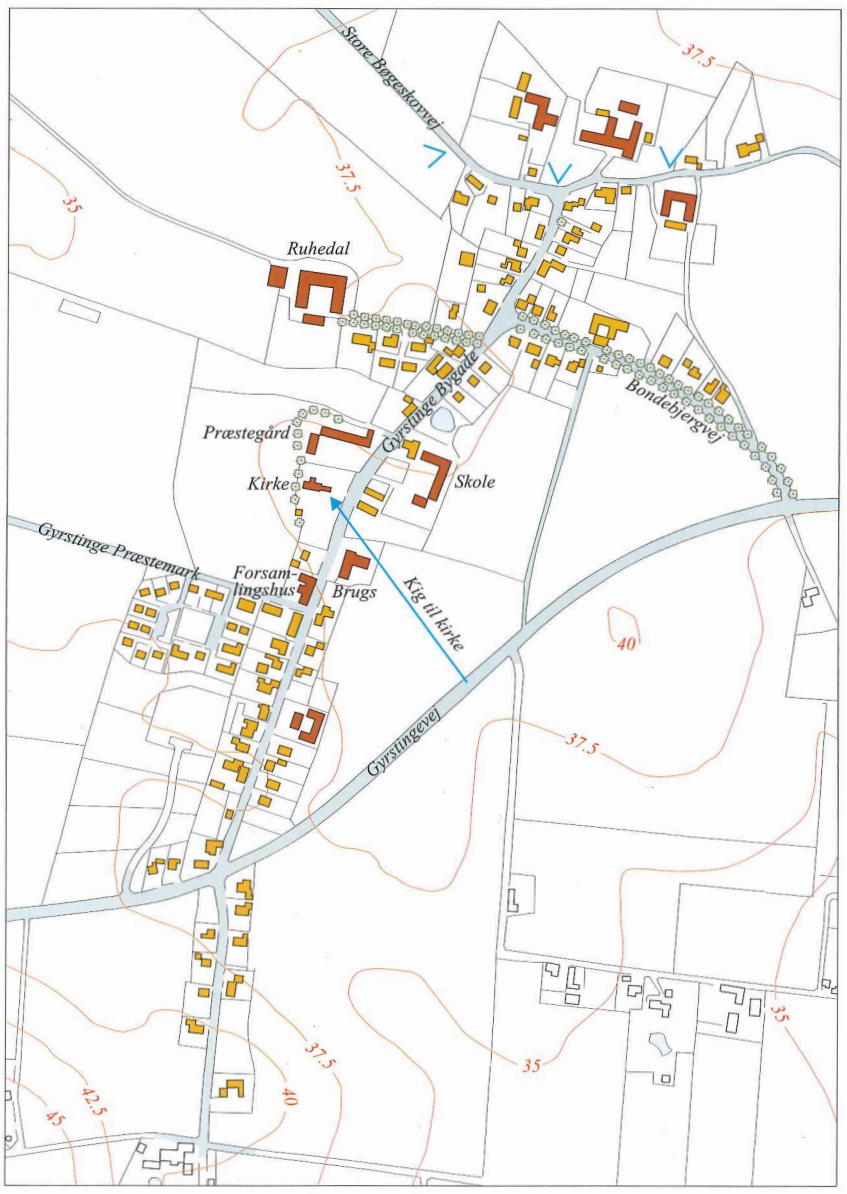

Gyrstinge, 1:8.000

Kirken og præstegården i Gyrstinge.

Valsølille set fra syd. Til højre for kirken ses den tidligere klokkerbolig.

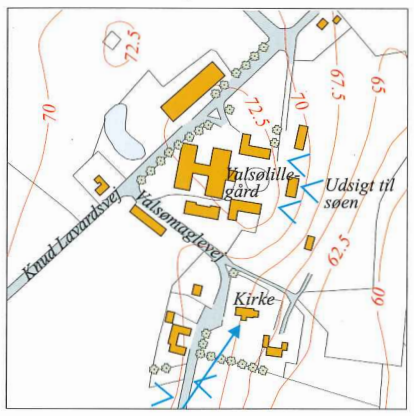

Valsølille, 1:8.000

Valsølille

Det slyngede vejforløb igennem Valsølille er stærkt præget af byens store terrænforskelle. Landsbyen er velafgrænset mod de omgivende marker og det ret kuperede landskab. Valsølille ligger højt i terrænet og præges af mange og store lindetræer. Overalt i og omkring byen er der vid udsigt til skovbryn og det omgivende, kuperede landskab. Terrænet falder ned mod søen øst for byen. Søen har tidligere været større, og de afvandede arealer når helt hen til byens østre afgrænsning.

Valsølille (1331 Walsyo) blev udskiftet 1800, men selve landsbyen med de tilbageblevne gårde blev nedlagt i begyndelsen af 1800-årene ved opførelsen af avlsgården Valsølillegård under Skjoldenæsholm. Kirken, der har bevaret mange romanske træk og detaljer, ligger højt i den sydlige del af byen og præger byen set fra syd. Landsbyen er præget af kirken og den store Valsølillegård, der foruden et par boliglænger (tidl. forpagter- og skovriderbolig), består af meget store udlænger, staldbygninger, lader m.v., hvoraf to er meget dominerende i den lille landsby. Overalt fra byen ses enten bygningsdele eller tagflader fra Valsølillegården. Foruden gården og kirken er der kun ganske få huse, heriblandt den fine, velbevarede, gamle klokkerbolig (tidl. præstegård) umiddelbart øst for kirken. Kirkegården er omgivet af store lindetræer, der giver en karakterfuld indramning. Mod syd præges kirkegården af familien Bruun de Neergaards private gravsted fra 1854.

Nordvest for byen står en moderne vindmølle, der i sammenhængen slår lidt skår i den ellers homogene helhed. Eventuelt nybyggeri skal udføres med den allerstørste hensyntagen og respekt overfor omgivelserne.

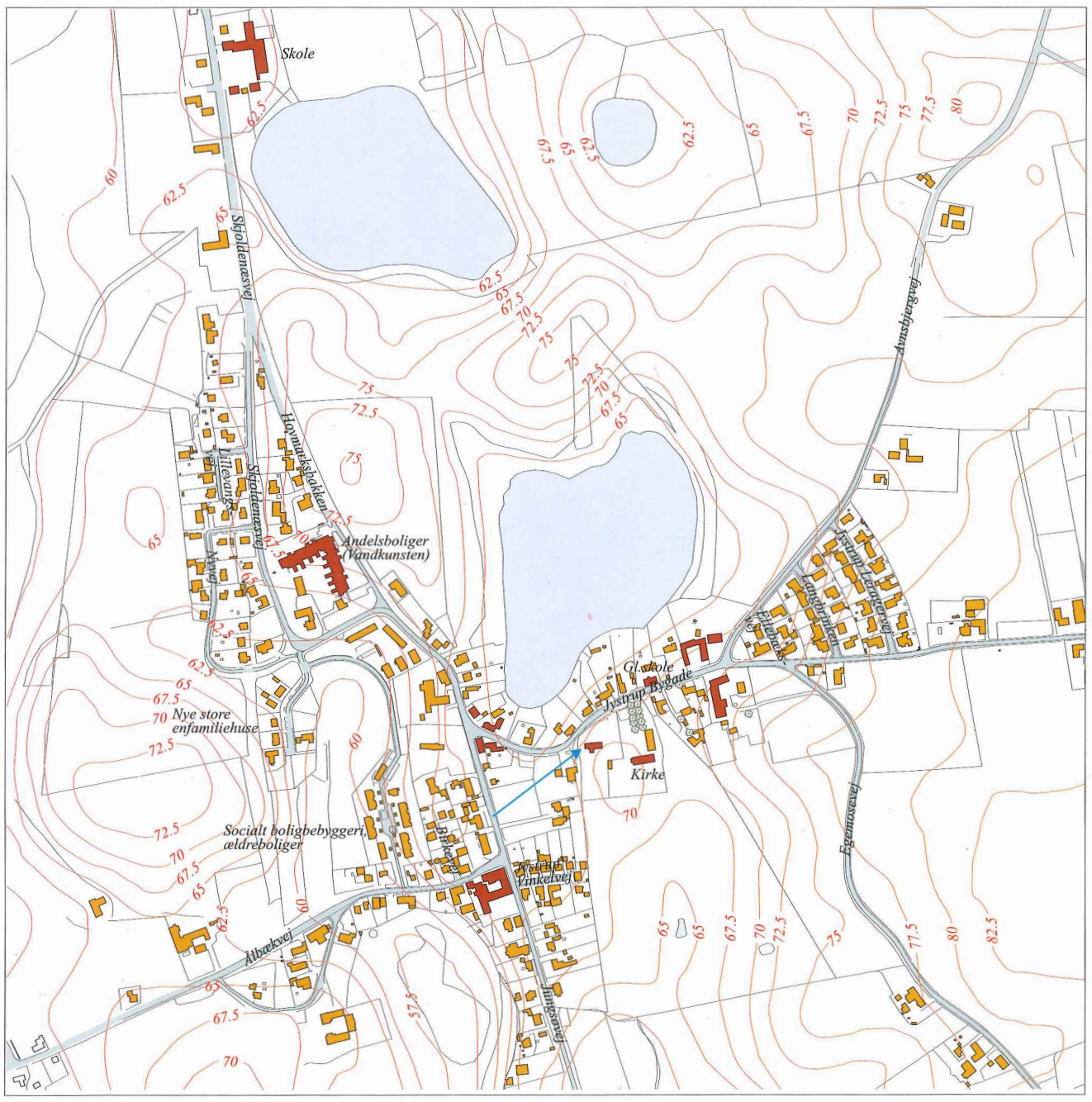

Jystrup, 1:8.000

Jystrup i slutningen af 1800-årene. Kirken ses omgivet af stråtækte huse og gårde. Ældre foto, Midtsjællands Lokalhistoriske Arkiv.

Forskolen i Jystrup. Ældre foto, Midtsjællands Lokalhistoriske Arkiv.

Jystrup gl. skole. Ældre foto, Midtsjællands Lokalhistoriske Arkiv.

Jystrup

Den sydlige del af Jystrup består overvejende af bebyggelse på hver side af vejen, der er stærk faldende og stigende efter terrænet. På grund af den spredte bebyggelse, der tillader terrænet og markerne at komme helt ind i byen, opleves denne uden egentlig grænse til det åbne land.

Kirken ligger mod øst i den sydlige del af byen, der o. 1370 blev betegnet som Jurstorp. Kirkebygningen markerer sig ved at ligge højt i forhold til det omgivende gadeniveau.

På det skrående terræn ved overgangen til den nordlige del af byen ligger på den gamle savværksgrund en større andelsboligbebyggelse, tegnet af Tegnestuen Vandkunsten (1984). Omkring denne bebyggelse er der enfamiliehuse og villaer fra 1940- 1960'erne. I den sydlige del af byen er de fleste bygninger fra o. 1900 og nogle årtier frem. Umiddelbart øst for kirken ligger den efter branden i 1865 genopførte præstegård, midt i den gamle bygade, hvor flere andre gårde er bevaret. Hvor bygaden ender mod øst, ligger et parcelhuskvarter fra 1960'erne imellem de to veje, der grener sig ud fra bygaden. Syd og øst for "Brugsen" har byen et stationsbylignende præg. Her er det andelstidens bygninger, der præger byen med den gamle mejeribygning og brugsforening fra 1870'erne, forsamlingshus, den gamle skole (1828) samt en række håndværkerhuse, læge- og dyrlægeboliger fra 1890'erne. Denne bebyggelsesstruktur opløses nord for bygadens udmunding i Skjoldnæsvej. Nordligst i byen ligger skolen omgivet af de tidligere lærerboliger.

Jystrup er en meget sammensat by, der består af den ældste landsby omkring den slyngede øst-vest gående bygade, den senere stationsbylignende bebyggelse mod syd og, mod nord, den store savværksgrund med et villakvarter vest herfor, opstået på arealet ved jernbanestationens nedlæggelse i 1936. Disse dele hænger ikke rigtig sammen, og vejen, der for en stor del er anlagt ved stationens opførelse i 1925, forbinder den sydlige og den nordlige del. Vejen fornemmes nærmest som en dæmning mellem søen mod øst og det lave engterræn mod vest. Det forekommer vigtigt, at der udarbejdes en lokalplan for Jystrup med henblik på at forstærke og bevare byens forskellige karakteristiske træk.

Jystrup præges af bygninger fra andelstiden.

Vigersted

Vigersted ligger relativt lavt i terrænet med udsigter mod nordvest over det smukke kuperede morænelandskab og mod syd over de karakteristiske vådområder langs Vigersdal Å. Byen forekommer velafgrænset mod omgivelserne. Vigersted (1316 Wikærstath) blev udskiftet i 1798, og tilbage ligger den næsten ubebyggede forte med kirke, præstegård og den gamle tiendelade, byens ældste bygning, som et meget fint bygningsmiljø syd herfor.

Nordligst ligger et stort skolekompleks, som består af en skole fra begyndelsen af 1960'erne med væsentlige udvidelser fra slutningen af 1970'erne, og i tilknytning hertil Vigersted Hallen. Der er kun få ældre bygninger i landsbyen, de fleste er fra århundredskiftet og fremover. Sydøst for byen ligger Bjergagergård og mod nord de Placegaard karakteristisk højt placeret i forhold til byen.

Forten midt i landsbyen kunne med fordel ryddes for en del bevoksning, hvorefter beplantningen kunne bestå af solitære træer, men dog således at forten kunne overskues fra alle sider.

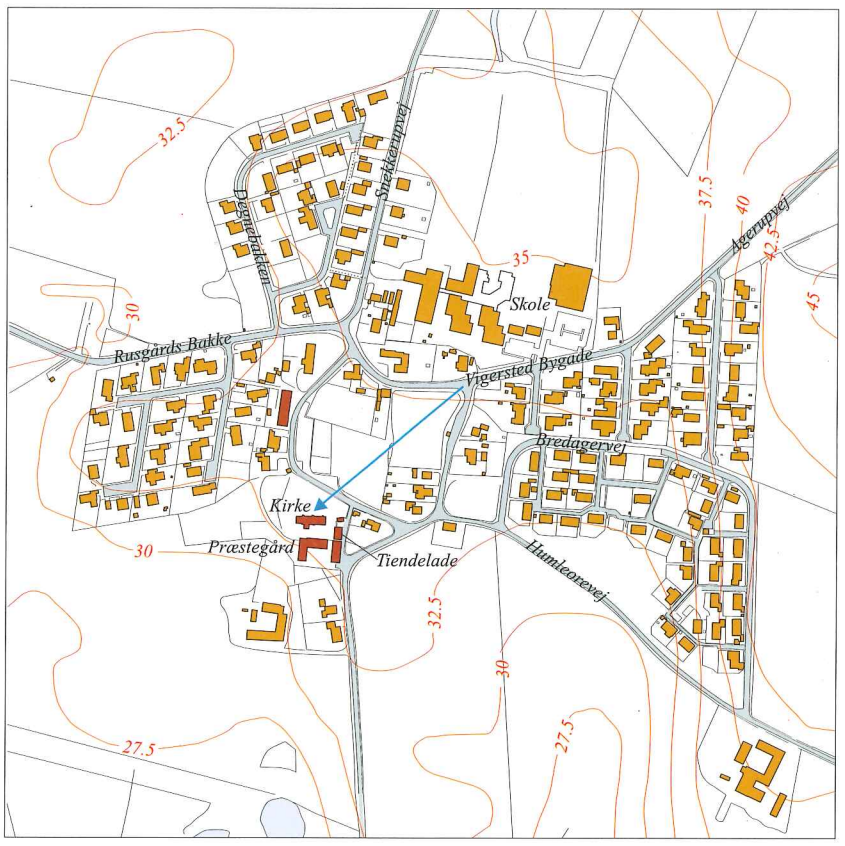

Vigersted, 1:8.000

Kværkeby

Kværkeby (1198 Querkeby) er en slynget vejby, hvor kirken ligger omtrent midt i byen med kirkegårdsmuren ud mod bygaden flankeret af bornholmsk røn. Nord for Kværkeby er der en imponerende og vid udsigt over Vigersdal Ådal og det omgivende landskab, hvor det højere beliggende, skovbevoksede terræn anes i baggrunden. Nordvest for Kværkeby ses der tydelige reminiscenser af stjerne-udskiftningen i 1792, idet der er bebygget på udstykkede markjorde helt op til markparceller, der stadig dyrkes og når helt ind til byen som åbne kiler. Nordligst i den gamle del af byen ligger endnu tre gårde, der står i direkte forbindelse med de stjerneudskiftede markjorde.

Rosengård ligger midt i Kværkeby. Hovedbygningen er fra 1869.

Tiendeladen i Vigersted.

Lidt syd for kirkegården står bytræet omkranset af store sten. Mod syd opløses bygaden i nogen grad, hvor der ligger en større fabriksvirksomhed. Den største gård, Rosengård, hvis hovedbygning er fra 1869, ligger østligt i byen og udgør et symmetrisk bygningsanlæg af væsentlig større dimensioner end byens øvrige gårde. Nord herfor skyder et parcelhuskvarter fra 1970'erne sig ind i byen omkring Rosengårdsvænget. Nordligst i Kværkeby ligger et andet område med parcelhuse helt fra 1930'erne til 1970'erne. I den nordlige del af Kværkeby er en øst-vest gående vej, langs med hvilken der ligger flere ældre huse på nordsiden, bl.a. et fint bindingsværkshus samt de tidligere nævnte tre, store gårde. Langs sydsiden af vejen ligger alene nyere huse. Brugsen, der ligger på hjørnet af Kværkebyvej og Kirkevej, er indrettet i det gamle forsamlingshus fra 1895.

Oprindelig lå landsbyen omkring kirken og omfattede arealerne op til gårdene mod nord samt jordene omkring. Syd herfor er byen blevet forlænget ved bebyggelse af enfamiliehuse, og helt mod nord er de skarpt afgrænsede udstykninger foretaget inden for rammerne af de stjerneudskiftede markparceller.

De mange skæmmende hegn og stakitter i landsbyen burde erstattes af traditionelle hække eller lave stakitter.

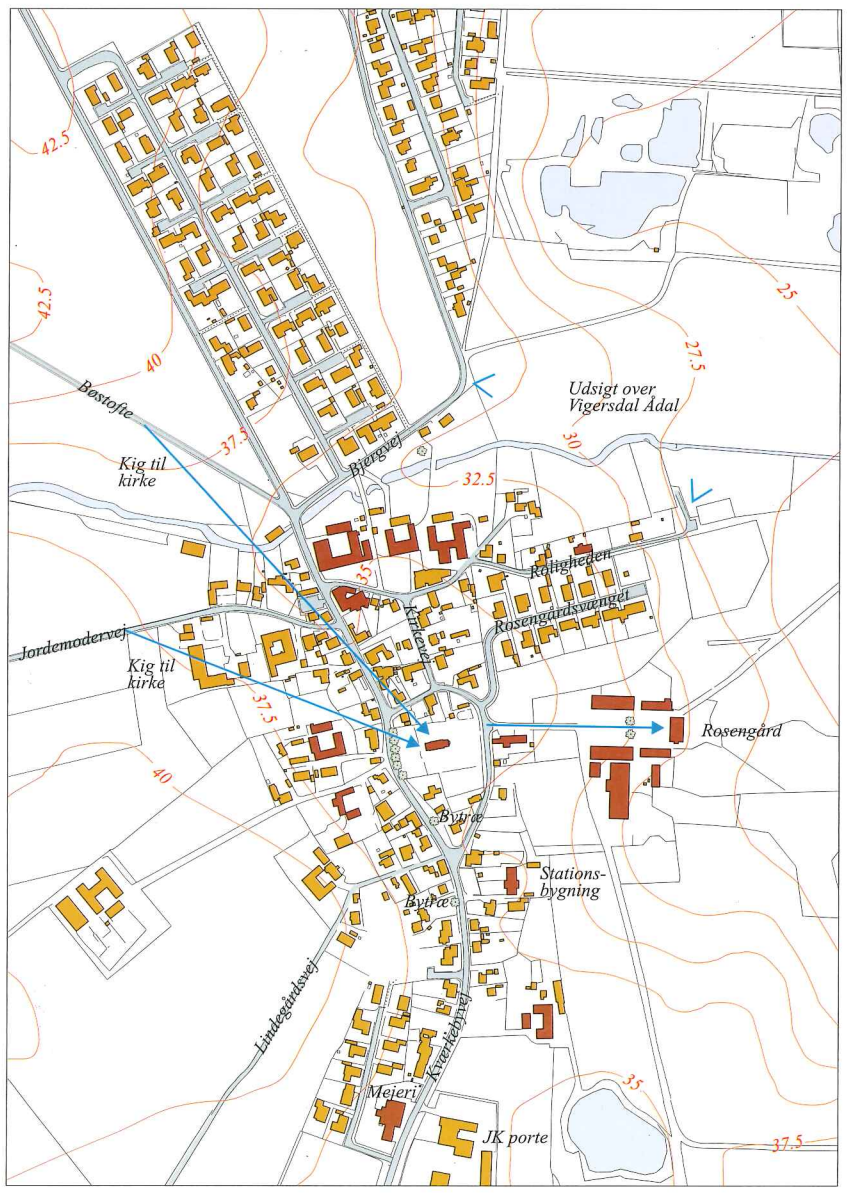

Kværkeby, 1:8.000

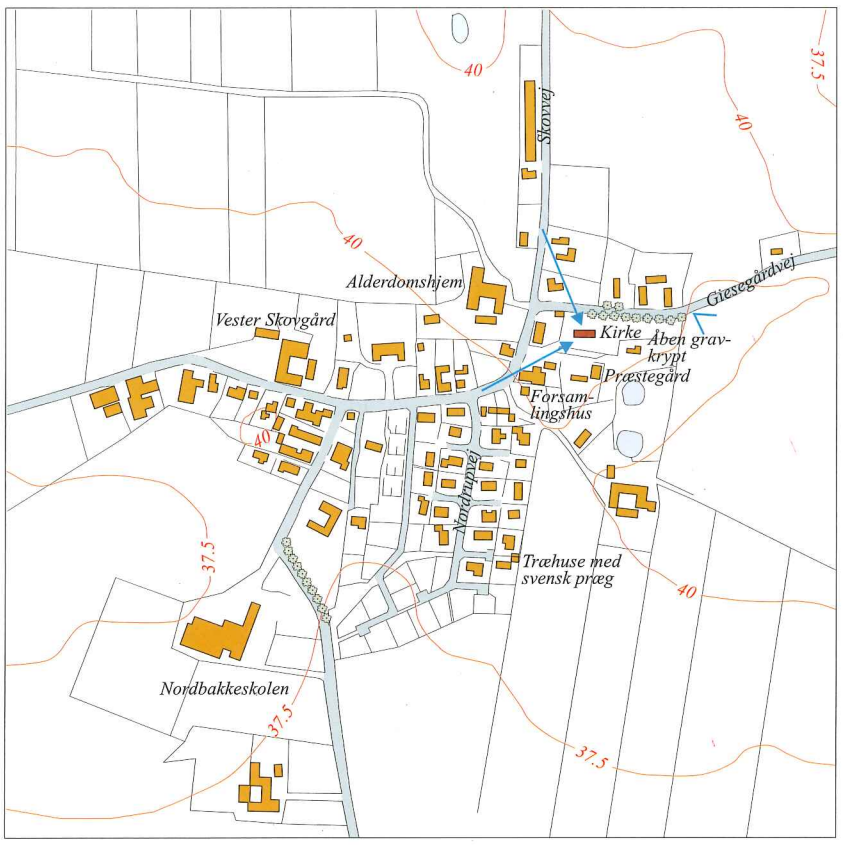

Nordrup, 1:8.000

Vetterslev, 1:8.000

Nordrup

Nordrup (o. 1370 Northorp) er en slynget vejby, der blev udskiftet i 1802, med den ældste del af byen samlet omkring den gulkalkede kirke. Byen er nogenlunde velafgrænset mod de omgivende marker og ligger ret fladt i terrænet med bygaden orienteret øst-vest. På kirkegården er en åben gravkrypt tilhørende godset Giesegård, der ligger øst for Nordrup.

I den sydlige del af byen er der opført en bebyggelse af enkeltstående træhuse med tydelige svenske træk, hvilket virker særegent og meget fremmed i landsbyen. Syd for byen, overfor den svenskprægede bebyggelse, ligger centralskolen fra 1940 og omtrent midt i byen et stort alderdomshjem, Rønnevang, fra 1954. Et parcelhuskvarter med ca. 25 huse ligger umiddelbart syd for bygaden og op til denne, hvilket ændrer på det oprindelige bygadeforløb og den traditionelle afgrænsning mod vejen. Det bedste miljø er omkring forsamlingshuset, kirken, biblioteket og gården overfor. Den store asfalterede parkeringsplads over for forsamlingshuset virker imidlertid for stor og skaber et tomt rum netop hvor vejen svinger. En anden belægning, f.eks. grusbelægning, samt en vis bearbejdning af overgangen mellem parkeringspladsen og vejforløbet ville afhjælpe dette.

Nordrup. På billedet ses kirken og forsamlingshuset.

Vetterslev

Den nordgående hovedvej, Næstvedvej, til Ringsted stiger stærkt fra Susåen op mod Vetterslev og opdeler byen i to dele med den største og ældste del af landsbyen mod øst. Vest for Næstvedvej er der fine udsigter over ådalen mod sydvest.

Den gamle del af Vetterslev ligger med bygaden parallelt med ådalen, men Næstvedvej har i dag overtaget bygadens rolle. Den slyngede vejforteby (1367 Wætærsløf) blev udskiftet i 1794; men der er stadig gårde i landsbyen. Østligst i byen ligger kirken med den ret lave kirkegårdsmur mod bygaden, og umiddelbart vest herfor ligger præstegården for enden af en lille kastanieallé.

Fra bygaden er der 3 tilkørsler til det ret store parcelhuskvarter, der ligger mod syd med huse fra perioden 1960-1990'erne. Området omkring kirken og præstegården udgør det væsentligste aktiv for Vetterslev, hvis landsbykarakter stort set er forsvundet efter den kraftige udbygning syd for byen og ved gennemførelsen af Næstvedvej på tværs af landsbygaden. Det skal anbefales, at parkeringspladsen i den østlige ende af byen afgrænses fra vejen med en række løvtræer, samt at eventuelt nybyggeri uden for parcelhusudstykningen opføres i harmoni med den ældre bebyggelse i landsbyen.

Vetterslev Bygade. Bemærk den fine hækafgrænsning ud mod vejen.

Sneslev

Sneslev er i dag helt domineret af landevejen mellem Haslev og Ringsted. Det er en meget langstrakt vejby, der slynger sig lidt efter de topografiske forhold.

Byen, der o. 1370 blev benævnt Sneslef, er opdelt i flere led: den nordligste del i forbindelse med den tidligere stationsbygning og den sydlige del omkring Lilleå med engområderne omkring. Set fra Eskildstrup forekommer byen ikke særlig velafgrænset.

Bebyggelsen fra 1900- 1950'erne, i den nordlige del af Sneslev, ligger langs den befærdede hovedvej og ind mod stationsbygningen, og denne del af landsbyen har ikke egentlig landsbykarakter.

Den sydlige del af Sneslev ligger omkring Lilleå. Det tidligere andelsmejeri "Brodal" ligger omtrent midt i byen nord for åen, mens skole og den højtbeliggende kirke er placeret syd for åen. Ved kirken ligger et par ældre, meget smukke og harmoniske huse. Over for forsamlingshuset og det tidligere mejeri ligger lidt tilbagetrukket en rækkehusbebyggelse, hvoraf der fra gaden kun opleves de røde tegltage.

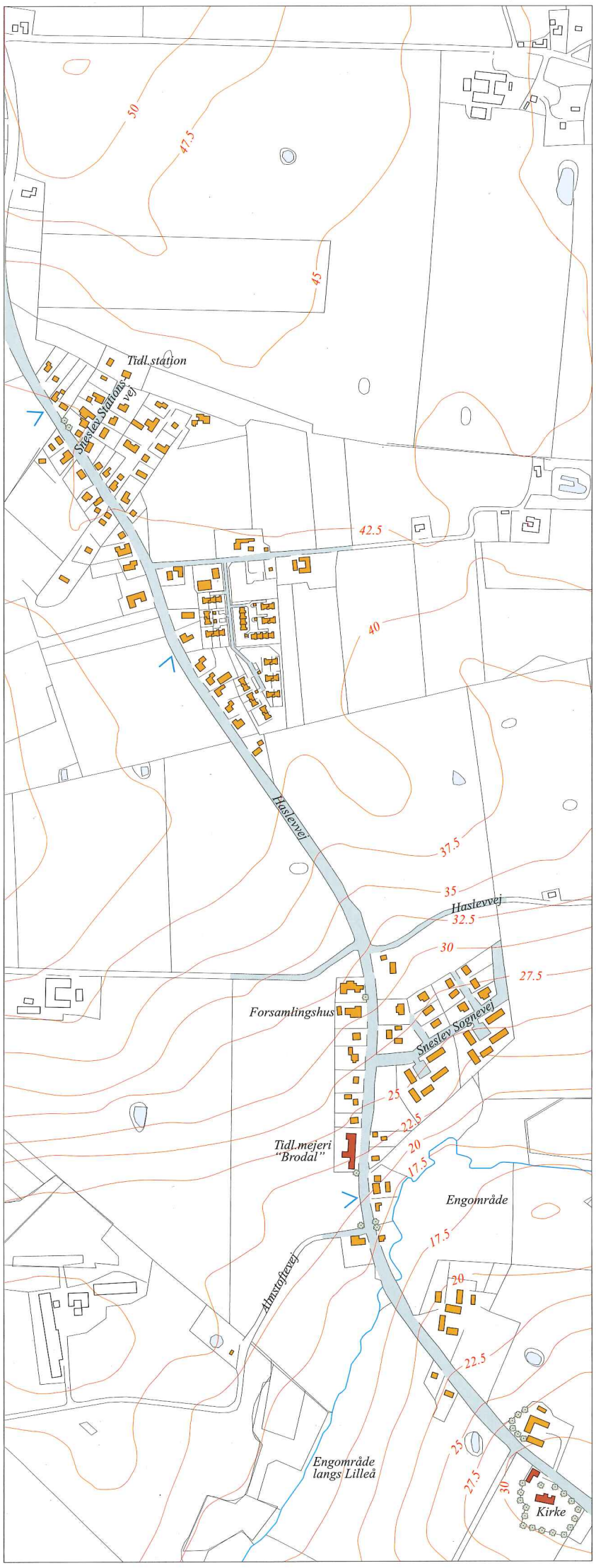

Sneslev, 1:8.000

Det tidligere andelsmejeri "Brodal" ligger midt i Sneslev. Mejeriet er opført i 1934, som en streng funktionalistisk bygning.

Sneslev kirke ligger uden egentlig kontakt med byen, kun omgivet af "Klokkerhuset" og den overfor liggende gård.

Ørslev

Ørslev er en af kommunens største landsbyer og har en egentlig bymæssig bebyggelse. Byen, der 1335 blev benævnt Ørsleef, er tydeligvis delt i en ældre landsby og en nyere bydel fra 1920- 1930'erne, der strækker sig mod den nordligt beliggende tidligere stationsbygning. Den ældste del af byen ligger sydligt omkring kirken. Her ligger flere af landsbyens gamle bindingsværkshuse. Umiddelbart bag kirken har der tidligere ligget et meget fint og originalt bindingsværkshus, som desværre nu er nedrevet. Flere gårde præger gadebilledet i denne del af landsbyen. Skolen er fra midten af 1930'erne med udvidelse fra 1950'erne. I den sydøstlige del af byen ligger forsamlingshuset, opført 1898, og heroverfor den to-etages tidligere mejeribygning. Den nyeste del af Ørslev fremstår som et parcelhuskvarter fra 1950- og 1960'erne.

Ørslev er samlet set en ikke helt lille by. Kommuneskolen er dog nedlagt og omdannet til privatskole, men der er stadig brugsforening og enkelte andre forretninger tilbage i byen.

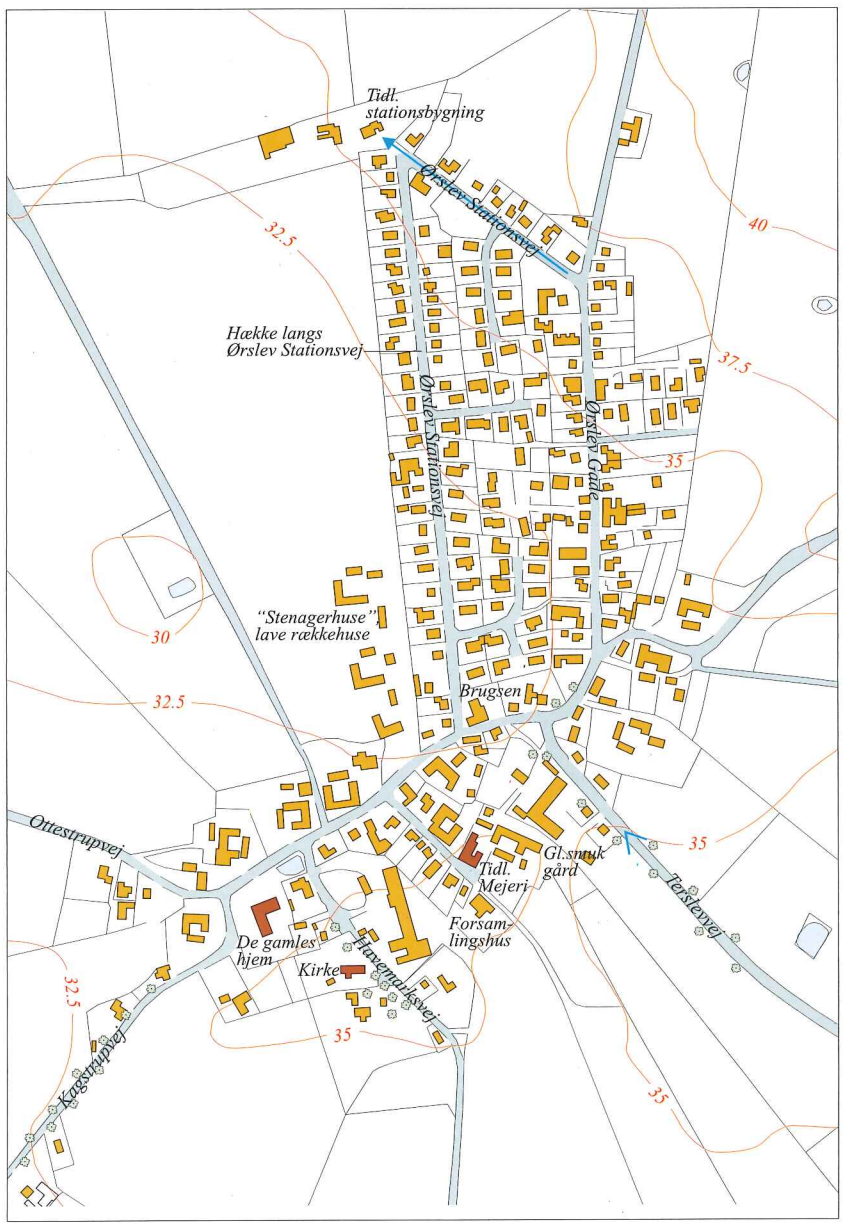

Ørslev, 1:8.000

Den ældste del af Ørslev ligger omkring Kirken.

Kagstrup

Kagstrup ligger højt i landskabet, og byen er med sin relativt tætte gårdbebyggelse og de mange, store træer særdeles velafgrænset mod det omgivende landskab. Mod nordøst ses over landskabet mod Ørslev, og vest for landsbyen ligger godset Eskildstrup. Byen, der i 1405 benævnes Kaxtorp, blev udskiftet i 1790.

Den fine og karakterfulde landsby er præget af de 5 velholdte gårde, der ligger med portlænge og mødding mod vejen og stuehuset beliggende bagtil eller som en sidelænge. Midt i landsbyen ligger det meget store gadekær som et dominerende og samlende element. Byen karakteriseres i øvrigt af de mange store kastanjetræer, der sammen med bygningerne danner fine og lukkede rum.

Kagstrup er med sin fine karakter et godt eksempel på en landsby, der stadig er præget af gårde i drift. Miljøet er særdeles bevaringsværdigt med de firlængede gårde, de karakteristiske gadeporte, gadekæret og de markante træer.

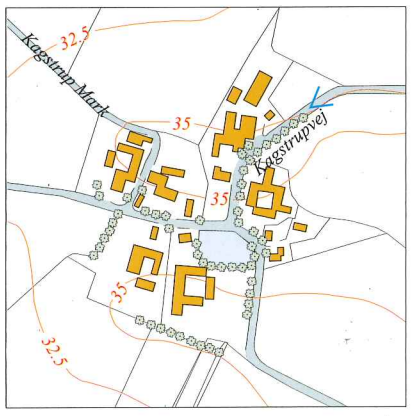

Kagstrup, 1:8.000

Kagstrup præges af det store gadekær omgivet af store træer og gårde.

Eskilstrup

Eskilstrup ligger for enden af en smuk allé, der fra hovedvejen mellem Haslev og Ringsted fører mod nord. Gården ligger i et fladt område med vide udsigter til alle sider.

Oprindelig var Eskilstrup en landsby, der måske allerede i begyndelsen af 1300-årene blev sammenlagt til godset Eskilstrup.

Hovedbygningen fra 1847 med den kraftige gavlkvist fremstår i rød, blank mur med vandret afstribning i murværket og med helvalmede gavle. Udlængerne, der er opført efter en brand i 1912, fremstår i gul, blank mur, med trempelkonstruktion og nu bølgeeternit på tagfladerne. Anlægget har en vis symmetri, og der ses rester af en have- og parkstruktur; men det er tydeligt, at anlægget er ændret radikalt i sin disposition. Som haveelement ses nord for avlsbygningerne en lille lindeallé fra 1855. Omkring bygningerne ses overalt brolægning i et fint inddelt mønster.

Skjoldenæsholm

Skjoldenæsholm ligger i et smukt landskab, omgivet af park, sø og anlæg og opførtes i midten af 1600-årene med en lidt nordligere beliggenhed end forgængeren Skjoldenæs ved Valsølille Sø. Den nuværende 3-fløjede hovedbygning er fra midten af 1700-årene, men en rest af den tidligere hovedbygning fra 1668 er dog endnu bevaret. Midterfløjen, der bærer årstallet 1763, har en gennemgående, stærkt fremspringende midterrisalit med frontispice. Midt for denne er en portal med doriske søjler, der bærer den rigt profilerede trekantgavl. Sidefløjene er lavere, i to stokværk, men uden kælder. Bygningen fremstår i gule sten og med rødt tegltag.

Nord for hovedbygningen ligger en opstemmet sø, der ved et grottelignende stenarrangement står i forbindelse med en lavereliggende, lille sø i parken. Sammen med alléerne øst, vest og nord for hovedbygningen synes disse elementer tidligere at have indgået i et stort anlagt parkanlæg. Skjoldenæsholm udgør sammen med avlsgården - der brændte i 1890, men blev genopført i sin oprindelige stil vest for hovedbygningen på modsatte side af sognevejen - et meget fint og harmonisk bygningsanlæg. Den velproportionerede hovedbygning med de store helvalmede tage ligger enestående smukt ved kanten af Gårdsø omgivet af store skove i det kuperede og meget smukke skovlandskab.

Området er om sommeren stærkt besøgt af turister, og landskabet og miljøet kan formentlig ikke tåle flere end de allerede eksisterende aktiviteter.

Avlsbygning på Eskilstrup (1912).

Forvalterboligen på Eskilstrup (1912).

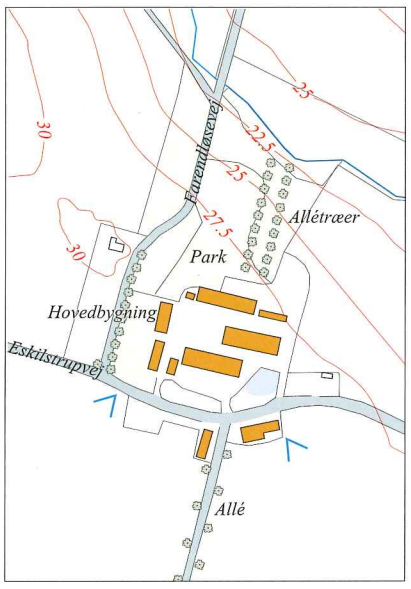

Eskilstrup, 1:8.000

Skjoldenæsholm, 1:8.000

Hovedbygningen på Eskilstrup er fra 1847. Opført i rød blank mur med gule vandrette afstribninger.

Skjoldenæsholm er et velbevaret og harmonisk bygningsanlæg fra midten af 1700-årene.

Giesegård

Giesegård ligger i et smukt, kuperet og afvekslende skovlandskab med åbne, vidtstrakte marker til flere sider.

Hovedbygningen blev i 1750-51 opført i een etage, og efter en ombygning i 1843, hvor der blev tilbygget en etage, fremstod bygningen enkelt og roligt med to lange rækker vinduer, kun brudt af en frontispice over begge facaders midte. Arkitekt Th. Zeltner forestod i 1873 en udvidelse og ændring af huset, der herefter fremstod i imiteret renæssancestil med kobberdækkede tårne og i et udtryk med sandstensornamenter på rød blank mur. Efter en hovedrestaurering i 1904, ved arkitekt G. Tvede, kom hovedbygningen til at stå med hvidpudsede murflader, omtrent som i dag.

Giesegård er et stort og aksefast anlæg. Indkørslen markeres af murede piller og store jernlåger, og herfra fører en smuk lindeallé op til hovedbygningen. En stor park med sjældne træer samt adskillige søer og damme ligger i tilknytning hertil. Giesegård omfatter et meget stort bygningskompleks, der tillige med markstrukturer, markskel, led og beplantninger sætter sit stærke præg i landskabet.

De mange alléer, både ved og omkring hovedbygningen og avlsgården samt i det omgivende landskab, er karakteristisk for Giesegård. Nævnes skal også den lange række af egetræer i forlængelse af den lange akse, der fører op mod hovedbygningen.

Englerupgård

Englerupgård ligger ved Ringsted Å med bygningsanlæg og træbeplantning, der naturligt følger og ligefrem udnytter landskabets topografi, hvilket understreges af mølleriet med tilhørende mølledam, sideløb m.v. ved åløbet.

Egnen omkring Englerupgård har tidligere været omgivet af offer- og begravelseshøje, og der er mange gamle sagn og fortællinger knyttet til Englerupgård. Englerup bestod i 1700-årene af 4 gårde, hvoraf den ene, formentlig den nuværende Englerupgård, var tillagt en vandmølle. I dag består gården overvejende af bygninger fra 1800-årene, dog med trempelbyggede avlsbygninger fra 1920'erne. Englerupgård udgør et langstrakt kompleks af bygninger, der består af enetages, velproportionerede bygninger med 45 graders tagflader med røde tegl, strå eller pandeplader. Der opstår fine rumdannelser mellem husene, men der er ikke nogen egentlig hovedbygning som samlende element. Mellem husene er der smukke, gamle pikstens-belægninger.

Englerupgård udgør et fint og særdeles bevaringsværdigt kulturmiljø, omend flere af bygningerne trænger til istandsættelse. Belægningerne mellem husene bør retableres, ligesom det af kulturhistoriske grunde skulle overvejes at retablere mølledamssystemet.

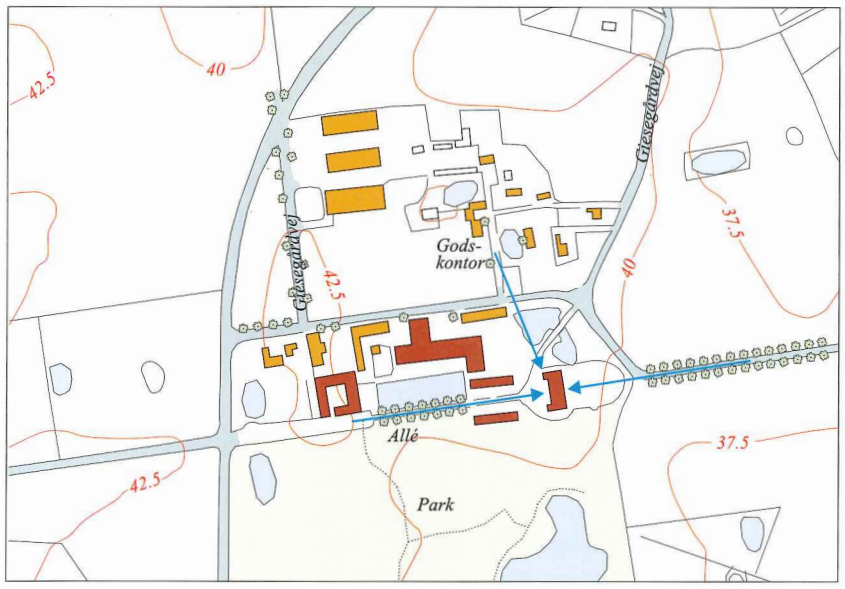

Giesegård, 1:8.000

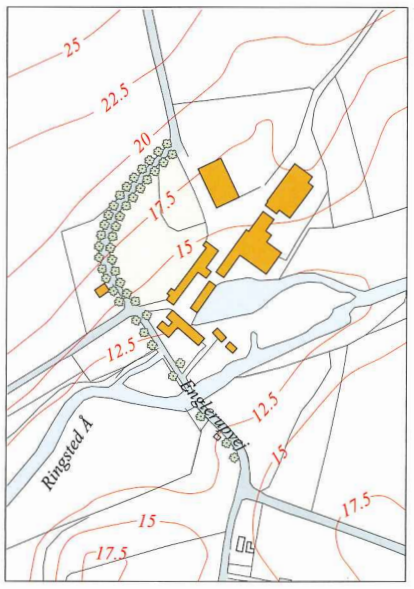

Englerupgård, 1:8.000

Ringsted Å er ledt ind til møllehjulet på Englerupgård.

Giesegård præges af ombygninger i 1873 og 1904. Her ses bygningen fra gårdsiden.

Englerupgård set fra landevejen.

Byggeskik i Ringsted

Det første teglstensbyggeri

Selv om Ringsted by kan føre sin historie tilbage til den tidlige middelalder, findes der ingen middelalderlige borgerhuse i byen. Dette skyldes i høj grad de store brande, der med jævne mellemrum har hærget byen og næsten lagt den øde. I den gamle bydel, der stammer fra middelalderen, kan der således ikke findes eksempler på middelalderlige bygninger, bortset fra den store Sct. Bendts Kirke, som er opført i midten af 1100-årene, hvor den afløste en ældre og mindre frådstenskirke. Kirken var den første storkirke i Danmark, og en af de første storkirker i Nordeuropa, der blev opført af det nye byggemateriale, de brændte teglsten, der hurtigt kom til at afløse granit og frådsten som byggemateriale. Teglstensteknikken kom hertil fra Norditalien, hvilket kirken i stiltræk og murerteknik bærer tydeligt præg af.

Kirken, der stod færdig omkring år 1200, blev i planen udformet som et latinsk kors og kirkens kor og tværskibets fire østkapeller afsluttedes med fem apsider. Kirken er 66 m lang, hvoraf østpartiet, kor og tværskib, udgør knapt halvdelen. Oprindelig var der ikke tårn på Sct. Bendts Kirke, men blot en tagrytter, som på Sorø Kirke. Tårnet over korsskæringen kom først til i 1500-årene, og blev forsynet med et lavt renæssancespir. Det menes, at apsiderne på tværskibet blev nedrevet i forbindelse med opførelsen af tårnet. Samtidig blev kapellerne forbundet med hinanden to og to. I de følgende århundreder melder kirkens historie kun om forfald, og det var en både forfalden og stærkt forringet bygning, som arkitekten H. B. Storck i 1877 påbegyndte den første danske, stilhistoriske restaurering af. Kirken blev ved denne gennemgribende restaurering og ombygning ført tilbage til sin oprindelige skikkelse. De nedrevne apsider på korsarmskapellerne blev genopført på de gamle fundamenter. Sideskibene fik nye romanske vinduer, hvælv i kor og skib ombyggedes, og tårnet over korsskæringen fik et enkelt pyramidetag. Kirken stod færdig i 1909.

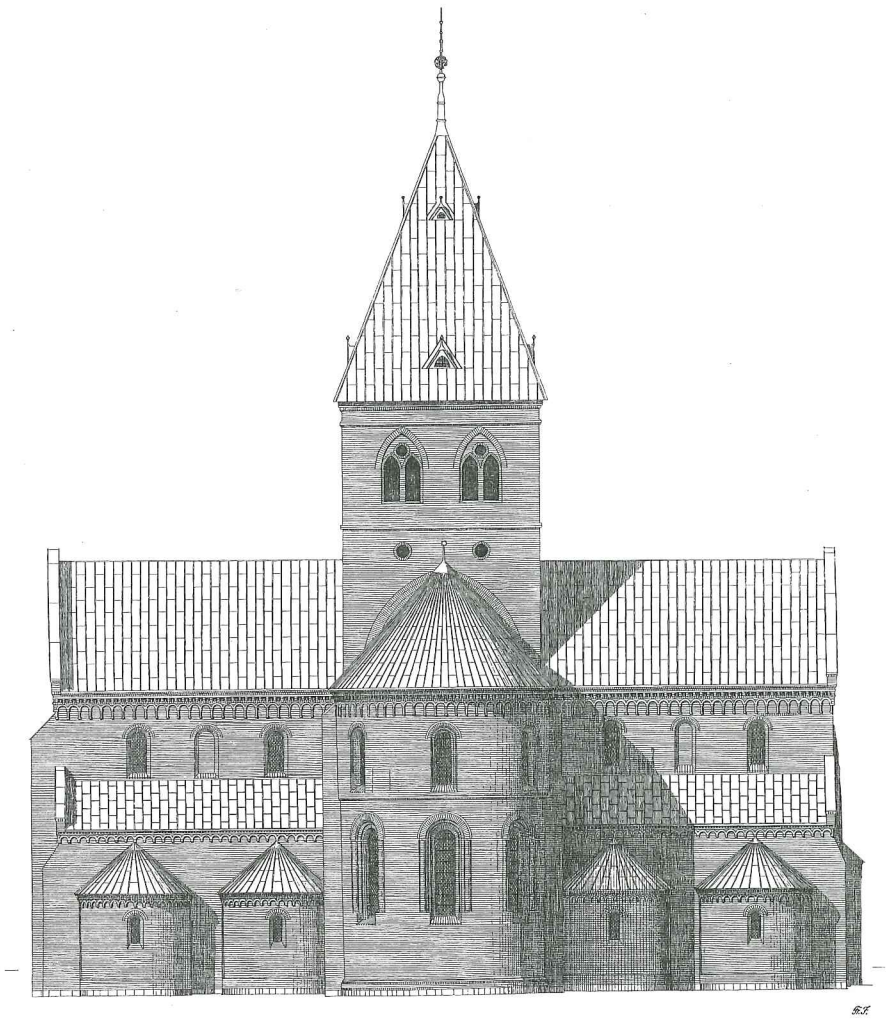

Sct. Bendts Kirke efter restaureringen i 1909. Opstalt mod Torvet. Tegning af arkitekt H.B. Storck.

De ældste huse i Ringsted

Heller ikke bygninger fra 1700-årene har Ringsted mange eksempler på. Bag et nyere hus i Nørregade 16, ligger en ældre bindingsværksgård. Her lå den gamle spedalskhedsgård, fra midten af 1200-årene. De eksisterende bindingsværksbygninger kan føres tilbage til 1700-årene. Det ældste af de to små, maleriske huse i Sct. Bendtsgade er opført ved den gamle mur omkring kirken i slutningen af 1700-årene og fungerede som accisebod. I forlængelse af det syv fag lange bindingsværkshus byggede skomagermester Mahler i 1851 et grundmuret, højt 4-fagshus med mansardtag og kvist mod gaden. Bygningerne kaldes „De Mahlerske Huse", og de blev i 1960'erne reddet fra nedrivning, restaureret og står nu som eksempler på tidligere tiders byggeskik - eksempler, som Ringsted desværre er så fattig på. Længere mod syd i Sct. Bendtsgade, ligger den nu stærkt ombyggede Amtstuegård, en firlænget empiregård, hvis hovedbygning har gavlkvist mod gade og have.

Byens mest statelige hus er Hotel Postgården, der blev genopført efter en meget omfattende bybrand i 1794. Den var tidligere Kongelig Postgård og blev ved en større ombygning i 1889 berøvet de lave mure med portpiller til begge sider, ligesom de afvalmede gavle blev erstattet af rejste gavle. Bygningsfacaden fremtræder ellers i det væsentligste som før ombygningen, og præges af den store 5-fags gavlkvist ud mod Torvet.

"De Mahlerske Huse". Den lave bygning forrest i billedet er den tidligere accisebod fra slutningen af 1700-årene. Den bagvedliggende bygning er fra 1851.

Det tidligere Hotel Postgården (genopført i 1794) er nu bankbygning og en af byens mest statelige bygninger.

Bygningerne omkring 1900

Perioden fra midten af 1800-årene og indtil 1. Verdenskrig var bygningsmæssigt præget af det historicistiske udtryk, hvor der anvendtes detaljer og træk fra tidligere tiders stilarter. Det var en arkitekturopfattelse, der var gældende i de fleste europæiske lande. Mange af stilefterligningerne kunne udarte til rene kopier og gjorde sig ofte gældende samtidigt, således at træk fra gotikken, renæssancen og barokken kunne optræde i samme bygning.

Med den frie anvendelse af tidligere tiders kendte udtryk kunne der indbygges særlige stemninger og associationer, som gav bygningerne en høj grad af fortælleværdi og i øvrigt en væsentlig livlighed. Hvilke stiltræk der blev efterlignede afhang i nogen grad af bygningens funktion; men også af hvilken historisk periode, der blev opfattet som landets storhedstid. Det blanke murværk vandt i denne periode terræn, og bygningerne blev prydet med gesimser i formsten og detaljer af cement og støbejern. I slutningen af 1800-årene var renæssancens stiltræk ofte foretrukket, måske stimuleret af de store og omfattende genopførelsesarbejder efter Frederiksborg Slots brand i 1859.

I årene omkring 1900 og i tiden derefter blev byens hovedgader, Nørregade og Sct. Hansgade bebygget eller ombygget med 3-4 etages bygninger. Det blev huse, der lyste af tidens selvbevidsthed med store, rigt udsmykkede frontispicer og med mere eller mindre pågående bygningselementer, som var udført i de forskellige historiske stilarter.

Nationalromantik

I slutningen af 1800-årene opstod der, samtidigt med fortsættelsen af det forrige århundredets stilefterligninger, en nationalromantisk bølge. Den var udtryk for et opgør med den meget internationalt påvirkede historicisme, hvor der frit anvendtes elementer fra romersk klassicisme, italiensk renæssance osv. Den nationalromantiske stil prægede, i samklang med højskolebevægelsens „danskhed", bygningskunsten med en „ærlighed", der gav sig udslag i betoning af visse bygningsdetaljer - ofte også detaljer, der ikke var brug for. Yndede motiver var de synlige bjælkelofter, mønster- og motivdekorationsmaling på vægge, loft og træværk, udskårne vindskeder, knægtbårne bjælkeender, bindingsværk i facaderne, spåntækkede tagflader osv. I nogle tilfælde kan udtrykket „vikingeagtigt" være betegnende for stilen. Det nationalromantiske udtryk kan spores i adskillige sammenhænge, f.eks. i bygningen Ringsted Børs fra 1898 samt i flere større villaer i kvarteret omkring Teglovnsvej.

„Bedre Byggeskik"

Som en udløber af nationalromantikken opstod omkring 1915 en strømning, der søgte at definere og fastholde et dansk bygningsudtryk. „Landsforeningen for Bedre Byggeskik" opstod, og herfra blev der udgivet typetegninger, der blev retningsgivende for, hvordan villaer og enfamiliehuse, husmandssteder, gårde og mejerier m.v. kom til at se ud i 1920- og 1930'erne. På een måde repræsenterer bygningerne fra denne tid et nationalt udtryk; men samtidig spores tydelige nybarokke træk, der ses ved udstrakt brug af symmetri, halvvalmede gavle, stejle tagflader, barokke træk i snedkerdetaljerne, tilbagevenden til vinduer med opsprossede rammer osv. Bygninger med disse karakteristika ses flere steder i Ringsted, blandt andet er kvarteret omkring Harhoffs Allé præget af retningslinierne fra „Landsforeningen for Bedre Byggeskik".

Villa fra 1920'erne præget af retningslinier fra landsforeningen "Bedre Byggeskik".

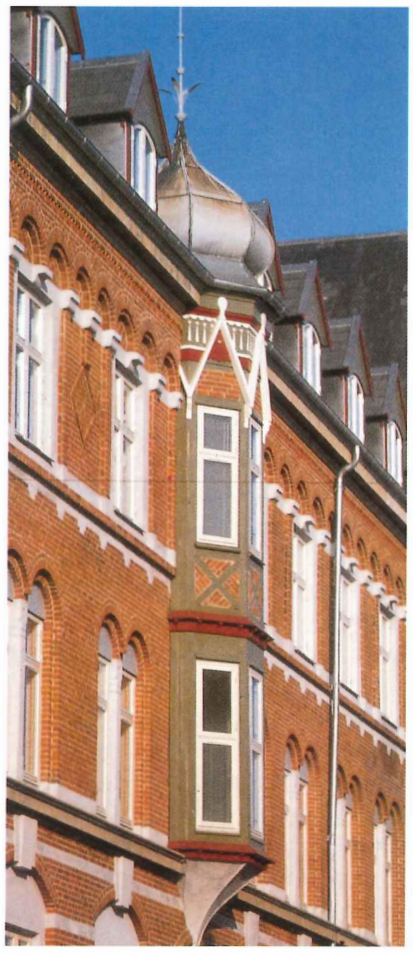

Facadeudsnit fra "Ringsted Børs" opført 1898. Bygningen præges af mange bygningsdetaljer (til højre).

Hjørnebygning på Torvet og Sct. Hans Gade, fra år 1900. Bygningen er opført med mange stiltræk fra renæssancen.

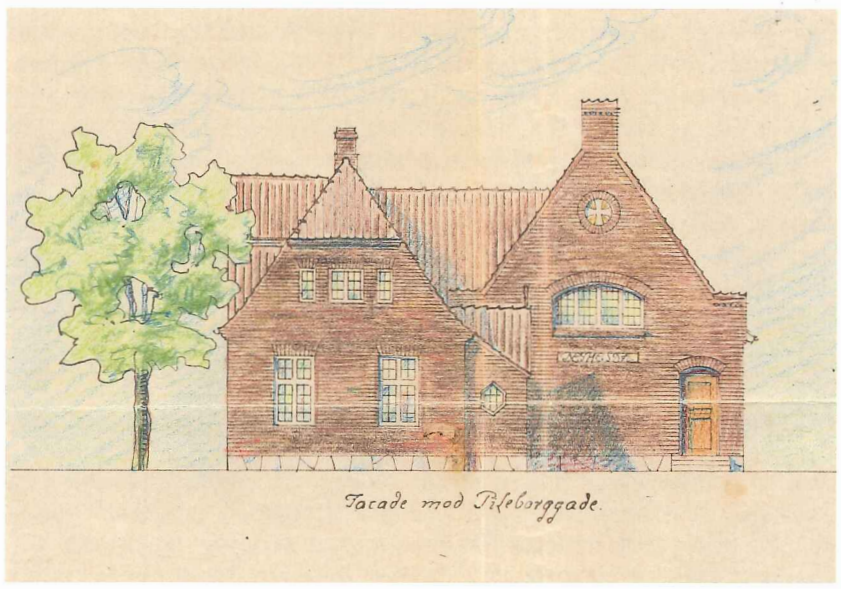

Missionshuset i Ringsted. Facade mod Pileborggade. Bygningen er opført af arkitekten Gotfred Tvede i 1909.

Arkitekten Palle Suenson opførte i 1938 den store bank- og hotelbygning "Casino" på Torvet i Ringsted.

Funktionalisme

Som reaktion mod en arkitektur, der var præget af rene stilkopier og unødvendig „pynt", opstod en bevægelse, der satte sit tydelige præg i alle kunstretninger. Inden for arkitekturen blev funktionalismen udtrykt i huse og bygningsanlæg, der skulle være „stilløse", og som kun var sammensat af de konstruktive og nødvendige elementer, altså uden dekorationer, der ikke havde en funktion i sammenhængen. Funktionalismen var en retning, der havde et stærkt socialt islæt. Inden for boligbyggeriet skulle husene være uden overflødigheder og skulle, gennem industriel masseproduktion af bygningsmaterialer, kunne opføres billigt og dermed bebos af alle samfundsklasser - i et mere klasseløst samfund. De rigtige, kompromisløse og radikale funktionalistiske bygninger udtrykker tillige den nye tids konstruktive muligheder, først og fremmest jernbeton, jernvinduer og andre nye materialer, der kunne masseproduceres industrielt. De enkeltfunktioner, som bygningerne skulle opfylde, blev nøje analyseret, der blev regnet på ganglinier i køkkener, lysintensitet i stuerne osv. I den nye tid, efter 1. Verdenskrig, skulle bolig- og livsformerne svare til den nye verden, der, med den tekniske formåen, åbnede sig forude. Naturligvis blev den stilløse funktionalisme også en stil i sig selv, og begrebet „funkis" blev en betegnelse for bygninger, der i grunden var bygget mere traditionelt, men udstyret med de „rigtige" funktionalistiske „stiltræk": en lidt kasseformet bygningskrop, glatte, pudsede ydervægge, flade tage, sammenhængende vinduespartier i hjørnerne, asymmetri osv. De fleste såkaldte funktionalistiske bygninger, især i provinsen, burde egentlig betegnes som „funkis"-bygninger.

I Ringsted er der adskillige eksempler på funktionalisme, f.eks. byens rådhus på Torvet. Det blev opført i 1937 af arkitekt Steen Eiler Rasmussen, da det gamle Råd-, Ting- og Arresthus fra 1826 blev nedrevet som et led i frilæggelsen af Sct. Bendts Kirke. Adskillige andre bygninger i Ringsted er stærkt præget af funktionalismen f.eks.: Ting- og Arresthuset på hjørnet af Tinggade og Møllegade (1932-33 af arkitekt Lautrup-Larsen), Handelsskolen i Søgade (1932 af arkitekt Aa. Herløv), Torvets store bank- og hotelbygning Casino (1938 af arkitekt Palle Suenson) samt Ringsted Bank og Sparekasse (1939 af arkitekt Aa. Herløv) på hjørnet af Torvet og Sct. Knudsgade.

Efterkrigstidens arkitektur

Efterkrigstidens byggeri blev strengt traditionelt, man svingede væk fra den hvide funktionalisme og arbejdede i et nøjsomt, prunktløst muret byggeri ofte i røde mursten. De røde tegl på både tag og facader gav husene et fælles præg af stram enkelthed tilsat lidt dansk hygge i hvide elementer som f.eks. vinduesskodder, synlige, hvidmalede spærender, sternbrædder m.v. Huse i en etage med udnyttet tagetage, 45 graders saddeltag, hvide vindskeder og de nye vinduer med eet stort glas var opskriften på det typiske enfamiliehus i efterkrigstiden.

Forenklet kan det siges, at efterkrigstidens parcelhusbyggeri fordeler sig i fire hovedtyper: 1. Huse i 1½ etage, som i moderne form viderefører traditionerne i "murermesterhuset". 2. 1-planshuset med lavt saddeltag, der blev en slags prototype for de senere typehuse. 3. Huse med forskudte etager, der viderefører funktionalismens frigjorthed i konstruktion og rumforløb. 4. Huse med flade tage, som udnytter nye planmønstre og konstruktioner inden for en stram økonomi. De to førstnævnte typer har traditionelle træk, mens de sidstnævnte typer var udtryk for nye tendenser.

Huset i 1½ etage er en økonomisk hustype, konstruktivt, pladsmæssigt og med hensyn til energiforbrug. Typen repræsenterer et forsøg på at fastholde den traditionelle husform i nye proportioner og detaljer. Den forekommer i 1940'erne og i begyndelsen af 1950'erne, men senere i årtiet er husformen stærkt på retur. Husene forskyder sig ofte i forhold til solen og terrænet, og i mange kvarterer fra denne tid ses en fin udnyttelse af forskydningens muligheder.

Den tyske besættelse af Danmark i 1940-45 medførte materialemangel og afskæring af impulser udefra. Dette prægede årtiets byggeri, der på en måde blev mere indadskuende og præget af nationale og kulturelle traditioner og en trang til at gå tilbage til ældre dansk bygningskultur. Selv med den begrænsning, det traditionsprægede byggeri satte i dette årti, efterlod det dog værdifulde spor. Den mådeholdne skala i bygningslegemerne og den venlige varme i miljøet var væsentlige træk i denne periodes byggeri.

Ringsted præges af mange huse fra 1940- og 1950'erne. Særlig rigt repræsenteret er typen i 1½ etage med det stejle, røde tag. Disse kvarterer er særligt synlige, især når man nærmer sig byen fra vest, og er afgørende for at Ringsted betegnes som "byen med de røde tage".

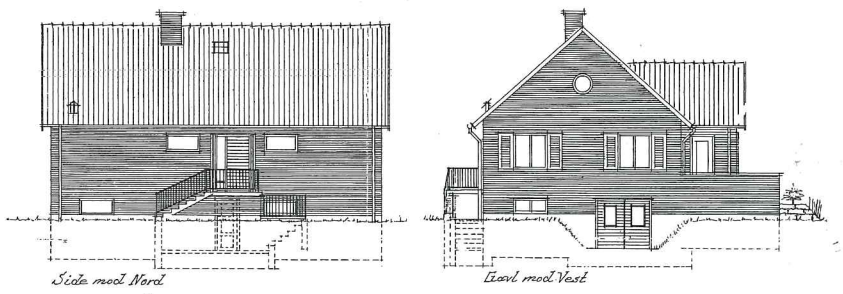

Enfamiliehus, Åvejen 19, tegnet af arkitekt Johs. Christensen i 1952.

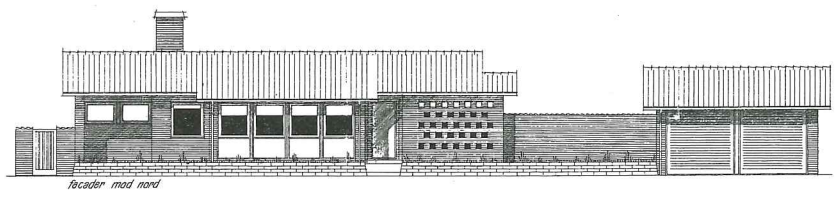

Enfamiliehus, Anlægsvej 48, tegnet af arkitekt Ole P. Hansen i 1960.

Byggeskik på landet

Bindingsværk

I de bevarede landhuse fra før 1850'erne er bindingsværket enerådende, som i størstedelen af landet. Den traditionelle sjællandske gårdform er den sammenbyggede, firelængede gård, dog kan stuehuset ligge frit. Den sjællandske gårds længer er lukket ud mod vejen, og normalt fandtes ingen anden indgang til gården end gennem gadeporten. Stalden ligger oftest ud mod bygaden, hvortil møddingen også lå. Selve stuehuset ligger tilbagetrukket, oftest parallelt med bygaden. Gårdens længer er ret smalle og uden skillerum i bygningens længderetning. Et særkende for disse gårde er også de mindre tilbygninger, luder, der er påbygget for at øge bredden af længerne. De såkaldte bislag, der er en slags forstue bygget udenpå stuehuset, er et andet sjællandsk træk. Bygningerne har stråtag med kragetræer, og bindingsværket er generelt mere primitivt end i det øvrige land. Som regel er stolperne spinkle og med ret stor indbyrdes afstand. Et typisk træk ved de ældste bindingsværksbygninger er, at stolperne står direkte på syldstenene, oftest på en lidt større sten (stolpesten). På de fleste bindingsværksbygninger vil der findes et vandret stykke tømmer mellem stolpernes fod, et såkaldt syldstykke. I de nyere bindingsværkshuse vil der være gennemgående fodtømmer under stolperne. Som følge af det primitive bindingsværk med sparsom anvendelse af tømmer, blev bindingsværket ikke genstand for æstetisk behandling. Bygningerne blev overkalket på både tømmer og tavl, således at bindingsværket kun anedes som et fint relief i strejflys. De yngre bindingsværksbygninger fra omkring 1850-80 blev både dybere og højere og fik ofte et mere regelmæssigt udtryk. De lodrette gavltrekanter er oftest beklædt med brædder. Tavlene var oprindelig lerklinede, blev senere udmuret med tørrede lersten og endnu senere med brændte mursten. Hen imod slutningen af 1800-årene og langt ind i 1900-årene blev mere romantiske strømninger fremherskende, og som en følge heraf er tømmeret næsten overalt fremhævet ved sort opstregning.

Ældre bindingsværkshus (1887), Skeevej 139, Valsølille.

De grundmurede huse

Fra midten af 1800-årene og hen imod århundredets slutning blev bindingsværksbyggeriet efterhånden fortrængt af det murede byggeri, og med indførelsen af ringovnene (omkring 1870) på teglværkerne blev der for alvor sat fart i denne udvikling. Det murede byggeri på landet blev i denne periode præget af en særlig udformning og fremtoning, der er typisk for andelstidens gårde. De enkelte gårde er ofte disponeret med stuehuset over for tre sammenhængende længer, der indeholdt henholdsvis stalde, lo/lade og maskinhus. Stuehuset er i denne periode typisk fremhævet ved bygningsdele som sokkel, en symmetrisk inddeling af vinduer og døre, klassicistiske detaljer som frontoner, gesimser og liséner m.v. De fleste af denne periodes gårdbygninger er opført i blankt murværk, og detaljerne udformes af murstensbånd og -friser, kombineret med vandrette bånd, liséner og gesimser m.v., trukket i cementmørtel. I modsætning til de gamle bindingsværkshuse er andelstidens murede stuehuse så brede, at de opnår højde og rummelighed til indretning af kamre i loftetagens gavle. Endvidere er disse stuehuse karakteriseret ved en gennemgående midterskillevæg, således at stuerne vender sig mod enten gårdspladsen eller haven, som også hører til denne nyere tids mere statelige gårde.

Før midten af 1800-årene kan der iagttages tydelige egnsforskelle i byggemåden landet over; men med udbredelsen af det murede byggeri og de forbedrede transportforhold aftager de lokale egnspræg. Det kan således være overordentlig vanskeligt at egnsbestemme et grundmuret gårdanlæg fra 1875 og årene fremover.

I slutningen af 1800-årene begyndte en ny bygningsform at vinde indpas i landbrugsbyggeriet. Det var trempelbygningerne med et helt nyt tagdækningsmateriale, tagpap. Denne bygningsform, der stammer fra Tyskland, brød på mange måder med landbrugets gamle byggetradition. I trempelbygningen forhøjedes de grundmurede ydervægge med en lav

Trempelbygget avlsbygning på godset Adamshøj, der er beliggende øst for Ringsted.

væg af træ, en såkaldt trempel, der gav loftrummet langt større anvendelighed. Taghældningen blev endvidere væsentlig lavere, ofte med tagudhæng og udskårne spær.

Der var stor interesse for denne nye, tyskinspirerede tagkonstruktion, og i flere egne, specielt på Lolland og i Sønderjylland, blev den meget udbredt, men også på Midtsjælland er denne byggeform almindelig.

I perioden efter første verdenskrig kom „Landsforeningen for Bedre Byggeskik" til at få stor betydning for byggeriet på landet. Stuehusene byggedes efter de retningslinier og med stiltræk, der også ses i bykvarterene fra denne periode.

Funktionalismen fik aldrig en større betydning for landbyggeriet. En mindre afledning heraf ses imidlertid på stuehusene fra perioden 1930-1950, hvor der aflæses en udvikling af det traditionelle udtryk („Bedre Byggeskik") i retning af mindre dekorativ detaljering og generel forenkling af bygningsdetaljerne. Der forekommer også eksperimenter med placering af hjørnevinduer, et typisk funktionalistisk træk; men der er imidlertid ikke mange funktionalistiske bygninger på landet; der er snarere tale om en vis afsmitning af nogle karakteristiske træk.

Fra perioden 1950-1970 ses stuehusene med samme hovedtræk som ved byhusenes efterkrigstidsbyggeri. Typisk er en fremtræden i rød, blank mur. Det røde tegltag har en hældning på 45 grader, og husets gavle er lodrette, altså med murværk i hele gavltrekanten. Langs facaderne ses de hvide spærender og i gavlene er et tilsvarende tagudhæng med hvide vindskeder. I dette mere moderne stuehus er der store, kvadratiske vippevinduer. Hele tagetagen er udnyttet, og værelserne mellem gavlrummene er belyst af vippevinduer i den skrå tagflade. På gårdsiden er der ofte nedgang til kælderen, der foruden viktualierum har plads til centralfyret. Det er denne opvarmningsform, der for alvor muliggør en rumindretning, der svarer til de samtidige huse i byernes villakvarterer.

I tiden fra 1970 til 1990'erne ses det, at boligen ikke længere placeres med den tidligere faste tilknytning til gårdens øvrige bygninger samtidig med, at der ikke ses forskel på bykvarterernes parcelhuse og boligen på landet. Som en yderligere understregning af den mere urbane livsform på landet, ses der i nybyggeriet adskillige eksempler på den romantiske drøm om „det gamle stuehus", der realiseres ved, at det nye typehus fås med tillempning af et vist klassicistisk præg. Det er således det godt 100 år gamle stuehus, der danner forbillede for denne drøm. De ældre stuehuse udvikler sig i denne periode på samme måde som byens huse, ved f.eks. tilbygning af havestue og etablering af overdækkede altangavle.

Hovedbygningen på godset Ll. Svenstrup er opført af arkitekt H. Harpøth i 1897. Haven på 2 ha er anlagt af havearkitekten Erik Erstad-Jørgensen.

Karakteristisk grundmuret gård i Tvindelstrup.

Grundmuret gård i Mulstrup. Bemærk den smukke allé op til hovedbygningen.

Gård i Gyrstinge, ombygget i 1950'erne.

Bygningernes bevaringsværdier

Enkeltbygningsregistreringen

Resultatet af registreringen af bygningernes bevaringsværdi i Ringsted Kommune 1999 er vist på de følgende kortudsnit over kommunens byer, landsbyer og sogne.

Bygningsregistreringen, der omfatter bygninger opført før 1940 samt for byens vedkommende før 1960, er oversigtlig, d.v.s. at bygningerne registreres og vurderes, men ikke på grundlag af tilbundsgående undersøgelser.

Fastlæggelsen af en bygnings bevaringsværdi baserer sig på en række forhold, der vurderes for den enkelte bygning:

- *Den arkitektoniske værdi* vedrører bygningens individuelle arkitektoniske kvalitet.
- *Den kulturhistoriske værdi* vedrører bygningens alder, anvendelse og betydning som bygningsværk eller bygningstype samt dens betydning i egnens historiske og kulturelle udvikling.
- *Den miljømæssige værdi* vedrører bygningens betydning i forhold til omgivelserne.
- *Originaliteten* vedrører bygningens nuværende fremtræden sammenholdt med den udformning, den havde ved opførelsen.
- *Tilstanden* vedrører den bygningstekniske tilstand.

Bevaringsværdien er udtryk for disse forholds indbyrdes vægtning og betydning. Bevaringsværdien er ikke et gennemsnit af de forskellige forhold. Den arkitektoniske og kulturhistoriske værdi er tillagt størst betydning.

Registreringen fastlægger således for hver bygning en bevaringsværdi på en karakterskala fra 1 til 9 , hvor 1 er den højeste værdi og 9 den laveste. På kortene på de følgende sider er bevaringsværdierne vist i tre hovedgrupper:

Høj bevaringsværdi: 1, 2 og 3 : mørk rød
Middel bevaringsværdi: 4, 5 og 6: lys rød
Lav bevaringsværdi: 7,8 og 9: blågrå

Er der flere bygninger på ejendomme beliggende uden for byområder, angiver farverne på kortene den højeste bevaringsværdi, der er givet på ejendommen.

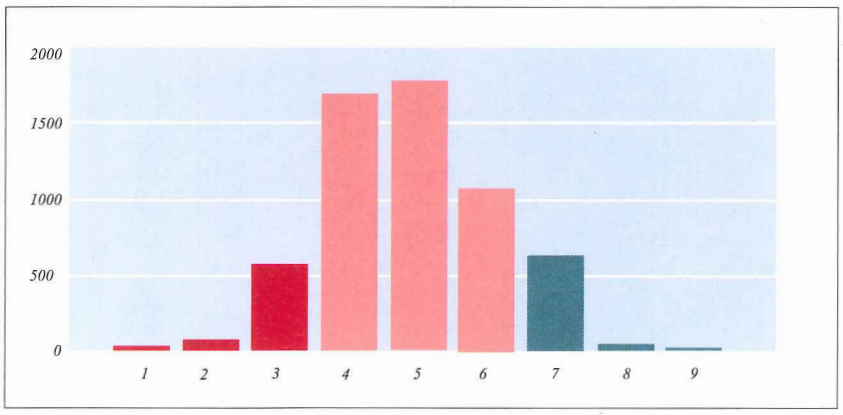

Søjlediagrammet viser antal bygninger opført før 1940 og deres fordeling efter bevaringsværdi. For Ringsted By og Benløse er også medtaget bygninger opført 1940-60.

Eksempler på vurderinger

Sct. Bendtsgade 5, opført i 1851 af skomager Mahler. Bygningen er et grundmuret, højt 4-fagshus med mansardtag og kvist mod gaden. Det er sammenbygget med et af de ældste huse i Ringsted, et bindingsværkshus fra slutningen af 1700-årene. Husene blev restaureret i 1960'erne. Bevaringsværdi 2.

Holbækvej 259. Stuehus opført i 1927. Bygningen er et grundmuret hus med kalkede facader og rødt tegltag. Det er et fint eksempel på et velbevaret husmandssted. Huset fremstår meget originalt. Bevaringsværdi 3.

Holbækvej 226. Stuehus til landbrug, opført i 1915. Det er grundmuret med pudsede og malede facader. taget er belagt med cementsten. Det er et velproportioneret hus med afstemte facader. Det har en høj originalitet, men en lidt uheldig tilbygning i gavlen, derfor 4 i bevaringsværdi.

Havemøllevej 69. Opført i 1900. Stuehus til landbrug. Huset er grundmuret med pudsede og malede facader, tagbeklædning af cementtagsten. Det er et velproportioneret hus, men det er præget af nye vinduer og døre. Bevaringsværdi 5.

Holbækvej 54, opført i 1934 og ombygget i 1980. Huset fremstår i dag med pudsede og malede facader. Der er foretaget ombygninger og udskiftninger af vinduer og døre, således at huset i dag fremstår meget uoriginalt, derfor 7 i bevaringsværdi.

Holbækvej 22, opført i 1925 og ombygget i 1960. Huset har fået nyt tag og nye vinduer, hvilket gør at huset fremstår uoriginalt. Bevaringsværdi 7.

Ringsted nord for stationen

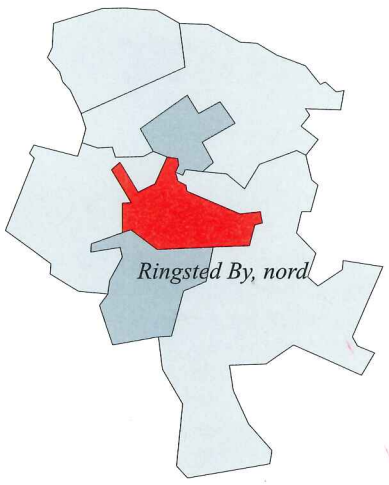

Borgerstiftelsen, Valdemarsgade 16.

Villa på Teglovnsgade.

Vest Motorvejen
Klosterdalen
Øksebjergvej
Bjergbakken
Munkebjergvej
Bøgebjergvej
Hagebjergvej
Nordre Ringvej
Østre Alle
Præstemarksvej
Præstemarksvej
Præstemarksvej

Den katolske kirke i Sct. Knudsgade.

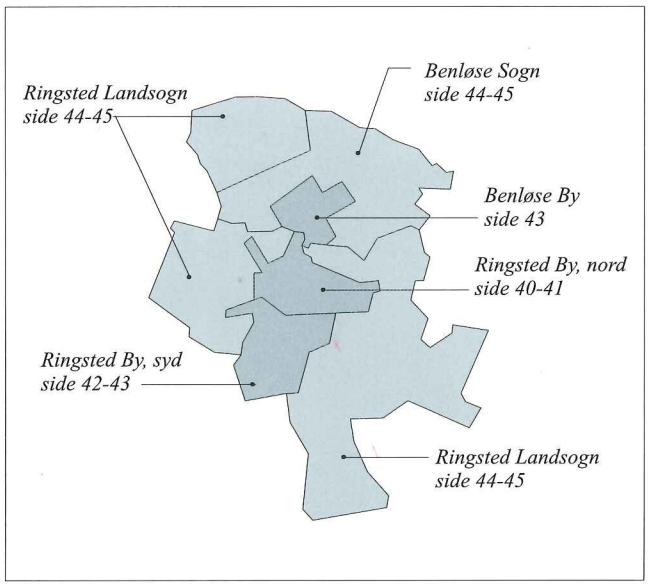

Oversigtskort over Ringsted by- og landsogn samt Benløse Sogn.

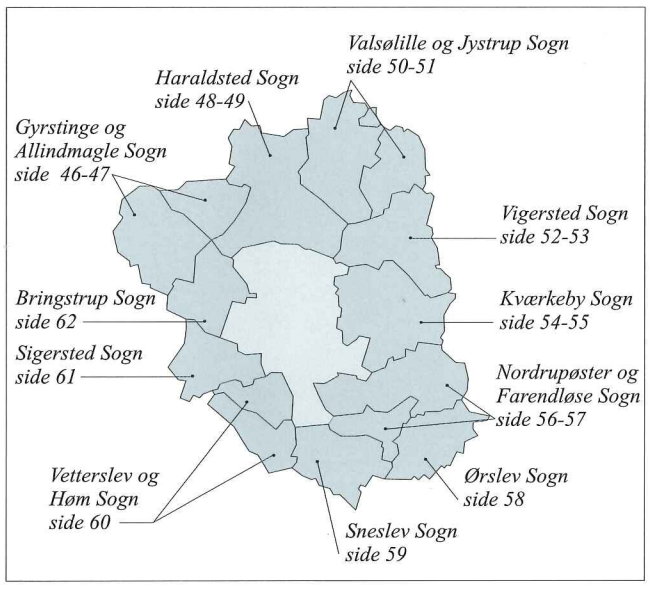

Oversigtskort over sognene i Ringsted Kommune.

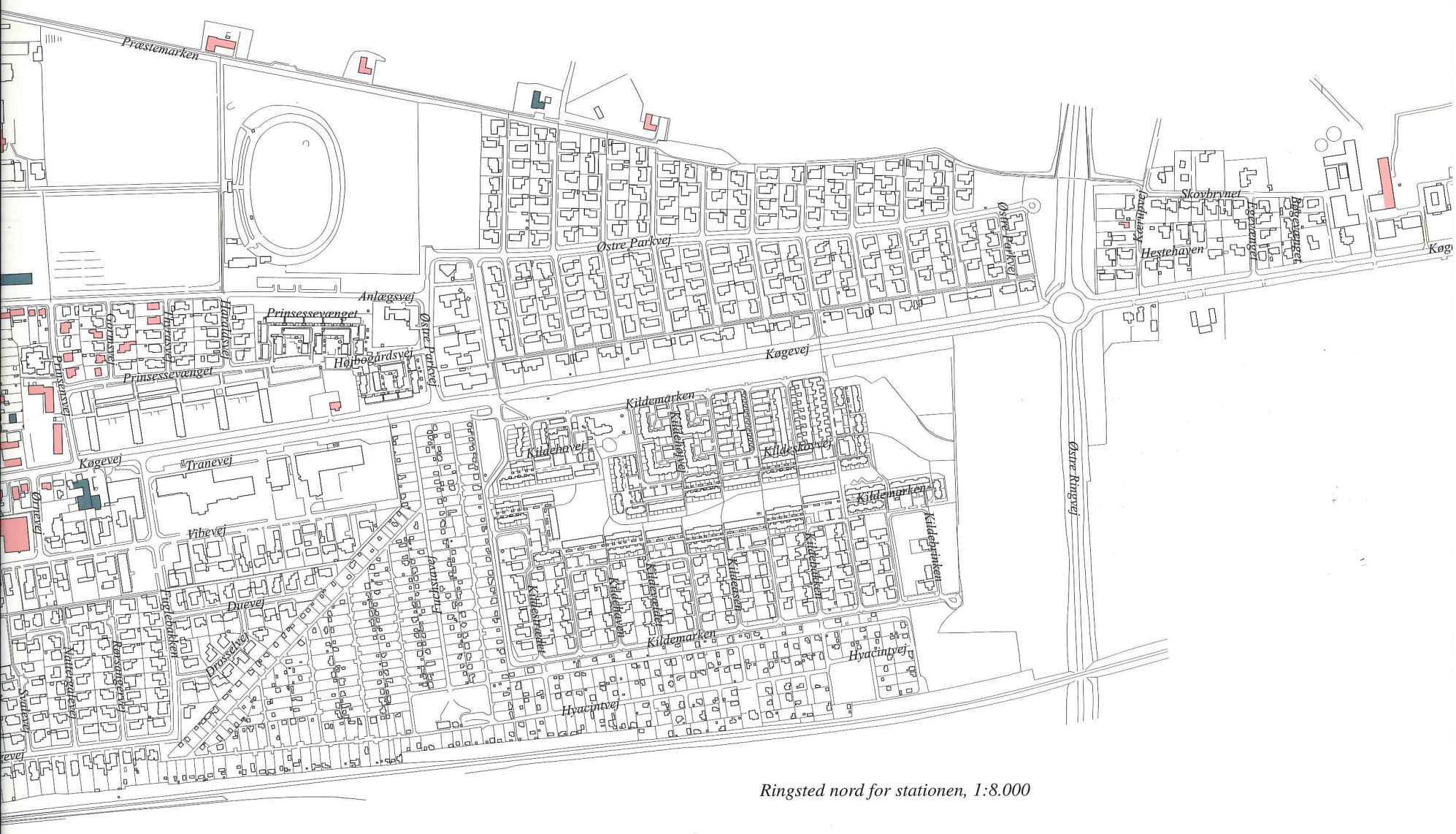

Ringsted nord for stationen, 1:8.000

Mellem Broerne
Industrivej
Hastervej
Rugvænget
Industrivej
Rolighedsvej
Odinsvej
Baldersvej
Jettevej
Hastervej
Thorsvej
Thorsvej
Odinsvej
Industriparken
Frejasvej
Mjølnersvej
Mjølnersvej
Hastervej
Bragesvej
Bragesvej
Industriparken
Ahorn Alle
Ahorn Alle
Ahorn Alle
Nesvedvej
Nesvedvej
Hugisvej
Sleipnersvej
Sleipnersvej
Havbyrdvej
Eriksvej
Eriksvej
Abelsvej
Abelsvej
Bongerds Alle
Kristoffersvej
Kristoffersvej
Kristoffersvej
Nesvedvej
Nesvedvej
Mellevej
Mellevej
Mellevej
Havbyrdvej
Hugisvej
Hugisvej
Nesvedvej
Rolighedsvej
Hjortevænget
Hjortevænget
Hjortevænget
Sondervang
Sondervang
Sondre Parkvej
Sondre Parkvej
Sondre Parkvej
Sondre Parkvej
Anemonevej
Anemonevej
Anemonev

Ringsteds nordlige bydel, Benløse

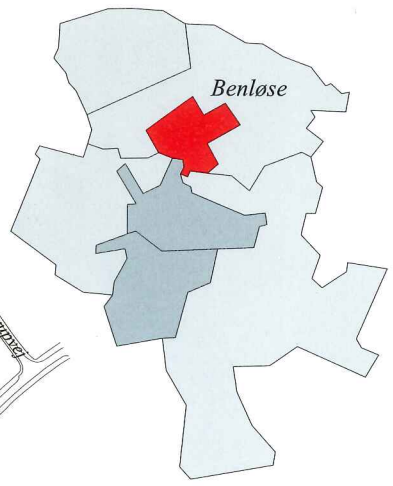

Rækkehusbebyggelse på Balstrupvej

Benløse, 1:8.000

Ringsted Landsogn og Benløse Sogn

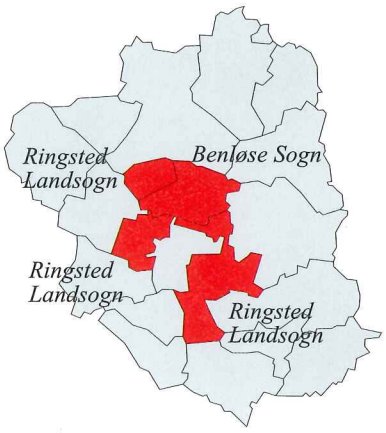

I Ringsted Landsogn ligger byerne Balstrup, Tolstrup, Torpet og Havbyrd. I Benløse Sogn ligger landsbyen Benløse samt Ringsteds nordlige bydel Benløse, samt hovedgården Kærup.

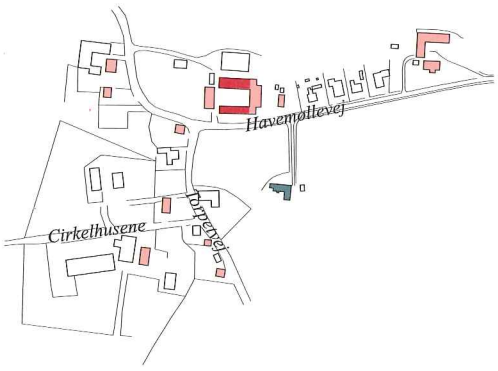

Torpet, 1:8.000

Slangerupvej 7, Benløse

Tolstrup gl. skole.

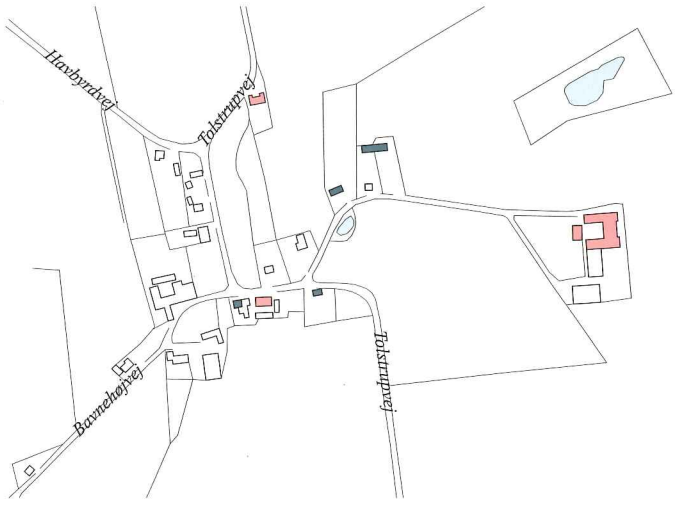

Havbyrd, 1:8.000

Kærup Hovedgård

Ringsted Landsogn og
Benløse Sogn, 1:30.000

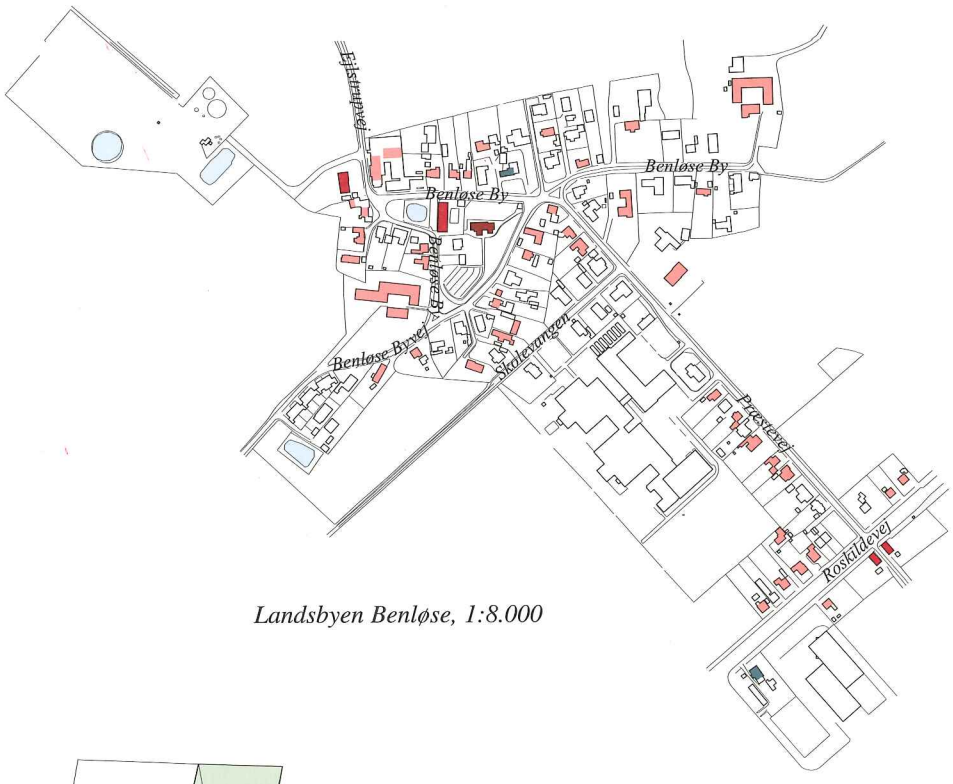

Landsbyen Benløse, 1:8.000

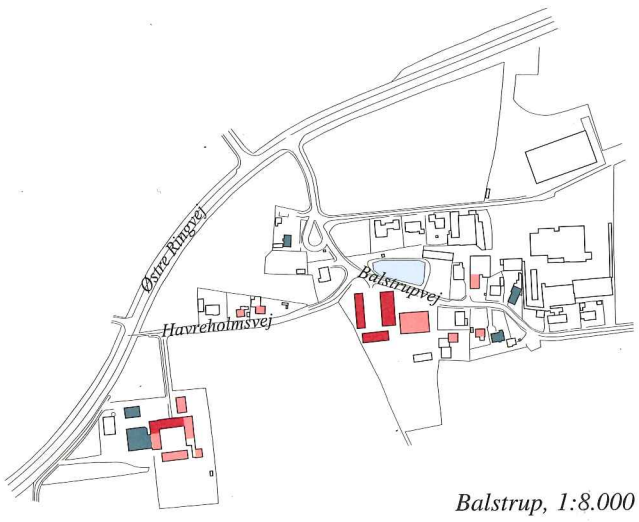

Balstrup, 1:8.000

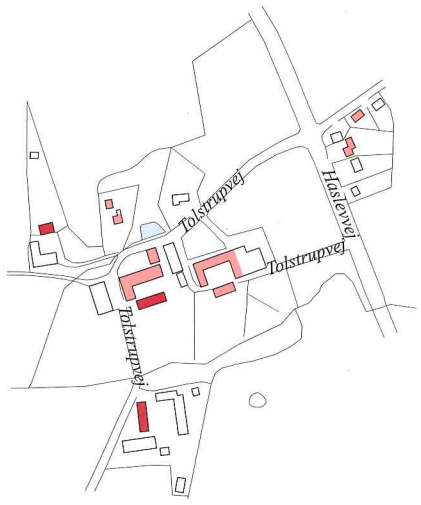

Tolstrup, 1:8.000

Gyrstinge Sogn og Allindemagle Sogn

I Gyrstinge og Allindemagle sogne ligger byerne Allindemagle, Gyrstinge og Ørslevvester. Grænsen mellem de to sogne går gennem Gyrstinge Sø og langs Ringsted Å.

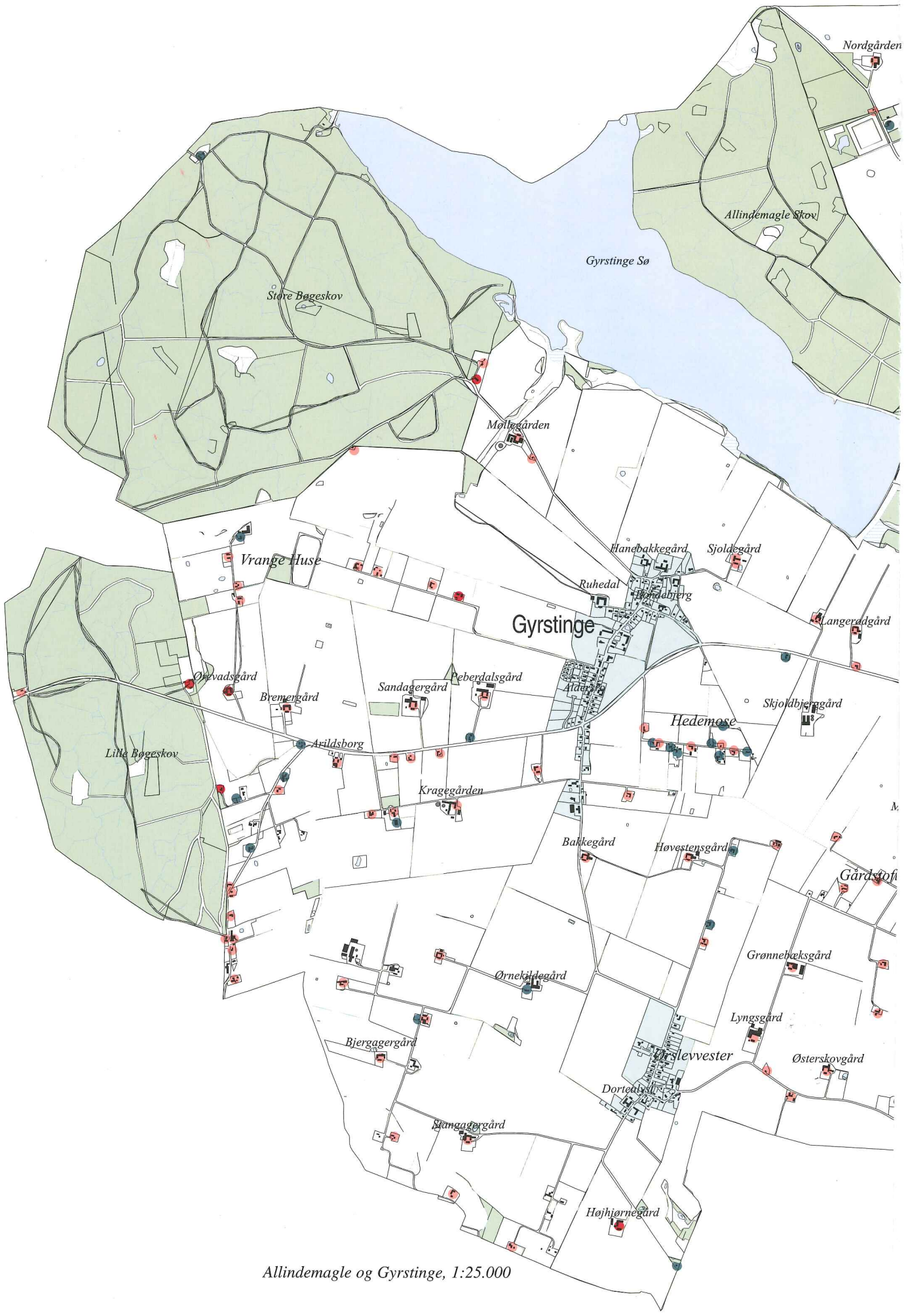

Allindemagle og Gyrstinge, 1:25.000

Allindemaglegård

Gyrstinge Kirke.

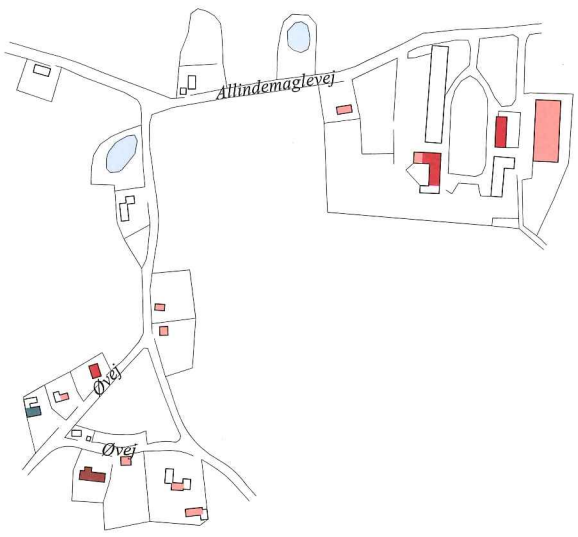

Allindemagle, 1:8.000

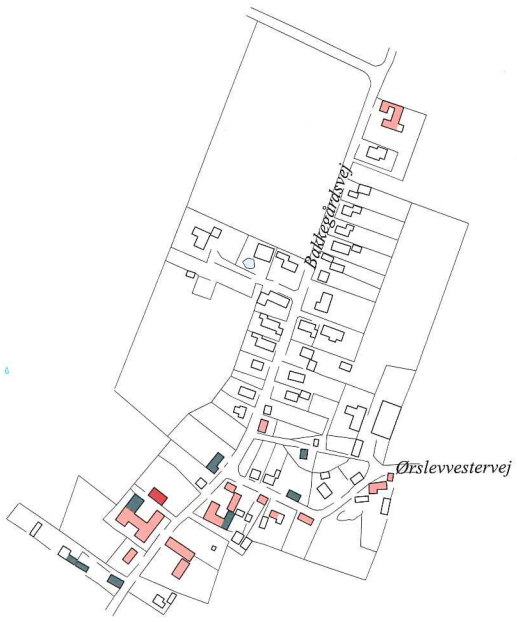

Ørslevvester, 1:8.000

Gyrstinge, 1:8.000

Haraldsted Sogn

I sognet ligger byerne Haraldsted, Valsømagle, Skee og Allindelille. Ved sognegrænsen ligger Langesø eller Haraldsted Sø. Sognet er bakket og for den sydlige dels vedkommende særdeles skovrigt.

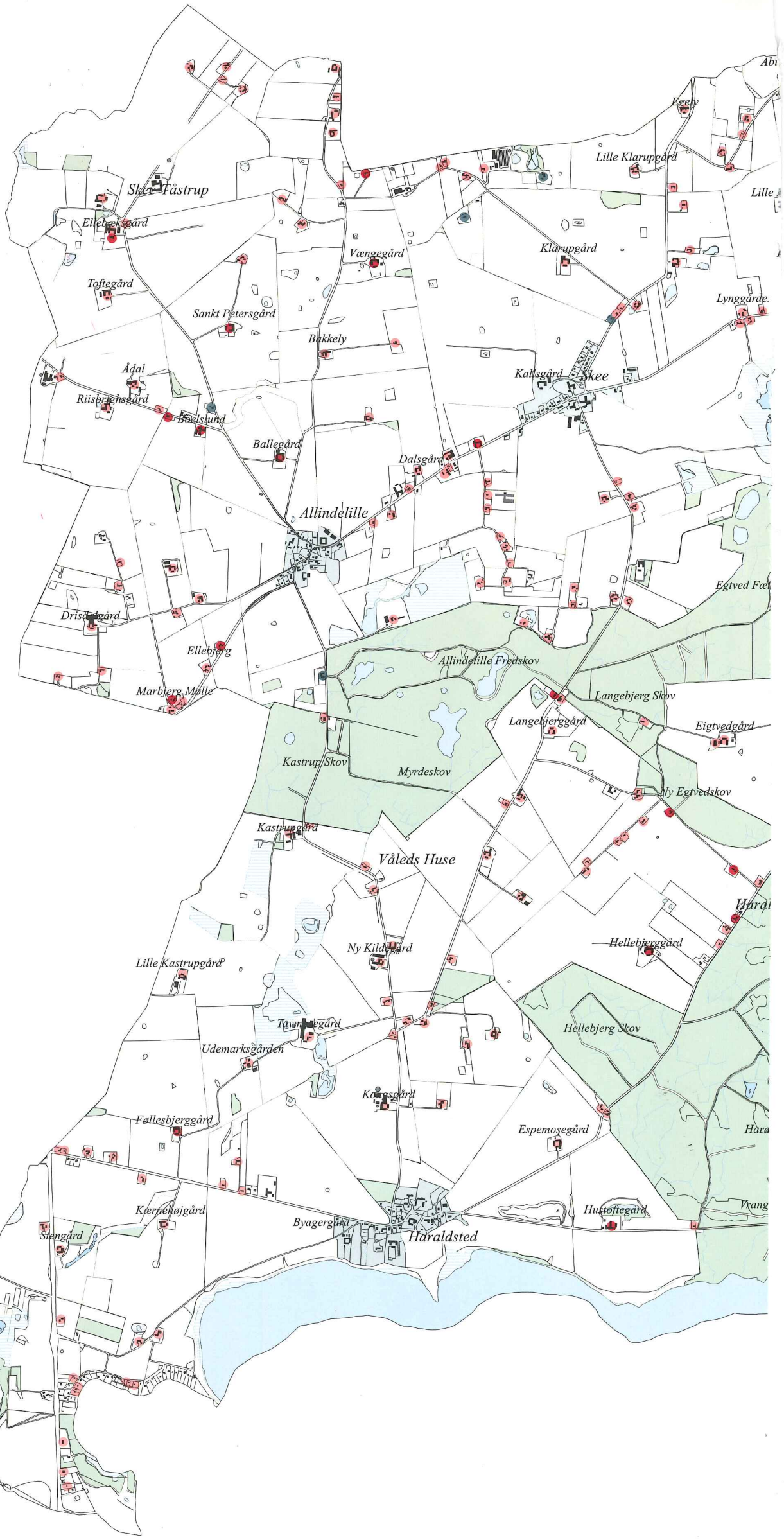

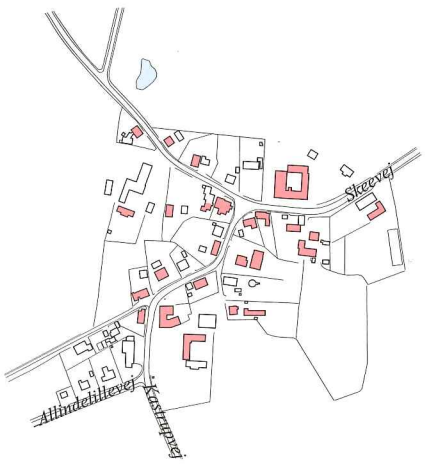

Allindelille, 1:8.000

Kirken i Haraldsted.

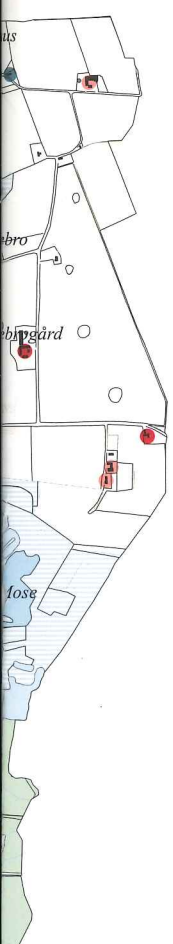

Skee, 1:8.000

Gård i Valsømagle.

Gård i Skee.

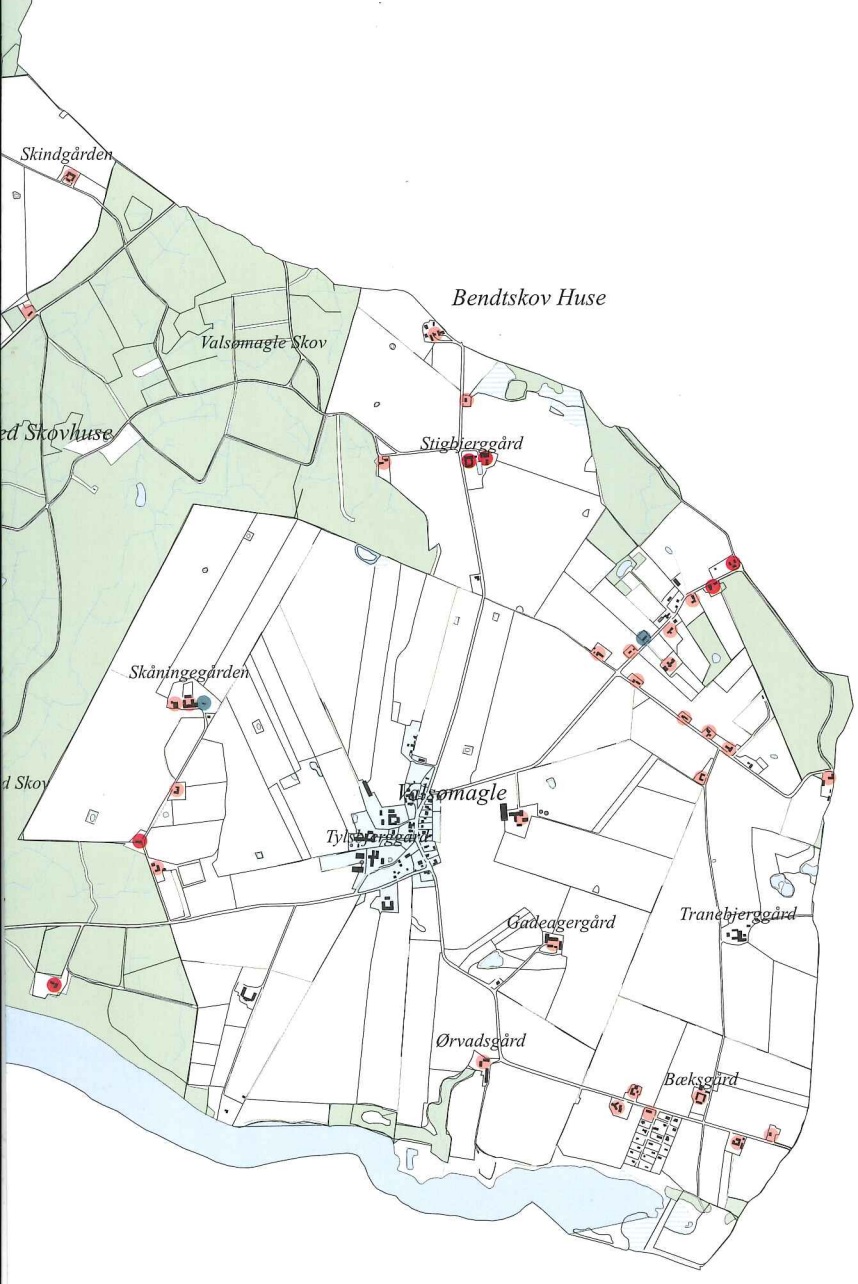

Haraldsted Sogn, 1:25.000

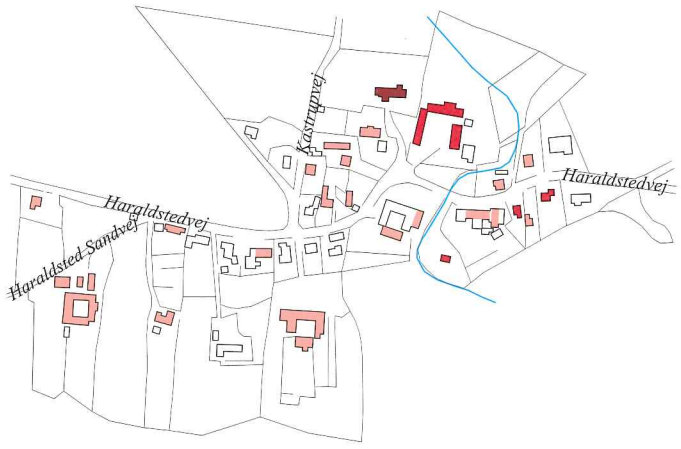

Haraldsted, 1:8.000

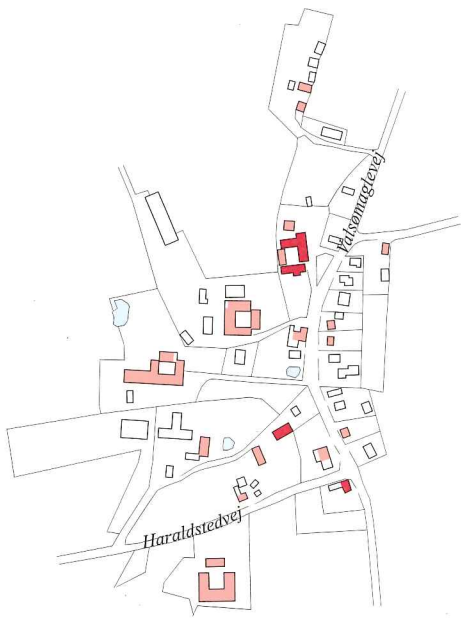

Valsømagle, 1:8.000

Valsølille Sogn og Jystrup Sogn

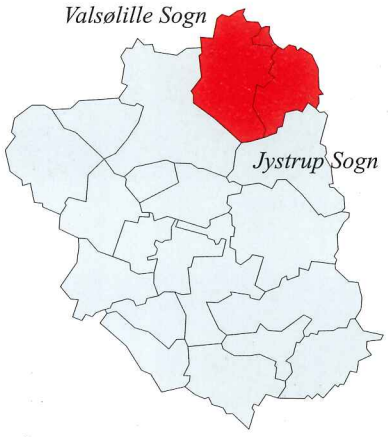

I Valsølille Sogn ligger kun landsbyen Valsølille. Endvidere ligger herregården Skjoldenæsholm i sognet, der i øvrigt er bakket og skovrigt.

I Jystrup Sogn ligger kun landsbyen Jystrup med kirke og præstegård. Sognet er stærkt bakket og ligger de fleste steder mere end 80 m over havet.

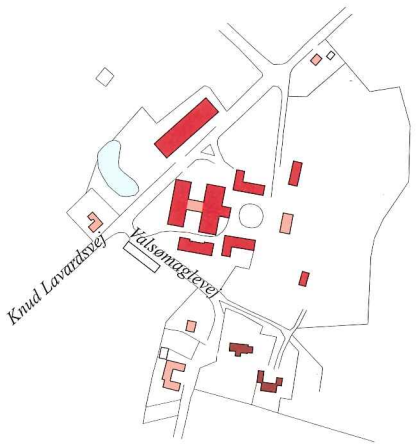

Valsølille, 1:8.000

Valsølillegård.

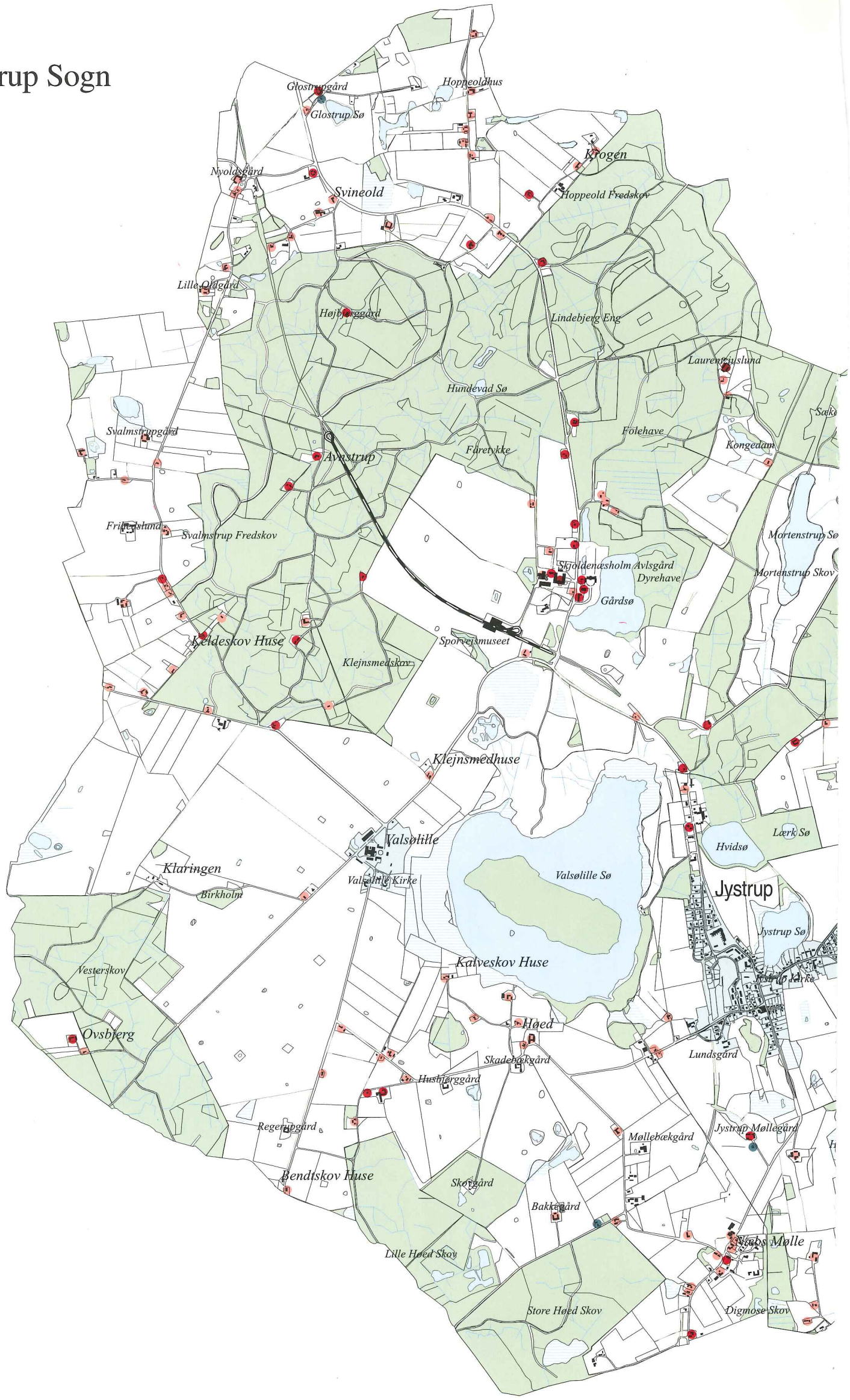

Valsølille og Jystrup Sogne, 1:25.000

Den gamle skole i Jystrup.

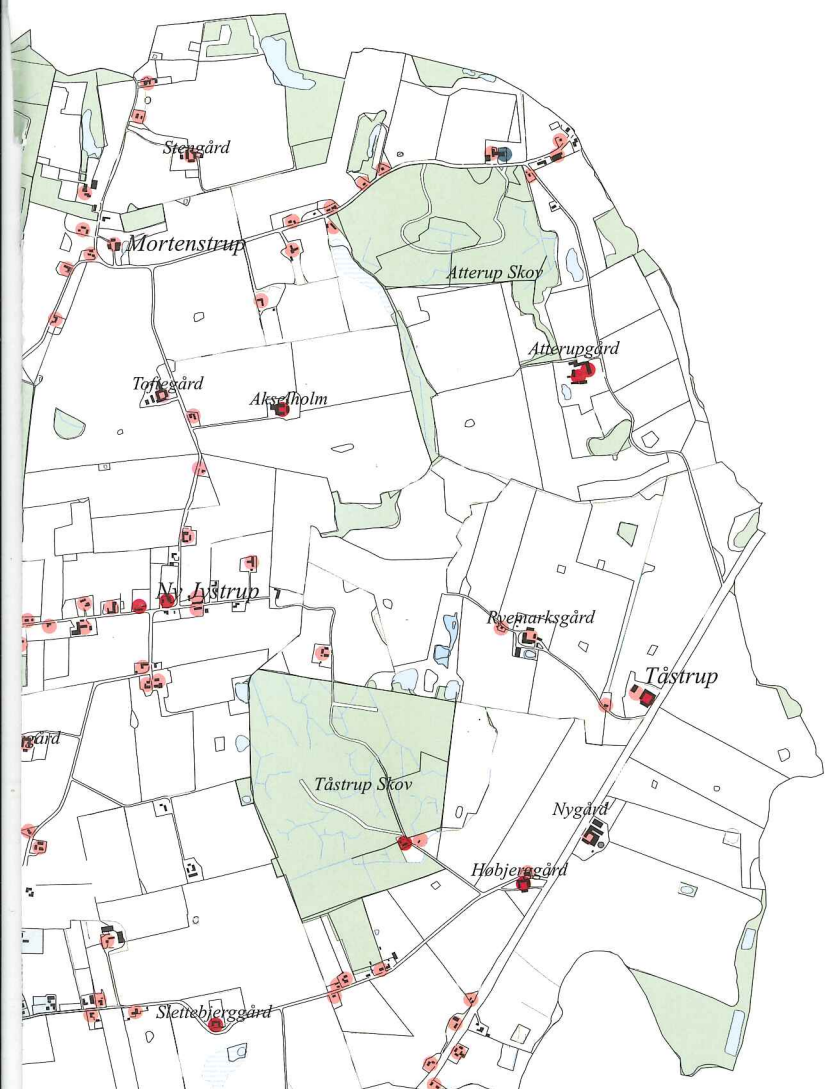

Jystrup, 1:8.000

Se Vigersted Sogn

Egemose, 1:8.000 (se også Vigersted Sogn på næste side)

Vigersted Sogn

I sognet ligger byerne Vigersted, Ågerup, Snekkerup og Ortved. Endvidere ligger godset Humleore i sognet ved den store Humleore Skov. Den sydlige grænse dannes af Vigersdal Å.

Ortved, 1:8.000

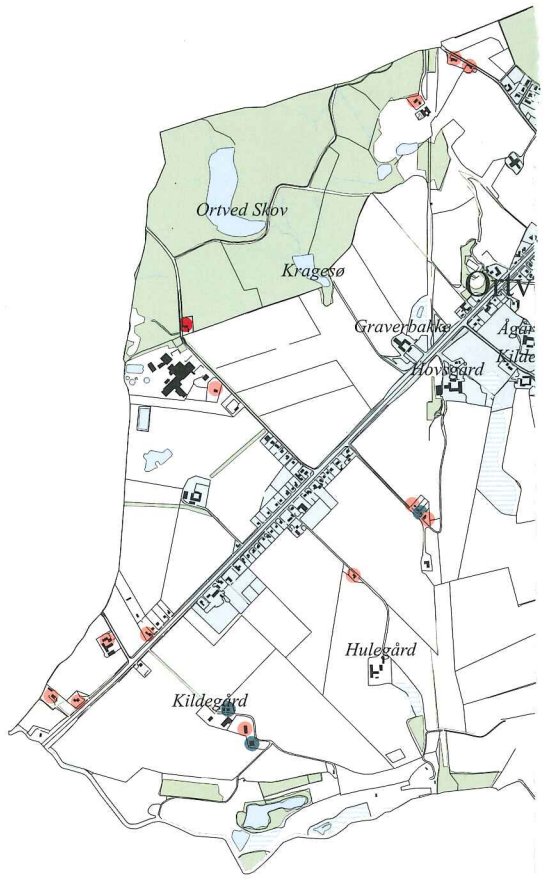

Vigersted Sogn, 1:25.000

Godset Humleore, hovedbygningen.

Vigersted Kirke.

Se Valsølille Sogn og Jystrup Sogn.

Snekkerup Hestehave
Skåningehuse
Egemose
Eskemose
Snekkerup
Lundegård
Toftagergård
Ortved Lund
Dyssegård
Toftgård
Bøgedalsgård
Grønholt Lodder
De Placegård
Ågerup
Vangeholmsgård
Vigersted
Elmegård
Ejendommen
Øverdrevsgård
Vigersted Kirke
Bjerggagergård
Skovgård
Værkevadgård
Humleorehus
Skovridervænge
Røgelborg
Humleore
Langemose
Folehave

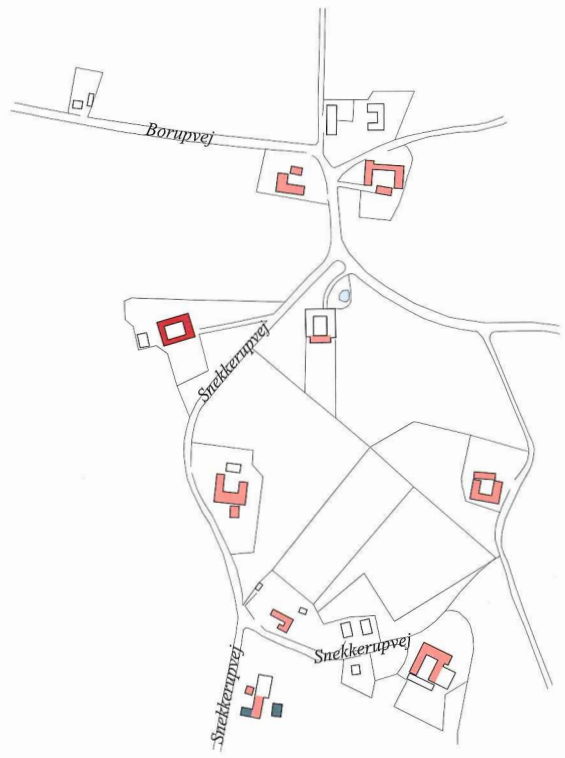

Snekkerup, 1:8.000

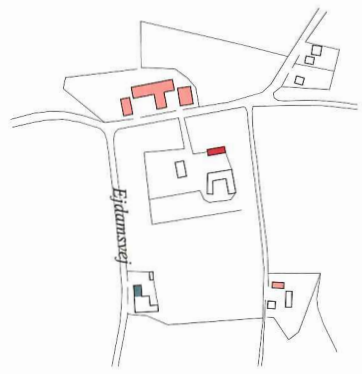

Ågerup, 1:8.000

Vigersted, 1:8.000

Kværkeby Sogn

I sognet ligger kun landsbyen Kværkeby med kirke. Endvidere ligger gårdene Rosengård og Adamshøj i sognet. Størstedelen af sognet er en svagt bølget moræneflade, der mod vest sænker sig ned mod Kværkeby Mose.

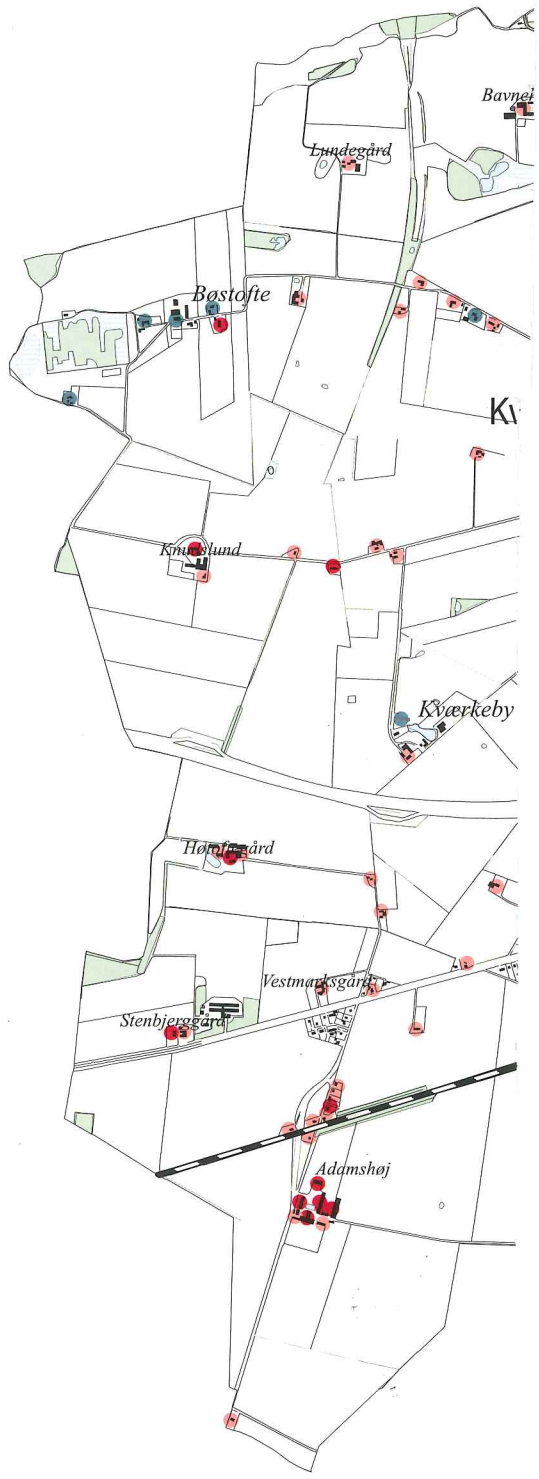

Kværkeby, 1:8.000

Adamshøj, avlsbygning.

Adamshøj hovedbygning.

Kværkeby Sogn, 1:25.000

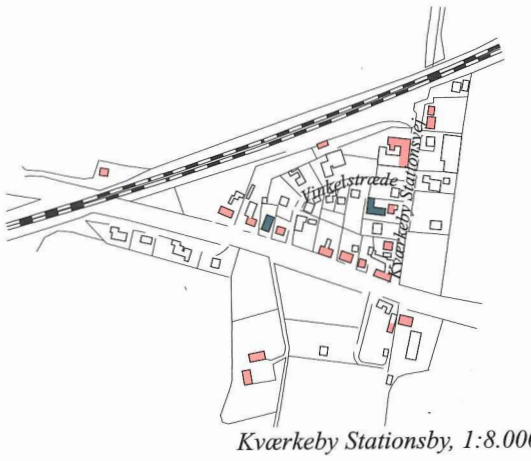

Kværkeby Stationsby, 1:8.000

Nordrupøster Sogn og Farendløse Sogn

I Nordrupøster Sogn ligger byerne Nordrup, Klippede og Mulstrup, endvidere ligger herregården Giesegård i sognet. Bortset fra den østlige del er sognet yderst jævnt og af stor frugtbarhed.

I Farendløse Sogn ligger byerne Farendløse og Tvindelstrup. Landskabet er skovløst med jævnt svagt bølgende moræneflader.

Mulstrup, 1:8.000

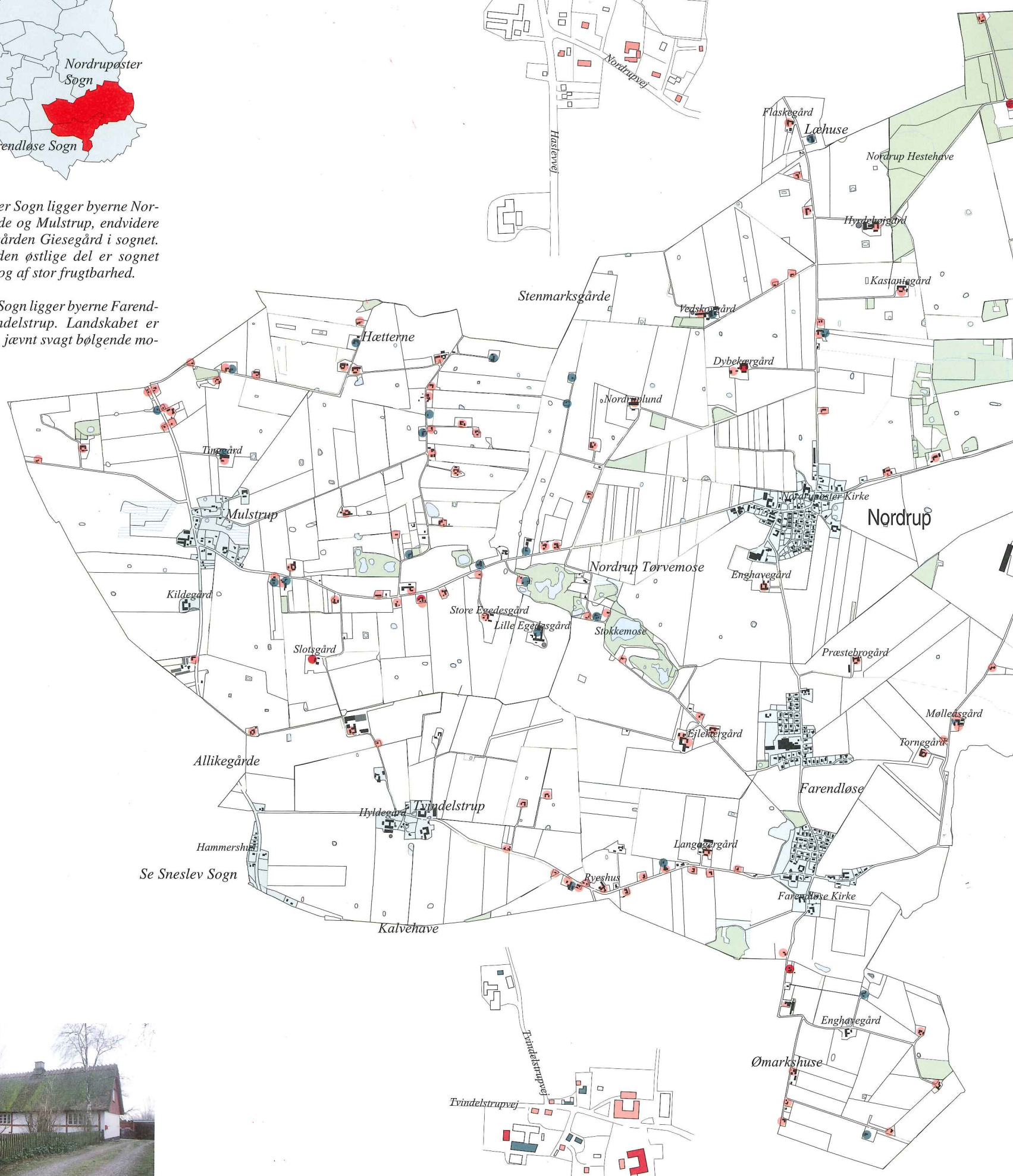

Bindingsværkshus i Klippede.

Tvindelstrup, 1:8.000

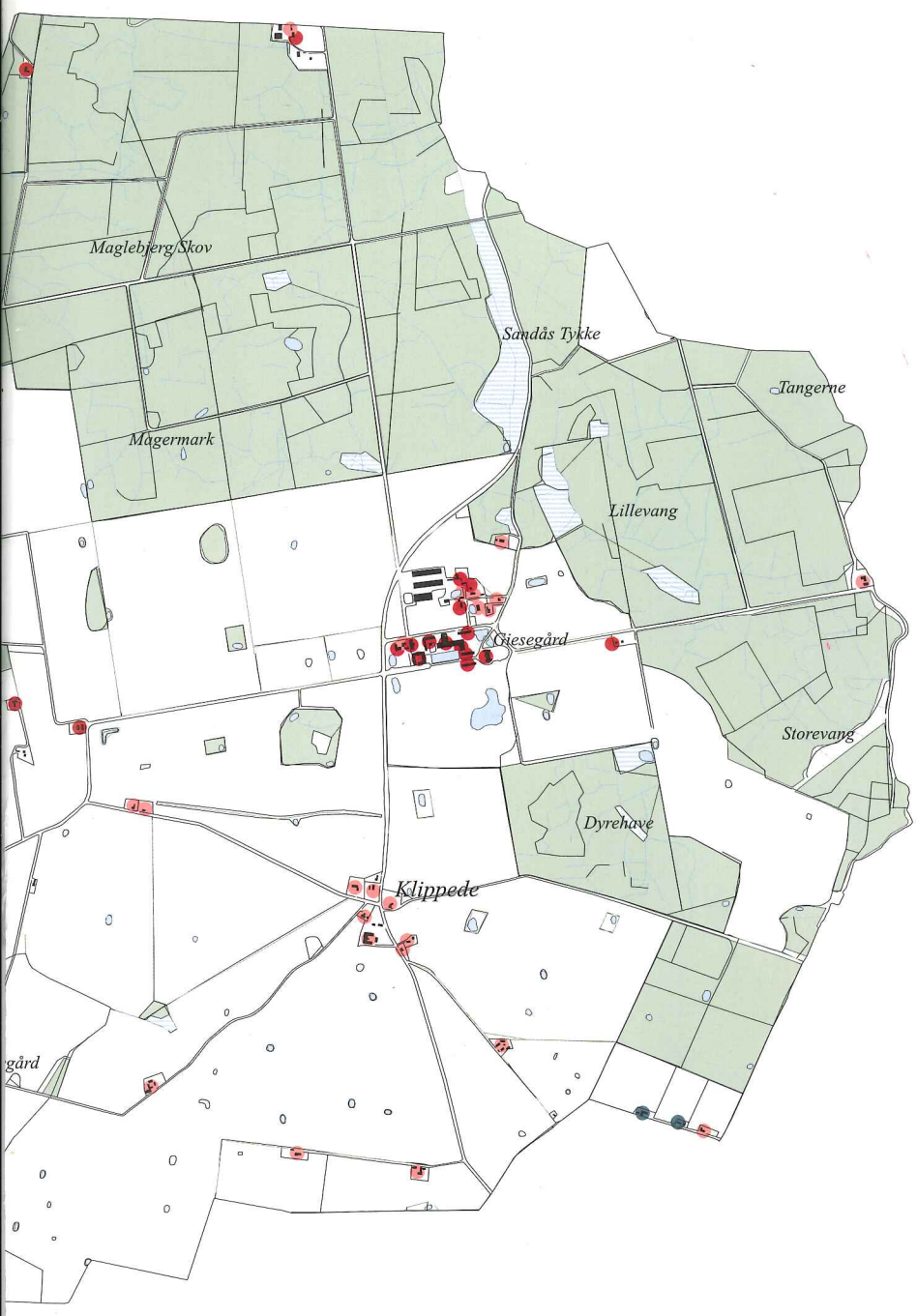

Nordrupøster Sogn og Farendløse Sogn, 1:25.000

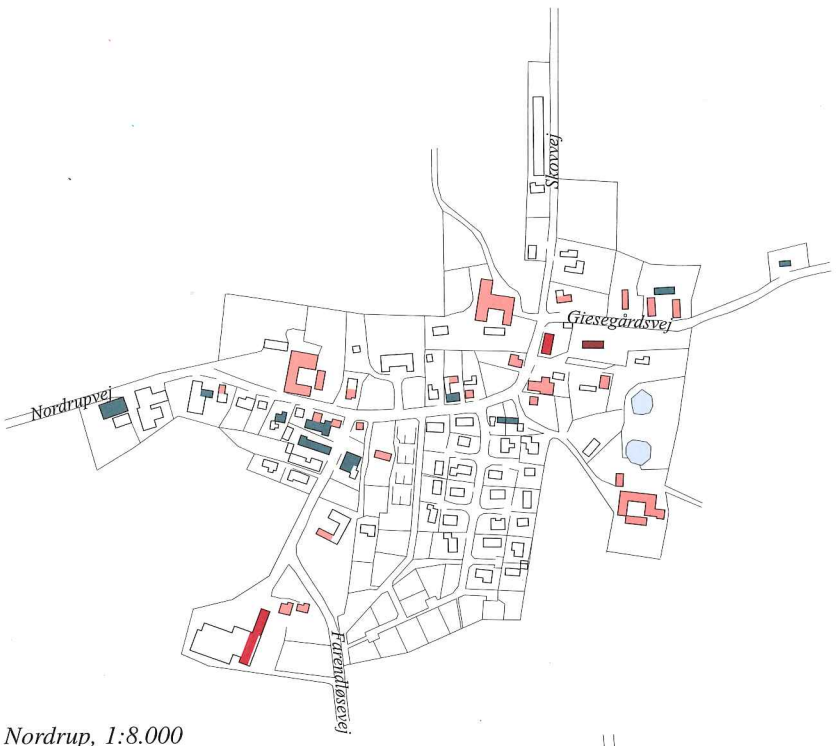

Nordrup, 1:8.000

Farendløse, 1:8.000

Grundmuret stuehus til gård i Farendløse.

Farendløse, 1:8.000

Farendløse Kirke.

Ørslev Sogn

I sognet ligger byerne Ørslev og Kagstrup. Den østlige del af sognet er bakket, mens den øvrige del er relativt fladt.

Ørslev, 1:8.000

Ottestrup Gods

Ørslev Sogn, 1:25.000

Kagstrup, 1:8.000

Sneslev Sogn

I sognet ligger landsbyerne Sneslev og Hjelmsømagle. Endvidere ligger hovedgården Eskilstrup i sognet.

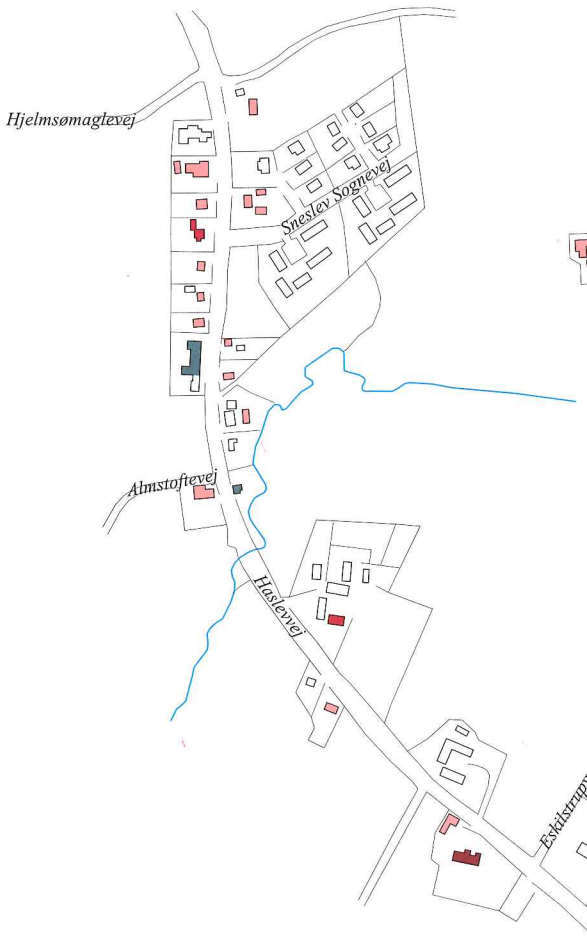

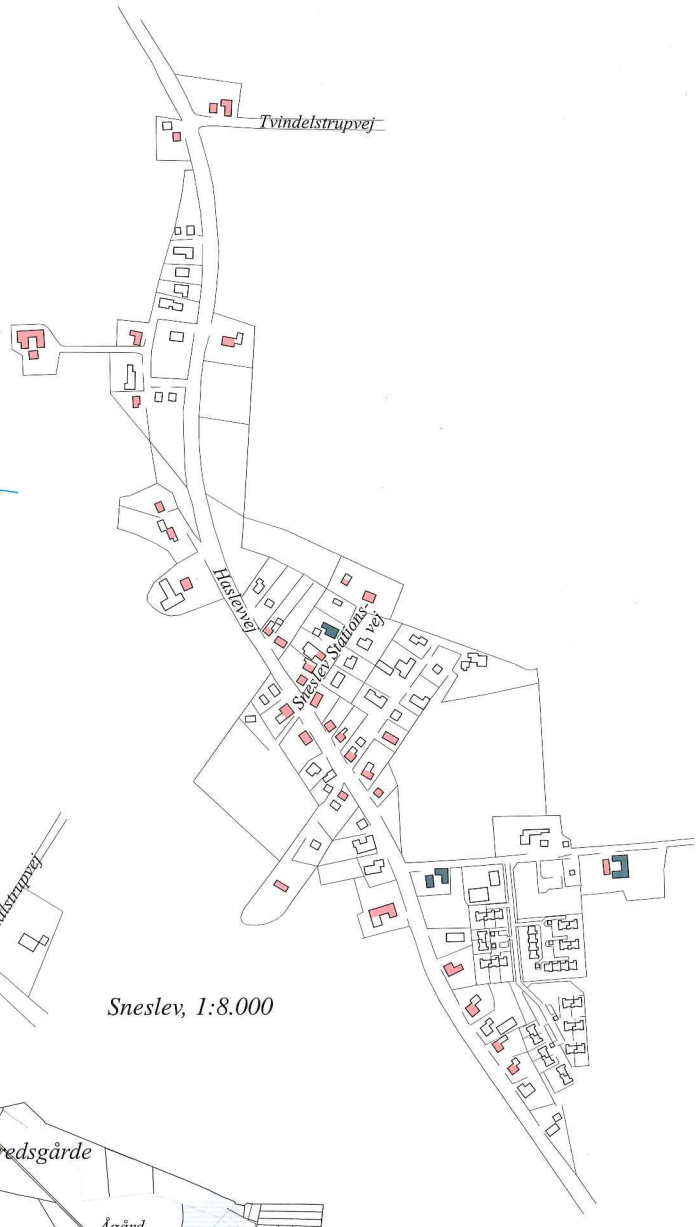

Sneslev, 1:8.000

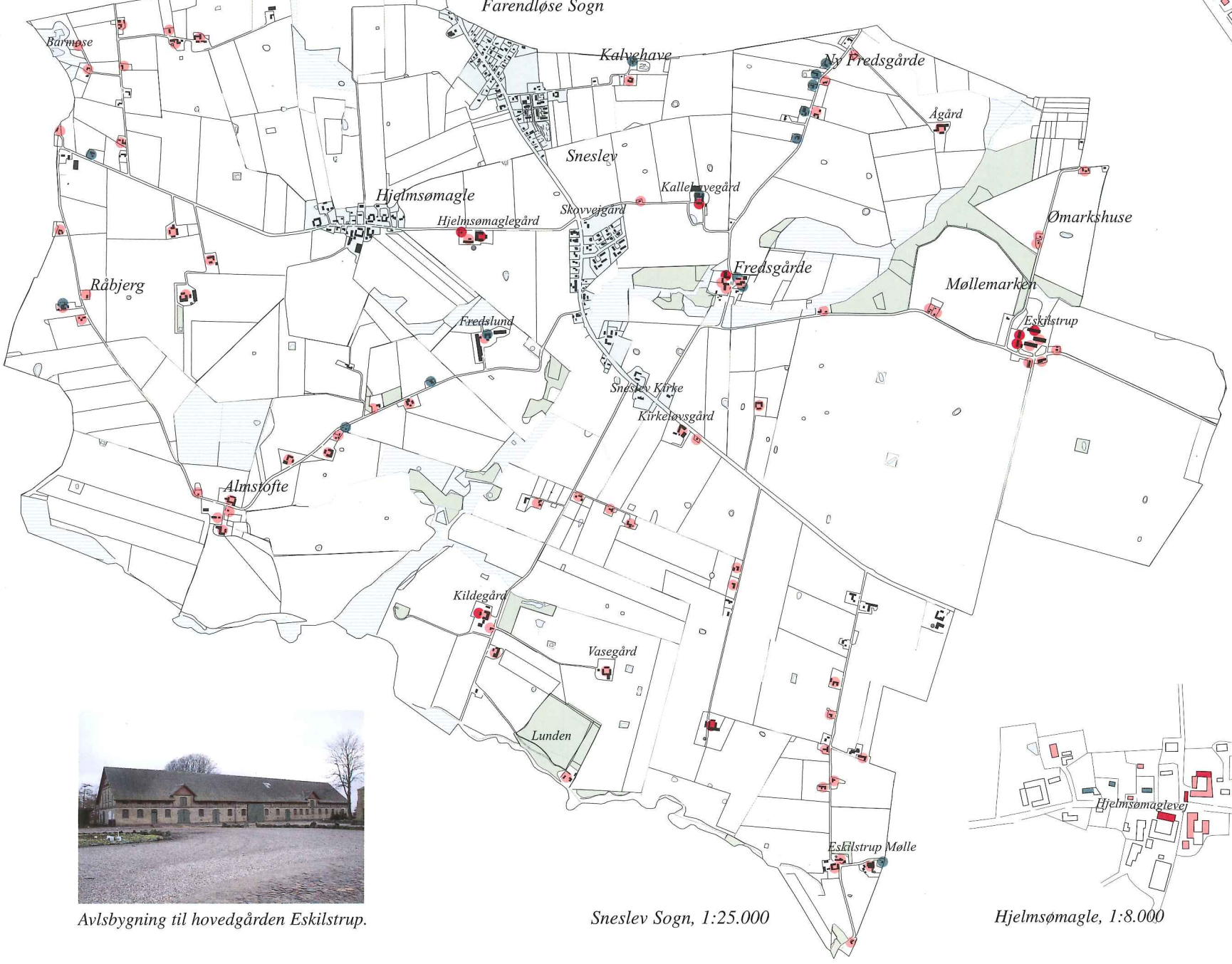

Sneslev Sogn, 1:25.000

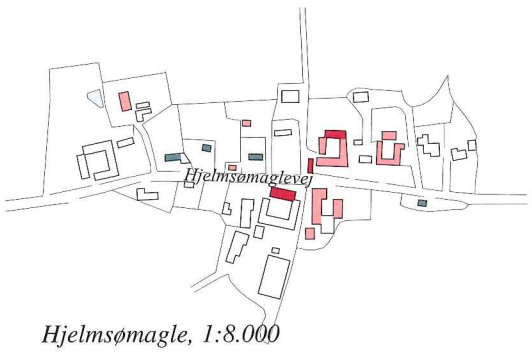

Hjelmsømagle, 1:8.000

Avlsbygning til hovedgården Eskilstrup.

Vetterslev Sogn og Høm Sogn

I Vetterslev Sogn ligger kun byen Vetterslev med kirke og præstegård. Endvidere ligger hovedgården Sørup i sognet, der mod øst grænser op til Susåens dybe dal.

I Høm Sogn ligger kun byen Høm med kirke. Sognet er skovløst med et relativt fladt landskab.

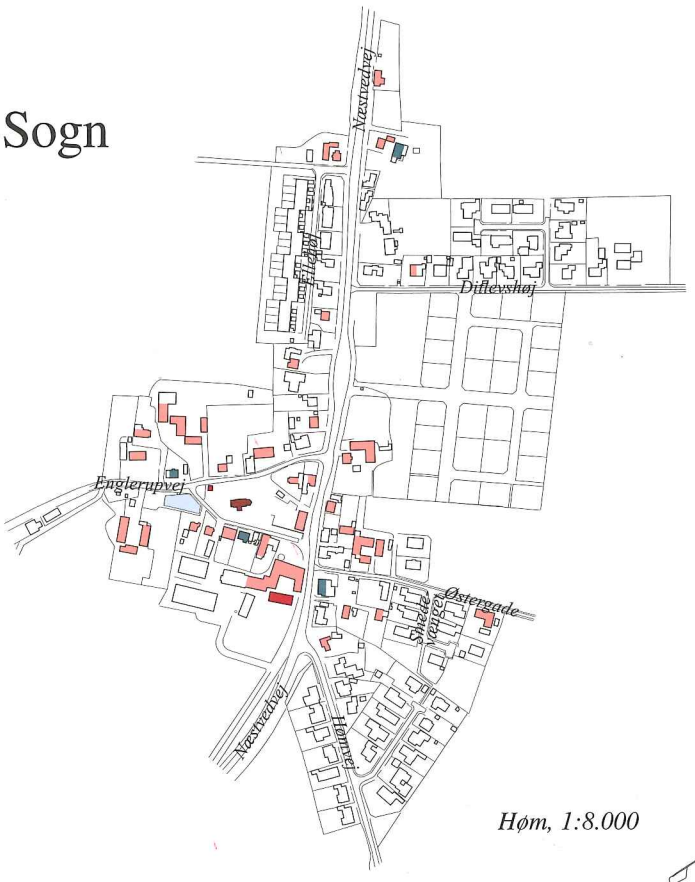

Høm, 1:8.000

Sørup Hovedgård.

Høm Kirke.

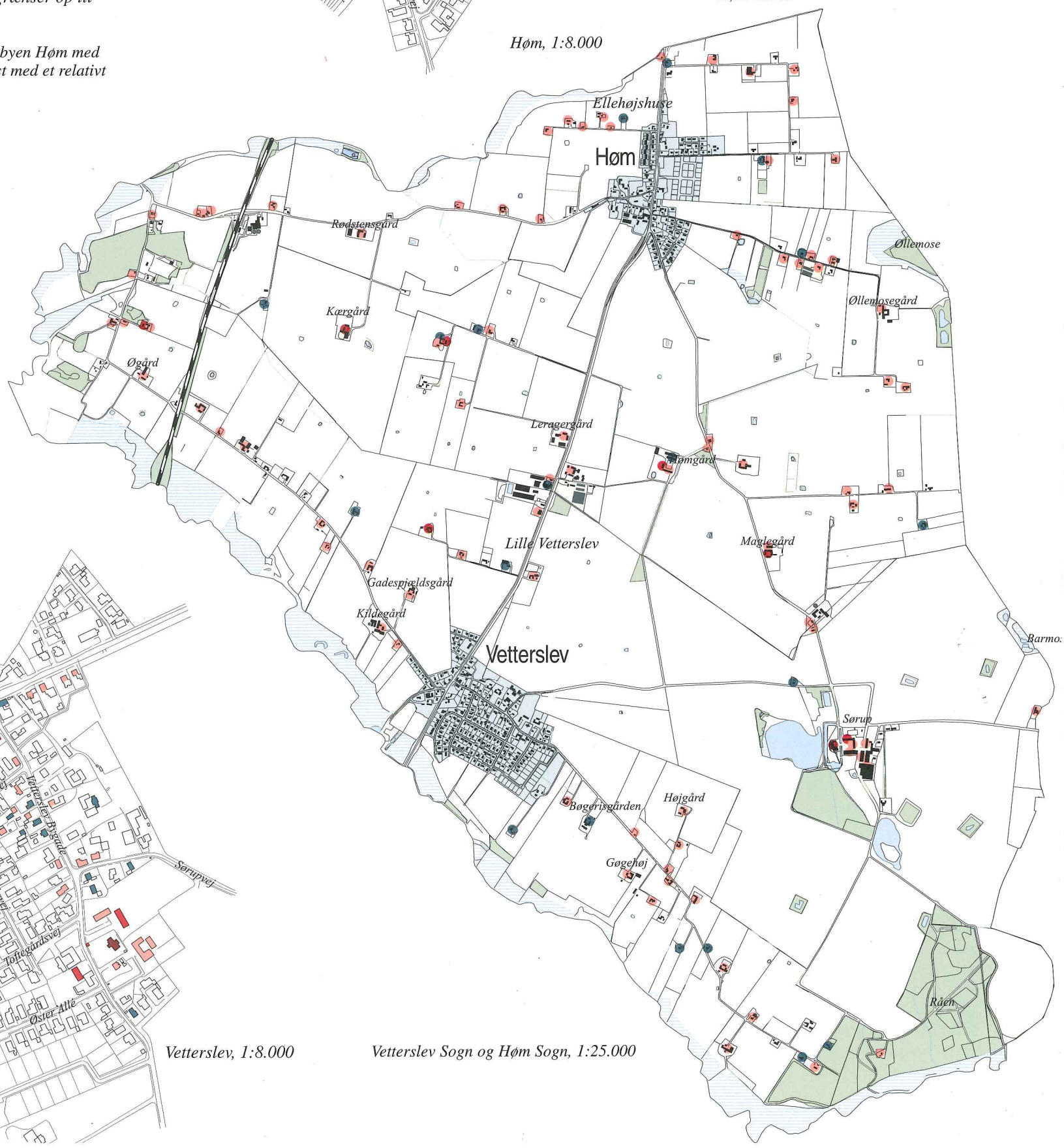

Vetterslev Sogn og Høm Sogn, 1:25.000

Vetterslev, 1:8.000

Sigersted Sogn

I sognet ligger byerne Sigersted og Skellerød. Endvidere ligger møllegården Englerupgård i sognet. Det jævnt kuperede terræn hæver sig fra øst og syd, hvor henholdsvis Ringsted Å og Suså danner sognegrænse.

Kampestensmuret gård i Skellerød.

Sigersted Kirke.

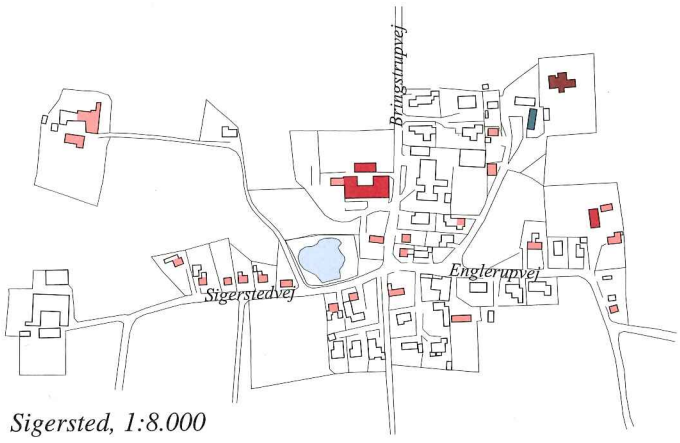

Sigersted, 1:8.000

Skellerød, 1:8.000

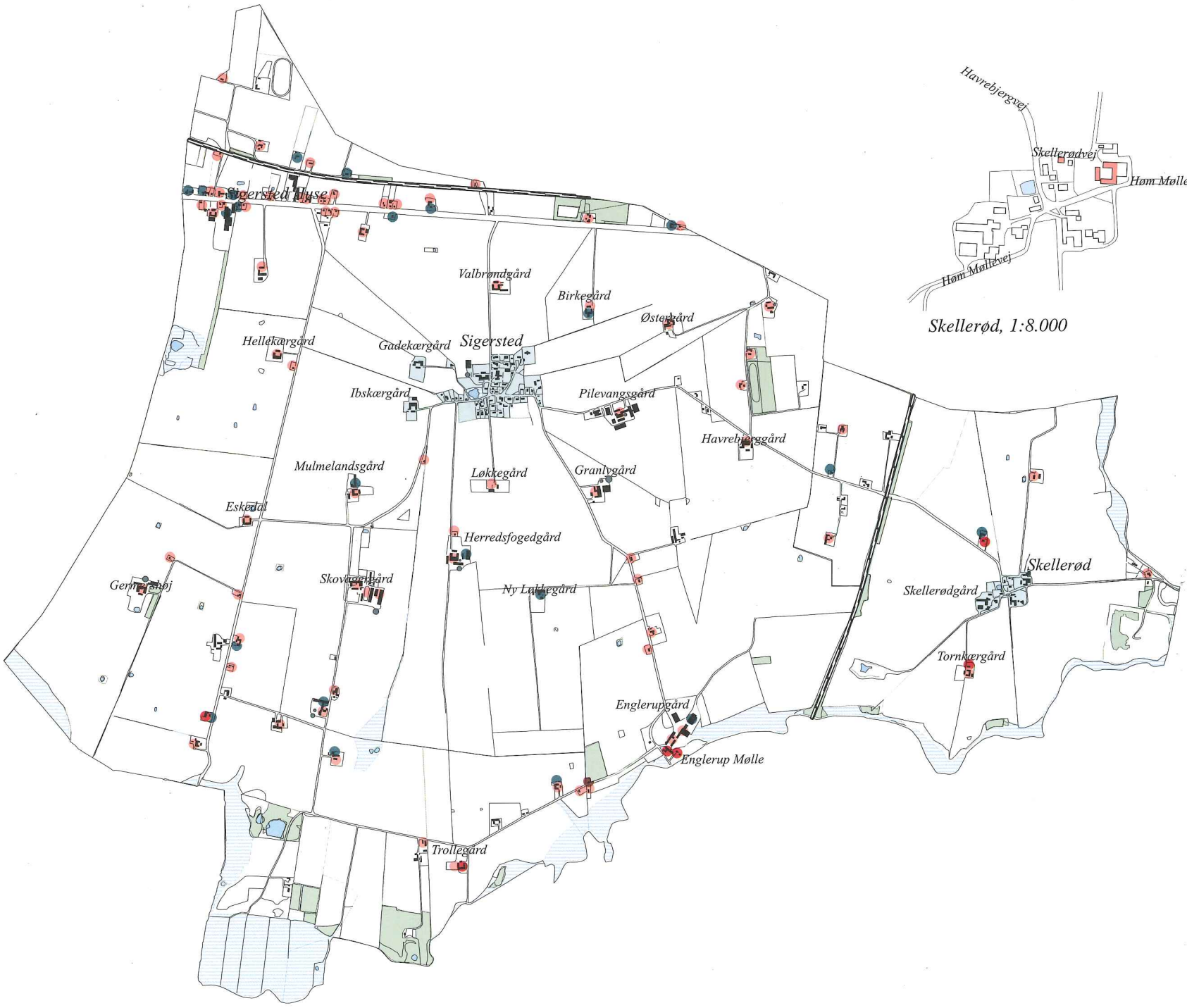

Sigersted Sogn, 1:25.000

Bringstrup Sogn

I sognet ligger landsbyerne Bringstrup og Ørslev under Skoven, samt hovedgården Ll. Svenstrup. Østgrænsen følger Ringsted Å.

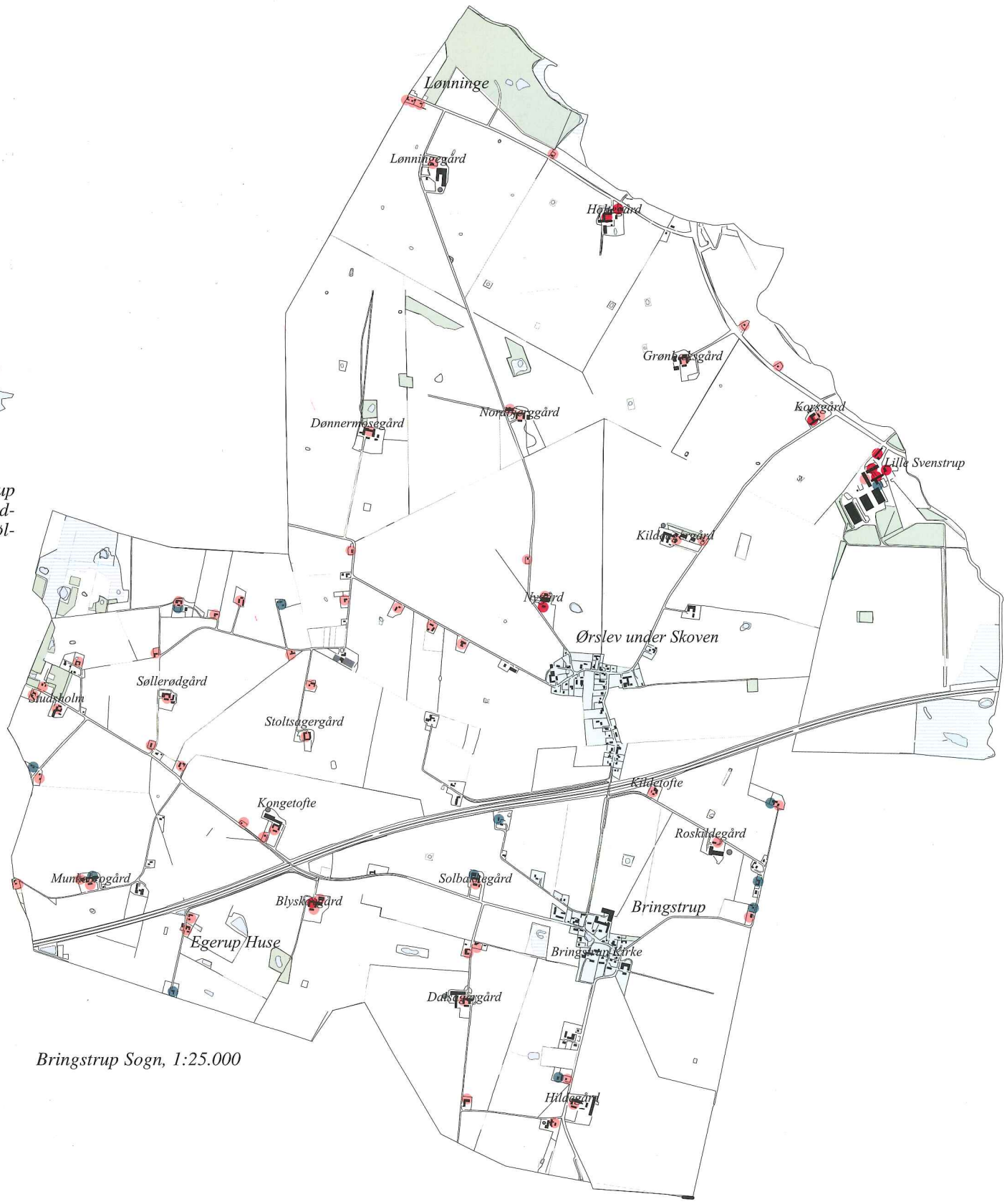

Bringstrup Sogn, 1:25.000

Grundmuret hovedhus til gård i Bringstrup.

Bringstrup Kirke.

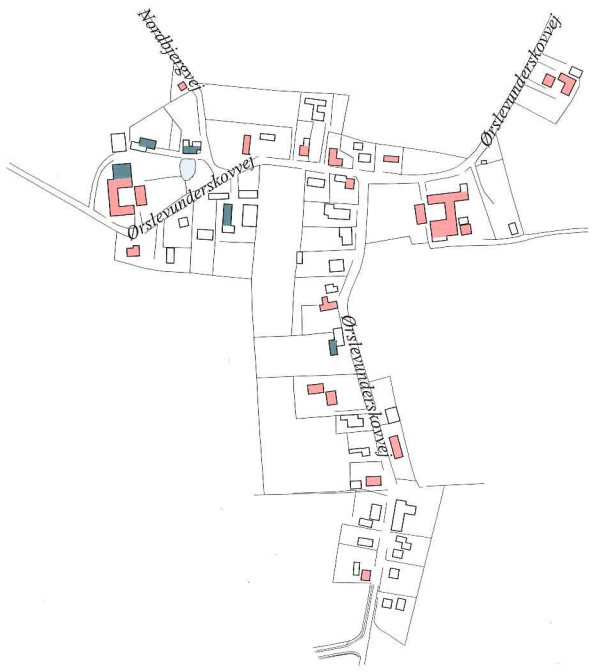

Ørslev under skoven, 1:8.000

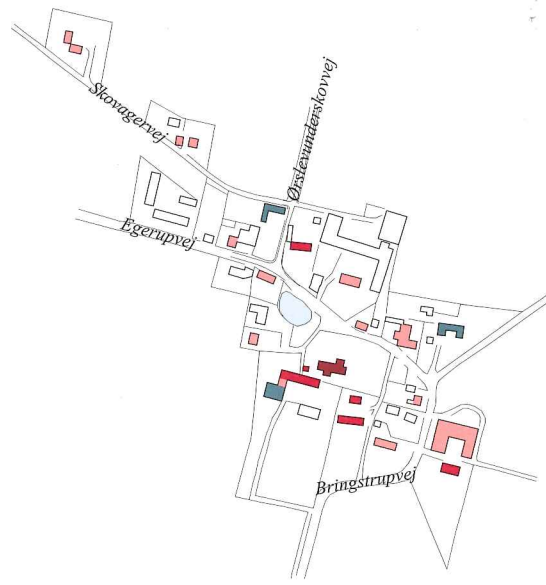

Bringstrup, 1:8.000

Bevaring og udvikling

Bevaringsplanlægning
Ringsted Kommune midt på Sjællands højdedrag er karakteristisk ved det varierede landskab, de udstrakte sø- og skovområder mod nord og ikke mindst Susåens og Ringsted Ås smukke forløb gennem landskabet mod syd.

Ringsted by og kommunens landsbyer har hver deres særpræg. I byen er det den mægtige teglstenskirke, Sct. Bendts Kirke, omgivet af grønne områder. Den gamle middelalderby rummer dog ikke andre bygninger fra middelalderen. Heller ikke bygninger fra 1700-årene findes i nævneværdig omfang i Ringsted. Først fra 1800-årene, 1900-årene og ikke mindst fra 1940'erne og 1950'erne findes de bygninger, der karakteriserer Ringsted. De mange landsbyer i kommunen er ret forskellige. Nogle har udviklet sig til mindre byområder, andre har særlige historiske forudsætninger for deres nuværende udseende, mens andre igen har bevaret en stor del af deres oprindelige udtryk. De store gårde og godser i kommunen præger landskabet med store markområder og bygningsanlæg.

Kommuneatlasset viser og beskriver disse karakteristiske landskabstræk, bymiljøer og bygninger og giver samtidig eksempler på værdifulde træk, der bør styrkes eller bevares.

Atlasset og den omfattende kortlægning og registrering af kommunens bymiljøer er tænkt som en hjælp for kommunens planlæggere, når der fremover skal planlægges og administreres i kommunen. Resultaterne af kortlægningen og registreringsarbejdet sikrer ikke i sig selv, at kvaliteter i bymiljøer eller bygninger bevares. Det sker først, når resultaterne fra registreringsarbejdet indarbejdes i kommuneplan og lokalplaner. Det er dog ikke muligt gennem planlægning at forudbestemme alt. Derfor er det også vigtigt, at kommunens indbyggere, rådgivere og håndværkere får forståelse for og kendskab til den kulturarv og de specielle og væsentlige træk, der karakteriserer Ringsted. Til det formål er kommuneatlasset og resultaterne af registreringen et nyttigt redskab, der gør det muligt at se de store linier og sammenhænge. Bevarende lokalplaner kan tænkes udarbejdet for store såvel som for ganske små områder, kun omfattende enkelte bygninger.

Byens grønne strukturer
Ringsted opleves i dag som en grøn by. Dette skyldes ikke mindst de store grønne områder, der omgiver Sct. Bendts Kirke, men også Mindelunden midt i byen og det stort anlagte parkanlæg „Lystanlægget" med det tilstødende idrætsanlæg. Endvidere er mange gader beplantet med allétræer. Disse karakteristiske grønne træk ved Ringsted bør fastholdes og styrkes. De tidligere bagstier omkring byen, hvoraf der kun er enkelte passager tilbage, kunne ved beplantning og belysning tydeliggøres. I den store boligbebyggelse mod syd, ned mod banegården, kunne gadeforløb og gårdanlæg forbedres og opstrammes ved yderligere træbeplantning. Ringsted kommune realiserer i år 2000 et projekt omkring Ringsted Torv, hvor der bl.a. beplantes med træer foran Sct. Bendts Kirke. Indfaldsvejene til byen bør også styrkes ved en mere bevidst udformning og beplantning.

Det åbne land
En stor del af bebyggelsen i det åbne land er på grund af centralisering, stordrift og specialisering ikke anvendelig mere og er derfor nedrivningstruet. Men det er vigtigt at bevare de smukkeste og mest karakteristiske gårde i landskabet, samtidig med at disse bygningers oprindelige udtryk fastholdes og uheldige ombygninger og tilbygninger undgås. Udviklingen i landbruget med færre og større landbrug kræver en bevidst stillingtagen til den fremtidige landskabsplanlægning, herunder spørgsmål om naturfredning af større arealer.

Landsbyerne
De fleste af landsbyerne i Ringsted Kommune har i tidens løb gennemgået store forandringer. I flere landsbyer er der opstået store parcelhus-

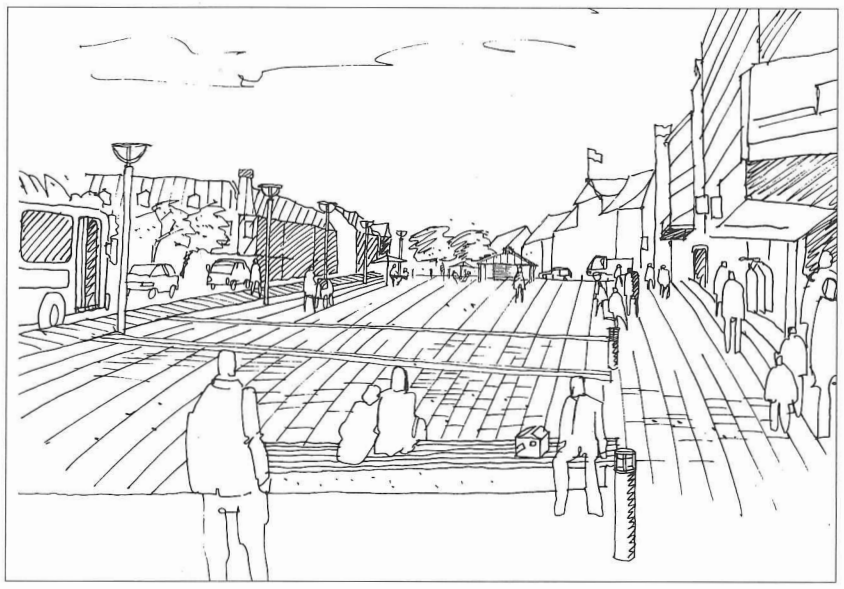

Projekt til nyindretning af Ringsted Torv, perspektivskitse: arkitekterne Seistrup og Lundgaard Christensen.

Lystanlægget er et væsentligt aktiv for Ringsted by.

Landsbyen Vigersted har en smuk og karakterfuld afgrænsning mod det åbne land.

kvarterer, der mere eller mindre har udvisket det gamle landsbypræg. Der er imidlertid adskillige landsbyer, der stadig har bevaret den oprindelige gadestruktur og dele af den gamle bebyggelse. Det er af stor betydning, at disse sårbare miljøer bevares, således at de gamle landsbyer ikke mister deres karakter og særpræg. Nye bebyggelser bør indpasses i de stedlige forhold, og de eksisterende huse bør ikke ændres afgørende ved anvendelse af moderne og fremmede materialer, således at deres udseende forfladiges, og den lokale identitet udviskes. Det er derfor vigtigt i det fremtidige planlægningsarbejde at have opmærksomheden rettet mod de mere almindelige huse, der dels indgår i lokale bebyggelsesmiljøer eller landskaber, dels er udtryk for lokal byggeskik og håndværksmæssig kvalitet.

Amtets fredningsudvalg har udpeget landsbyerne Gyrstinge og Kværkeby som særligt bevaringsværdige i kommunen.

Byen med de røde tage
Selv om Ringsted er en af vore gamle middelalderbyer har byen næsten ingen gamle borgerhuse. Derimod er byen særdeles rig på bygninger fra første halvdel af 1900-årene. Det er som oftest bygninger i rød, blank mur med røde tegltage, og det er ikke uden grund, at byen har fået betegnelsen „byen med de røde tage". Ringsted må tage sit udgangspunkt i dette aktiv og udnytte og forstærke dette smukke billede af byen. De mange værdifulde træk ved disse bygninger må bevares, og det er derfor af afgørende betydning, hvordan disse huse istandsættes, ombygges eller tilbygges. Det er vigtigt, at de røde vingetegl på tagene bibeholdes, at vinduer, vindskeder, spærender og skodder bevares som hvidmalede, og at andre detaljer som f.eks. trappe- og indgangspartier, vinduesindfatninger m.v. ikke ændres afgørende.

Den nye bebyggelse
Ringsted by udvikler sig hastigt i disse år. Det er derfor vigtigt, at ny bebyggelse sker med hensyntagen og respekt for historiske, landskabelige og arkitektoniske værdier. Med dette udgangspunkt skal det nye byggeri understrege og forstærke disse værdier i et klart og nutidigt formsprog. I landsbyerne må man gå specielt forsigtigt frem, idet et enkelt hus med en forkert beliggenhed, udformning og materialeholdning kan ødelægge en værdifuld og harmonisk sammenhæng.

Byens afgrænsning
Ringsted har, specielt set fra vest, hvor Ringsted Å skiller byen fra landet, en smuk og klar afgrænsning mod det åbne land. Mod Næstved og Haslev er grænsen mellem land og by mere flydende. Ringsted vokser i disse år mod syd og øst og er efterhånden sammenbygget med landsbyen Høm. Mod Køge udvider de store industriområder sig, men grænsen mellem det åbne land og byen fornemmes dog ganske klart.

Det er vigtigt at fastholde og forbedre byens klare afgrænsning mod det åbne land. Dette kan kun ske ved en bevidst og stram plan for byudviklingen, således at dette karakteristiske træk ved Ringsted by bibeholdes.

Ringsteds trafikstruktur
Ringsteds omfartsveje har i flere tilfælde afbrudt og gennemskåret byens gamle indfaldsveje. Hvor vejene tidligere samlede bebyggelser, adskiller de i dag kvarterer og bydele på grund af den stærke biltrafik. Byen hænger ikke sammen, og det kan i dag være vanskeligt at aflæse byens oprindelige struktur og udvikling. For at binde byen bedre sammen er det vigtigt, at der skabes overgange eller passager mellem bymidten og de kvarterer som nutidens vejanlæg har adskilt herfra.

Byens belægninger og træer
Ringsted Kommune har i de senere år arbejdet med en forskønnelse af byens gader, torve og pladser. Det seneste tiltag i denne retning er den nye træbeplantning og belægning på Torvet. I denne forbindelse er det særdeles vigtigt at tilstræbe enkelhed og overskuelighed ved nye belægninger, beplantninger og gadeinventar. Det er væsentligt at skabe den visuelle ro mellem husene, som ses på ældre fotografier, hvor pladser og gader havde en smuk ensartet belægning uden de forstyrrende elementer, nutidens byer er stærkt præget af.

De enkelte huse
Det er først og fremmest den enkelte husejer, der bør være opmærksom på den bygning, han har ansvaret for, hvordan den vedligeholdes, istandsættes og tilbygges eller ombygges. Her er hjælp at hente hos kommunens tekniske forvaltning eller hos lokale rådgivere. Ringsted Kommune har i den anledning udarbejdet en vejledning for istandsættelse af ældre huse, der sammen med Skov- og Naturstyrelsens informationsblade om bygningsbevaring kan være til stor hjælp for den enkelte husejer.

Der findes endnu velbevarede landhuse, hvor det oprindelige udtryk stadig er bevaret.

Ringsted by er afgørende præget af enfamiliehuse fra 1940'erne og 50'erne. Det er særdeles vigtigt at de røde tegltage bevares.

Titel
Ringsted Kommuneatlas,
Byer og bygninger 2000

Udgivet af
Skov- og Naturstyrelsen, Miljø- og Energiministeriet

Registrering og manuskript
Arp & Nielsen Aps

Foto
Fotograf Niels Nielsen, fotograf Steen Lange (forsidebillede). Midtsjællands Lokalhistoriske arkiv (historiske fotos) og Ringsted Kommune (luftfotos).

Redaktion
Fuldmægtig Boye Jensen, Skov- og Naturstyrelsen

Layout og korttegning
Arkitektfirma I/S Hasløv & Kjærsgaard

Kort
Udsnit af Kort & Matrikelstyrelsens kortmaterialer er gengivet i henhold til tilladelse G18/1997.

Repro og tryk
F. Hendriksens Eftf. A/S, København
P.J. Schmidt, Vojens

Papir
Arctic Volume (svanemærket)

Oplag
1. oplag. 1000 eksemplarer.

ISBN 87-7279-232-9

Henvendelse angående publikationen
Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København K
Telefon 39 47 20 00

Distribution
Byggecentrum Boghandel
Dr. Neergaards Vej 15
2970 Hørsholm
Telefon 45 76 73 73

Publikationen kan citeres med kilde-angivelse.

September 2000

NORDISK MILJØMÆRKNING
541 373
Tryksag

Tidligere udkomne kommuneatlas/bydelsatlas:

Bydelsatlas m.v., København:
Vesterbro 1991, 2. oplag
Bispebjerg 1991, udsolgt
Østerbro 1992, 2. oplag
Amager 1992, 2. oplag
Kongens Enghave 1993
Valby 1994
Vanløse 1995
Brønshøj-Husum 1995
Nørrebro 1996
Byatlas København 1996
Indre By/Christianshavn 1996

Sjælland med omgivende øer og Bornholm:
Fladså 1991
Frederiksberg 1994, udsolgt
Gladsaxe 1998
Helsingør 2000
Holbæk 1993
Hørsholm 2000
Lyngby-Taarbæk 2000
Nakskov 1990
Nykøbing Falster 1993
Nysted 1993
Næstved 1991
Præstø 1991
Roskilde 1990
Rødovre 1991
Rønne 1990
Skælskør 1994
Suså 1990
Søllerød 1993, 2. oplag
Vordingbog 1995

Fyn med omliggende øer:
Bogense 1990
Faaborg 1992
Middelfart 1993
Nyborg 1994
Odense I 1996
Odense II 1997

Jylland med omliggende øer:
Brande 1992
Christiansfeld 1992
Ebeltoft 1999
Esbjerg 1992
Fredericia 1995
Frederikshavn 1999
Grenaa 1995
Gråsten 1992
Haderslev 1991
Herning 1992
Horsens 1991
Kolding 1991
Lemvig 1996
Løgumkloster 1999
Mariager 1994
Nordborg 1991
Ribe 1990
Ringkøbing 1993
Samsø 1990
Silkeborg 2000
Sindal 1991
Skanderborg 1997
Skive 1995
Struer 1997
Sønderborg 1990
Tønder 1993
Varde 1992
Vejle 2000
Viborg 1990
Aabenraa 1991
Aalborg Nord 1994
Aalborg Syd 1994
Århus I 1997
Århus II 1997

Atlas kan bestilles i boghandel eller hos
Byggecentrum Boghandel
Dr. Neergårdsvej 15
2970 Hørsholm
45 76 73 73

Litteraturliste:

Arkitekten 25, Konkurrencetillæg, 1996.
Christensen, J.V.: Ringsted fra Saga- til Samtid, 1935.
Christensen, J.V.: Tider og Skikkelser i Midtsjællands Historie, 1930.
Clemmensen, Mogens: Ringsted Kirke, 1927.
Danmark/Sydsjælland, Gyldendal, 1988.
Danmarks Amter, 1930.
Danmarks Arkitektur, red. Hakon Lund, 1979.
Danmarks Bygningskunst, 1963.
Danmarks Kirker.
Danske byer og Sogne, 1935.
de Thurah, Laurids: Den danske Vitruvius, 1967.
Det kongelige danske Geografiske Selskab: Topografisk Atlas Danmark, 1976.
Gensbøl, Benny: Sydsjælland naturen rundt, 1991.
Hansen, J.E. m.fl.: Sneslev – et sogn i Midtsjælland.
Hansen, Laur.: Fra det gamle Ringsted og egnen deromkring, 1949.
Hansen, Laur.: Gamle Ringsted-minder, 1940.
Hansen, Niels Jørgen: Ringsted en by i Midtsjælland 1, 1991, 2, 1992, 3, 1995.
Hansen, Niels-Jørgen: Byens Hus – Byens Torv, 1987.
Hassø, Arthur G.: Danske slotte og Herregårde, 1943.
Hastrup, Thure: Vore gamle Kirker, 1964.
Heide, Frits: Midtsjælland i de gode gamle dage, 1919.
Jensen, Jørgen Elsøe: Danmarks Middelalderlige Byplaner, Syd- og Vestsjælland, 1999.
Langberg, Harald: Danmarks Bygningskunst, 1978.
Lerche, Grith: Bøndergårde i Danmark 1789-90. 1987.
Lind, Olaf, Møller, Jonas: Bag Hækken, 1996.
Mortensen, Karl M.: Ringsted ved århundredeskiftet og fremefter. 1972.
Motzfeldt, Hanne Marie: Erinderinger set gennem gadespejlet, 1980.
Motzfeldt, Hanne Marie: Ringsted Børs, 1993.
Nielsen, Jesper Herbert, m.fl.: Set fra Luften, Sylvester Jensen og den danske bondegård, 1993.
Petersen, Steen Estvad: Danske Herregårde, 1980.
Politiken: Hvem byggede Hvad, 1969.
Resen, Peder Hansen: Atlas Danicus, Vestsjællands købstæder, udgivet af Henrik Hertig, 1996.
Ringsted Fortæller, Midtsjællands lokalhistoriske Arkiv, 1968.
Ringsted Kommune: Byskabsanalyse Ringsted, 1992.
Ringsted Kommune: Dispositionsplan for bykernen, 1977.
Skalmejen, 9. årgang, nr. 1, 1992.
Steensberg, Aksel: Gamle danske bondegårde, 1943.
Sydsjælland, Gyldendals Egnsbeskrivelser, 1971.
Thorsteinsson, Hjalmar: Træk af Ringsteds historie gennem tusinde år, 1991.
Trap, J.P.: Danmark, Sorø Amt, alle udgaver.
Weilbachs Kunstnerleksikon, 4. udg. 1994 ff.

Signaturforklaring

Arkitektoniske kvaliteter
Signaturforklaring til siderne 14-31

Dominerende bygningsværk
Bebyggelsesmønster
Højdekurver
Sigtelinie
Udsigt
Træer
Skov/plantage/krat
Vej/gade/plads
Eng/grønning
Jernbane
Vand

Bygningsbevaringsværdier
Signaturforklaring til siderne 42-63

*Fredet bygning**
Høj bevaringsværdi
Middel bevaringsværdi
Lav bevaringsværdi

* *Bygning fredet efter bygningsfredningsloven eller kirke omfattet af lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde.*

Der er i dette atlas foretaget to slags vurderinger, som er uafhængige af hinanden. De to vurderinger giver derfor ikke altid det samme resultat, når man ser på den enkelte bygning.

Den ene vurdering vedrører de bevaringsmæssige sammenhænge og omfatter det samlede bymiljø eller forhold i en bebyggelse; her angives særlig værdifulde bygninger med en mørk okker. Den anden vurdering vedrører de enkelte bygninger; her angives bevaringsværdien med en mørk rød til de mest bevaringsværdige og en lysere rød til bygninger af middel bevaringsværdi.

Bygninger der er dominerende eller markante set som led i en bevaringsmæssig sammenhæng, er ikke nødvendigvis bevaringsværdige i sig selv. Man vil derfor kunne finde bygninger, der fremhæves i en bevaringsmæssig sammenhæng, men som ikke er fremhævet i enkeltbygningsregistreringen. Det omvendte forhold vil også kunne forekomme.

Information om bygningsbevaring
Som led i Skov- og Naturstyrelsens information om bygningsbevaring og vedligeholdelse af fredede og bevaringsværdige ejendomme er der udarbejdet en række informationsblade.

Skov- og Naturstyrelsens informationsblade om bygningsbevaring kan fås på to måder. Enten enkeltvis gratis hos kommunens tekniske forvaltning eller i abonnement.

Endvidere kan de ses på Internet på www.sns.dk

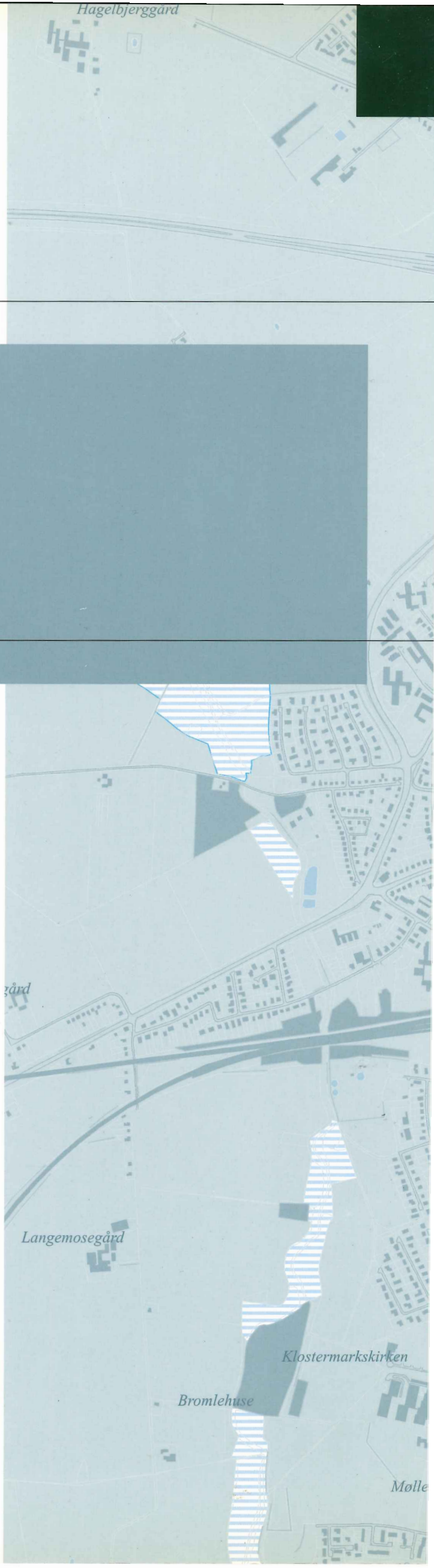

Ringsted Kommuneatlas

Skov- og Naturstyrelsen og Ringsted Kommune har kortlagt kommunens bevaringsværdige bymiljøer og bygninger. Resultatet præsenteres i dette atlas. Samtidig skitseres de bevaringsværdige miljøers topografiske, historiske og arkitektoniske værdier.

Ringsted Kommune

Skov- og Naturstyrelsen
Miljø- og Energiministeriet